

**Voetbal
Vlaanderen**

GIDS VOETBALINFRASTRUCTUUR

INLEIDING

Infrastructuur van de voetbalclub is een van de belangrijkste uithangborden van de club. Voor nieuwe leden is de infrastructuur het eerste wat ze te zien krijgen en waar ze hun eerste indruk op baseren. Voor bestaande leden is het een belangrijke reden om bij de club te blijven of van club te veranderen. Voor bezoekers (supporters, tegenstanders, etc.) staat de infrastructuur in voor het beeld dat van de club geschetst wordt: komen de mensen graag naar de club of niet?

Buitenlands onderzoek geeft duidelijk aan dat een kwalitatieve, en voldoende, voorziening van bijna alle vormen van sportinfrastructuur een positief effect heeft op de sportparticipatie. Ook Vlaams onderzoek bevestigt 2 determinerende factoren voor duurzame sportparticipatie: goed georganiseerde sportclubs en de **aanwezigheid van aantrekkelijke sportinfrastructuur**.

Bij Voetbal Vlaanderen willen we onze leden zo goed mogelijk ondersteunen om de infrastructuur te verbeteren waar nodig. In deze gids wordt een wandeling gemaakt door een voetbalaccommodatie en worden verschillende aspecten van die voetbalinfrastructuur besproken. Daarnaast bieden we concrete checklists, tips en suggesties om de beleving van bezoekers te verbeteren, van parkeerfaciliteiten en de inkom tot supporterbeleving tijdens wedstrijden en voorzieningen zoals toiletten en hygiëne.

We zijn ons bij Voetbal Vlaanderen goed bewust van de diversiteit tussen de clubs als het gaat om hun specifieke infrastructuurnoden en -mogelijkheden. Wat voor de ene club essentieel is, kan voor de andere minder relevant zijn. Daarom hebben we deze gids op verschillende niveaus opgebouwd, zodat clubs zelf kunnen bepalen welke tips en aanbevelingen het beste aansluiten bij hun situatie en beschikbare middelen.

Met deze gids willen we onze clubs niet alleen informeren, maar ook inspireren om een omgeving te creëren die zowel sportief als gastvrij is, en die de ervaring van elke bezoeker en speler naar een hoger niveau tilt.

Disclaimer: Deze gids dient uitsluitend ter informatie en werd naar best vermogen opgesteld. In geen enkel opzicht pretendeert deze gids om volledig te zijn, noch kan deze in de plaats komen van het bondsreglement waarvan de bepalingen bindend zijn. Het bondsreglement en de gids kunnen ten allen tijde worden gewijzigd. Deze gids en het bondsreglement doen geen afbreuk aan toepasselijke wetgeving. Voetbal Vlaanderen kan niet aansprakelijk gesteld worden voor nadelige gevolgen of schade die direct of indirect zou ontstaan uit het gebruik van de informatie die hierin werd opgenomen.

Delen die aan bod komen in de 'Gids Voetbalinfrastructuur':

1. Parking
2. Inkom & algemene richtlijnen (zoals toegankelijkheid en veiligheid)
3. Kleedkamers
4. Kantine
5. Terreinen
6. Overige ruimtes
7. Externe samenwerkingen

INHOUDSTAFEL

Inleiding	1
Inhoudstafel	3
1 Parking	8
1.1 Algemene aanbevelingen	8
1.1.1 Auto	8
1.1.2 Elektrische auto's	8
1.1.3 Fietsen.....	9
1.2 Toegankelijkheid	9
1.2.1 Oversteekplaatsen	9
1.2.2 Gehandicaptenparkeerplaatsen.....	10
1.2.3 Stalling voor scootmobielen, fietsen, scooters en bromfietsen.....	11
1.3 Signalisatie	11
1.4 Belevingswaarde.....	12
2 Inkom & algemene richtlijnen	14
2.1 Toegankelijkheid	14
2.1.1 7B's van toegankelijkheid Voetbal Vlaanderen	14
2.1.2 Kwaliteitslabel Toegankelijkheid Sport Vlaanderen	15
2.1.3 Toegankelijkheid voor invaliden	15
2.1.3.1 Looppad	16
2.1.3.2 Toegang	17
2.1.3.3 Helling	19
2.1.3.4 Algemene aanbevelingen sportvelden	20
2.2 Veiligheid	21
2.2.1 Monitoring.....	21
2.2.1.1 Zichtbaarheid.....	22
2.2.1.2 Duidelijkheid	24
2.2.1.3 Toegankelijkheid	26
2.2.2 Gebruik van bewakingscamera's	28
2.2.3 Vluchtroutes.....	30
2.3 Reglement van Inwendige Orde KBVB.....	31
2.3.1 Algemeen – Reglement van Inwendige Orde (anno 2025).....	31
2.3.2 Amateurclubs – Reglement van Inwendige Orde KBVB (anno 2025).....	32
2.4 Duurzaamheid in en rond het sportdomein (biodiversiteit)	39
2.5 Signalisatie	40
2.5.1 Rookvrije sportterreinen	41
2.6 Belevingswaarde.....	42
3 Kledkamers	44
3.1 Wat staat er in het bondsreglement KBVB?.....	44

3.2	Algemene aanbevelingen	45
3.2.1	Kleedkamer (droge ruimte).....	45
3.2.2	Douches (natte ruimte) en toiletten	46
3.3	Gebouw kleedkamers	47
3.3.1	Normen gebouwen	47
3.3.1.1	EPC-verplichtingen.....	47
3.3.1.2	Luchtkwaliteit	48
3.3.1.3	Asbestattest.....	50
3.3.1.4	Tips voor duurzaamheid.....	51
3.3.1.5	Elektriciteit.....	53
3.3.2	Ligging en toegang	54
3.3.3	Planning	55
3.3.4	Teamlockers	55
3.4	Hygiëne	55
3.4.1	Legionella.....	56
3.5	Toegankelijkheid	57
3.5.1	Basiseis kleedkamers	57
3.5.2	Aangepaste douches.....	58
3.5.3	Aangepaste toiletten	59
3.6	Signalisatie	60
3.7	Belevingswaarde.....	60
4	Kantine.....	62
4.1	Algemene verplichtingen (registratie en toelating).....	62
4.1.1	Registratie.....	62
4.1.2	Toelating.....	62
4.1.3	Erkenning.....	63
4.1.4	Wanneer hoef je je niet te registreren?.....	63
4.1.5	Een zelfstandige uitbater in de kantine?	64
4.2	Checklists Horeca Vlaanderen	64
4.2.1	Checklist: Verplichtingen café.....	65
4.2.2	Checklist: Documenten ter beschikking in je zaak.....	65
4.2.3	Checklist: Documenten uithangen in je zaak	66
4.3	Voorstelling kantine	66
4.3.1	Inkom	66
4.3.2	Kantine.....	67
4.3.3	Keuken.....	68
4.3.4	Toilet.....	69
4.3.5	Opslagruimte	69
4.3.6	Aparte ontvangstruimte voor bestuursleden	70
4.3.7	Studiemogelijkheden	70
4.3.8	Planning kantine.....	70

4.4	Toegankelijkheid	70
4.4.1	Kantine.....	71
4.4.2	Trappen.....	72
4.4.3	Liften	73
4.5	Signalisatie	74
4.6	Belevingswaarde.....	74
5	Terreinen.....	76
5.1	Algemene richtlijnen	76
5.1.1	Speelveld	76
5.1.1.1	Speelveldafzetting.....	80
5.1.2	Dugout 11v11-veld.....	83
5.1.3	Ballenvangers	84
5.1.4	Reclameborden of omheiningsborden.....	84
5.1.5	Scorebord.....	85
5.1.6	Verlichting	86
5.2	Beheer en onderhoud.....	88
5.2.1	Natuurgrasveld	88
5.2.1.1	Maaien, grasvegen, wiedegeen, verticuteren	89
5.2.1.2	Rollen, prikrollen en (diep)beluchten	90
5.2.1.3	Zodebezanden en dressen	93
5.2.1.4	Beregenen en controle drainagesysteem	94
5.2.1.5	Onkruid en insectenvraat bestrijden (verbod op pesticidegebruik).....	95
5.2.1.6	Belijning	97
5.2.2	Kunstgrasveld	99
5.2.2.1	Dagelijks onderhoud	99
5.2.2.2	Periodiek onderhoud.....	100
5.2.2.3	Specialistisch onderhoud.....	102
5.2.2.4	Belijning	104
5.2.2.5	Monitoren kunstgrasveld	104
5.2.2.6	Gebruiksregels.....	105
5.2.2.7	Kunstgras in de winter?	106
5.2.2.8	Milieuproblematiek	107
5.2.3	Waarom kunstgras?	111
5.2.4	Kunstgras vs Natuurgras (samenvatting)	112
5.2.5	Planning gebruik terreinen.....	113
5.3	Tribune.....	114
5.4	Toegankelijkheid	115
5.4.1	Toegankelijkheid voetbalvelden	115
5.4.2	Verlichting	116
5.4.3	Toegankelijkheid tribune.....	116
5.5	Indoormogelijkheden	117

5.5.1	Indoor zaaltrainingen	117
5.5.2	Fitnessruimte	117
5.6	Signalisatie	118
5.7	Belevingswaarde	119
6	Overige infrastructuur	121
6.1	Materiaal- en kledijopslag	121
6.1.1	Materiaalopslag	121
6.1.2	Wasruimte/Opslag Kledij	122
6.2	Ondersteunende voorzieningen	123
6.2.1	Werkplaats	123
6.2.2	Installatieruimte en meterkast	124
6.2.3	Archief ruimte	124
6.3	EHBO-ruimte	125
6.3.1	Eisen EHBO-ruimte	125
6.3.1.1	Minimum inhoud EHBO-kit sportclubs	126
6.3.2	AED	127
6.3.2.1	AED-toestel via Voetbal Vlaanderen	127
6.3.2.2	Basic Life Support-opleiding	127
6.4	Lokalen voor wedstrijden	128
6.4.1	Wedstrijdsecretariaat	128
6.4.2	Omroepkamer	128
6.4.3	Sponsoruimte/VIP-ruimte	128
6.5	Ongewenst dubbel gebruik	129
6.6	Signalisatie	130
7	Externe samenwerkingen	132
7.1	Samenwerking met lokale overheid	132
7.2	Bovenlokale initiatieven	134
7.2.1	Bovenlokale sportinfrastructuur	134
7.2.2	Gedeeld sportmateriaal	134
7.3	Groepsaankoop Sport Vlaanderen	135

PARKING

01

1 PARKING

Een vlot bereikbare en goed georganiseerde parking is een belangrijk onderdeel van elke sportaccommodatie. Bezoekers moeten hun vervoermiddel op een veilige en toegankelijke manier kunnen parkeren. Hoewel de auto vaak het voornaamste transportmiddel blijft, wint de fiets – zeker bij leden van lokale sportclubs – aan populariteit. Het voorzien van voldoende en bij voorkeur overdekte fietsenstallingen wordt dan ook steeds belangrijker.

Daarnaast vraagt een kwaliteitsvolle parkeerinfrastructuur ook aandacht voor inclusie. Dat betekent: voldoende en goed gelegen parkeerplaatsen voor personen met een beperking, conform de geldende richtlijnen. Een doordacht parkeerbeleid draagt bij aan een positieve bezoekerservaring én aan de algemene toegankelijkheid van de club.

1.1 ALGEMENE AANBEVELINGEN

1.1.1 Auto

Parkings loodrecht ten opzichte van de straat

- Lengte: 5 meter – Breedte: 2,5 meter
- De breedte van de weg moet minstens 3,5 meter bedragen.
- Om de 10 à 15 m worden de parkeervakken best onderbroken door een uitstulping (voetgangersruimte, eventueel boomvak). Het is aanbevolen om de parkeervakken naast een uitstulping licht te verbreden (30 à 40 cm extra).

Overlangse of zijdelingse parkings

- Lengte: 5 meter zonder obstakels, 5,30 meter als er een muur is en 5,60 meter als de parkeerplaats tussen twee muren ligt – Breedte: 2,3 meter
- De breedte van de weg moet minstens 3,5 meter bedragen.

Aanbeveling rond aantal:

1 per 100 m² terreinoppervlakte en 1 per bijkomende begonnen schijf van 100 m²
(in ideaal scenario met 100% bezettingsgraad)

1.1.2 Elektrische auto's

Tegenwoordig zijn er meer en meer elektrische auto's, voorzie dus ook een aantal laadposten.

- Minimaal 1/20 van de totale capaciteit
- Voorzien van bord E9a 'elektrisch laden'

1.1.3 Fietsen

- Fietsparkeerplaatsen op gelijke hoogte: Lengte 1,80m en tussenafstand 0,75m
- Fietsparkeerplaatsen op ongelijk hoogte: Lengte 1,80m en tussenafstand 0,65m
- Losstaande fietsbeugels: Lengte 1,80m en tussenafstand 1m
- 20-30 per 100 bezoekerscapaciteit (op de drukste momenten)

1.2 TOEGANKELIJKHEID

Wil je de toegankelijkheid van je parking laten evalueren? Neem dan zeker contact op met **Inter Vlaanderen** (info@inter.vlaanderen) of contacteer **Sport Vlaanderen** om je infrastructuur een [toegankelijkheidslabel](#) te toe te kennen (meer info in hoofdstuk 2).

1.2.1 Oversteekplaatsen

- Wanneer drukke verkeerswegen of parkeerplaatsen gekruist moeten worden, moet er een veilige oversteekplaats worden aangelegd.
- De op- en afritten van het voetpad naar de rijbaan of vluchtheuvel een zo laag mogelijke hellingshoek hebben.

1.2.2 Gehandicaptenparkeerplaatsen

- Als een constructie beschikt over één tot en met honderd eigen parkeerplaatsen, moet minstens zes procent van het totale aantal parkeerplaatsen, en minstens één parkeerplaats, een aangepaste parkeerplaats zijn. Vanaf vijf tot en met honderd eigen parkeerplaatsen, moeten de aangepaste parkeerplaatsen ook voorbehouden parkeerplaatsen zijn.
- Als een constructie beschikt over meer dan honderd eigen parkeerplaatsen, moet bovendien per extra schijf van vijftig parkeerplaatsen, telkens één parkeerplaats een aangepaste en voorbehouden parkeerplaats zijn.
- Als het totale aantal nieuw aan te leggen parkeerplaatsen minder bedraagt dan zes procent van het totale aantal parkeerplaatsen, beperkt de verplichting van het eerste en het tweede lid zich tot de nieuw aan te leggen parkeerplaatsen.
- Een aangepaste parkeerplaats voldoet aan de volgende normen:
  - Ze bevindt zich zo dicht mogelijk bij de toegankelijke ingang van de constructie of bij de voetgangersuitgang van de parkeervoorziening;
  - Bij dwarsparkeren en schuinparkeren bedraagt de breedte van de aangepaste parkeerplaats minstens 350 cm en bij langsparkeren bedraagt de lengte van de aangepaste parkeerplaats minstens 600 cm;
  - Het oppervlak van de aangepaste parkeerplaats helt niet meer dan twee procent.

1.2.3 Stalling voor scootmobielen, fietsen, scooters en bromfietsen

Scootmobielen zijn primair ontworpen voor buitengebruik en om lange afstanden te overbruggen, niet voor binnengebruik. Op grotere sportcomplexen zullen scootmobielen echter ook vaak worden ingezet voor verplaatsingen tussen bijvoorbeeld het clubgebouw en de achterste velden.

- Plaats fietsenrekken en stallingsruimte voor scootmobielen, scooters en bromfietsen buiten de belangrijkste looproutes. Dit voorkomt dat deze voertuigen obstakels vormen voor de doorgang van voetgangers.
- Zorg voor een overdekte, eventueel afsluitbare stallingsruimte voor scootmobielen, bij voorkeur dichtbij de ingang.
- Voorzie in de stallingsruimte voor scootmobielen een oplaadpunt.
- Bied op meerdere plekken binnen het sportcomplex de mogelijkheid om scootmobielen, fietsen, enzovoort te stallen, vooral op routes naar de verder gelegen velden.

1.3 SIGNALISATIE

Belangrijk voor een infrastructuur in het algemeen, en dus ook voor de parking, is de signalisatie.

- De parking moet goed gesignaleerd zijn en makkelijk bereikbaar voor bezoekers.
- Zorg voor wegbewijzing binnen de gemeente om bezoekers de accommodatie te wijzen.
- Bezoekers moeten via de verschillende invalswegen van de gemeente makkelijk de infrastructuur kunnen bereiken met behulp van de wegbewijzing.
- Als de parking rechtstreeks aan de ingang ligt, moet de leesbaarheid van de parking naar de ingang goed zijn, zodat bezoekers de ingang zonder extra borden kunnen vinden.
- Als de parking niet direct aan de ingang ligt, is wegbewijzing noodzakelijk om bezoekers te leiden.
- Op de parking dient het bord E9a 'Parkeren toegelaten' aanwezig te zijn. Bij parking voor andersvaliden en elektrische auto's moet hier de specifieke versie van het E9a. verkeersbord hangen.
- Adres updaten op Google (van parking en accommodatie zelf)

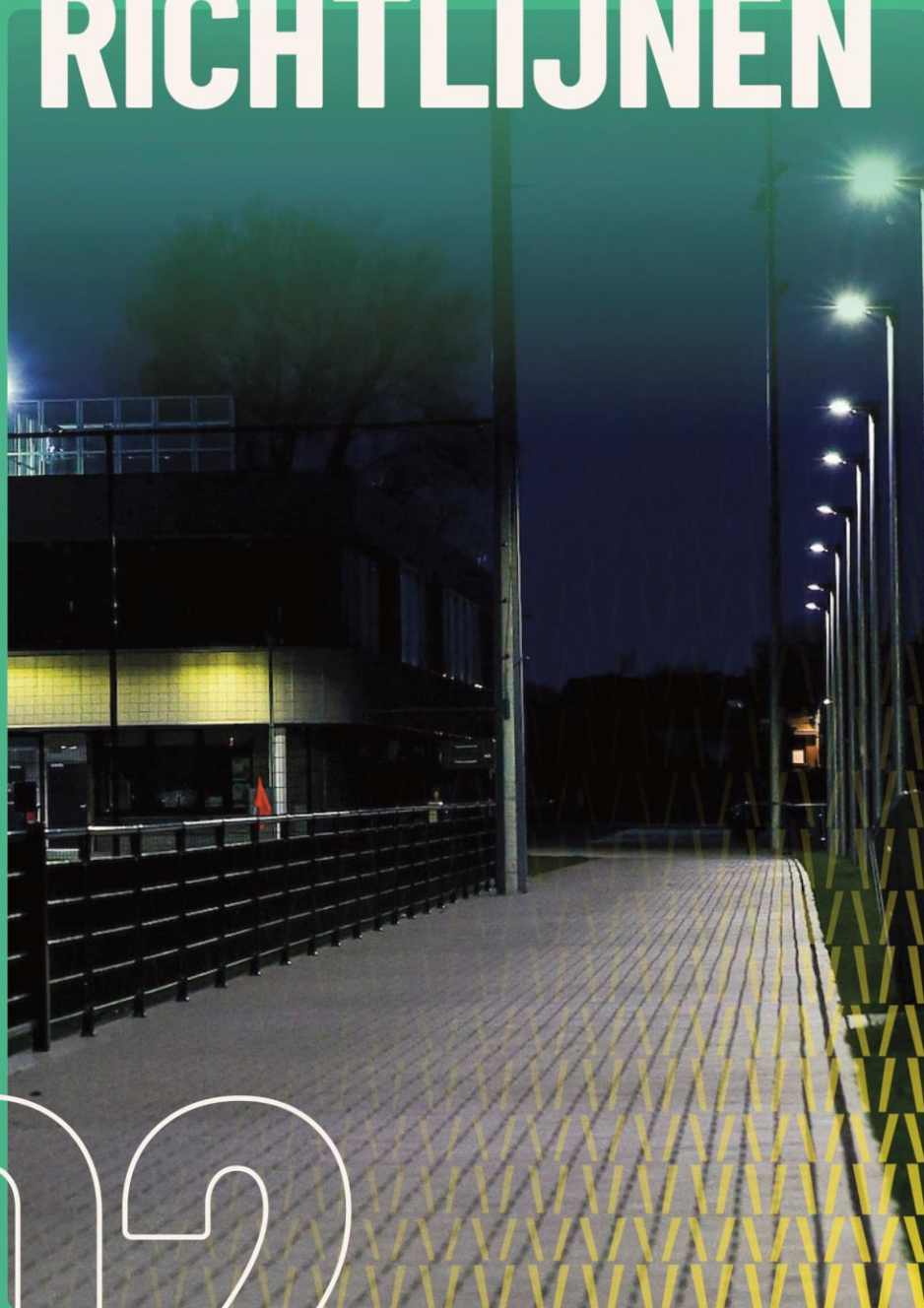

1.4 BELEVINGSWAARDE

Een belangrijke factor voor gebruikers en bezoekers van de voetbalinfrastructuur is de belevingswaarde. Dit is de waarde die gebruikers of bezoekers geven aan hun bezoek aan de infrastructuur. Hoe hoger deze waarde, hoe beter de gebruikers en bezoekers de infrastructuur ervaren. We geven enkele tips mee om de belevingswaarde te verhogen bij elk onderdeel van de infrastructuur. Hier zijn enkele tips voor de parking:

- Voldoende parkeerplaatsen
- Voldoende grote parkeerplaatsen
- Parking dicht bij inkom
- Voldoende overdekte fietsenparkeerplaatsen
- Meerdere fietsen- en scooterparkeerplaatsen op de accommodatie (vooral voor invaliden)
- Parking is proper
  - Weinig onkruid
  - Harde ondergrond van parking
  - Geen afval
  - Goed onderhouden groen
- Leesbaarheid → mensen geraken vlot van de parking naar de ingang

INKOM & ALGEMENE RICHTLIJNEN

02

2 INKOM & ALGEMENE RICHTLIJNEN

De toegang tot een voetbalaccommodatie vormt het eerste fysieke contactmoment voor bezoekers en gebruikers. Een goed aangeduide, overzichtelijke en uitnodigende ingang maakt het eenvoudig om de infrastructuur te betreden en draagt bij aan een positieve eerste indruk.

In dit hoofdstuk nemen we ook enkele overkoepelende aspecten van de accommodatie onder de loep: toegankelijkheid, veiligheid en duurzaamheid. De focus ligt hierbij op de directe omgeving van de gebouwen en velden binnen de accommodatie – denk aan de wandelpaden, omheiningen en andere voorzieningen die bijdragen aan een vlot en veilig gebruik van de accommodatie.

2.1 TOEGANKELIJKHEID

2.1.1 7B's van toegankelijkheid Voetbal Vlaanderen

Bij de toegang tot een sportcomplex gaat het niet alleen om de fysieke entree, maar ook om de algehele toegankelijkheid van de infrastructuur. Een goed toegankelijke infrastructuur is een belangrijke troef voor elke club.

Toegankelijkheid kan op verschillende manieren worden benaderd, en daarom heeft Voetbal Vlaanderen de 7 B's van toegankelijkheid geïntroduceerd. Deze 7 B's vormen de basis voor een inclusieve club:

1. **Betaalbaarheid**
2. **Bereikbaarheid**
3. **Begrijpbaarheid**
4. **Beschikbaarheid**
5. **Bruikbaarheid**
6. **Betrouwbaarheid**
7. **Bekendheid**

Elk van deze principes biedt concrete handvaten om je club laagdrempeliger te maken voor iedereen. Wat kan jouw club doen om deze B's te implementeren?

Met onze *Checklist Toegankelijkheid* kun je stap voor stap ontdekken hoe je de 7 B's kunt toepassen. De checklist biedt praktische tips en inspirerende voorbeelden om de toegankelijkheid van jouw club te verbeteren.

Checklist:

<https://belgianfootball.s3.eu-central-1.amazonaws.com/s3fs-public/voetbalvlaanderen/Projecten/De+aanspeelbare+club/Bijlage2-webpagina-PDF.pdf>

Onze omgeving is ook een aaneenschakeling van onderdelen. En de keten is zo sterk als de zwakste schakel. Is één deel niet toegankelijk? Dan is de keten onderbroken en sluit je mensen uit. Of maak je het hen moeilijk.

2.1.2 Kwaliteitslabel Toegankelijkheid Sport Vlaanderen

Ook Sport Vlaanderen waardeert het wanneer ontwerpers en opdrachtgevers inspanningen leveren om hun sportinfrastructuur zo toegankelijk mogelijk te maken. Daarom ontwikkelde Sport Vlaanderen, in samenwerking met Inter Vlaanderen, G-Sport Vlaanderen en Netwerk Lokaal Sportbeleid, kwaliteitslabels die dit erkennen.

Met zo'n label zien sporters en toeschouwers meteen hoe toegankelijk een infrastructuur is. Bovendien krijg je ook gericht advies over hoe je die toegankelijkheid nog verder kunt verbeteren.

Er zijn drie niveaus van toegankelijkheid:

- **A+++**: excellente toegankelijkheid
- **A++**: uitstekende toegankelijkheid
- **A+**: goede toegankelijkheid

Deze labels zijn gebaseerd op de [Vlaamse Stedenbouwkundige verordening voor toegankelijkheid](#), aangevuld met extra criteria per label.

Bij elk traject worden steeds dezelfde basisprincipes gebruikt als uitgangspunt.

Meer info over de kwaliteitslabels en de basisprincipes van Sport Vlaanderen vind je op hun website: <https://www.sport.vlaanderen/wij-helpen-bij-sportinfrastructuur/toegankelijke-sportinfrastructuur/kwaliteitslabel-toegankelijkheid-sport/>. Voor vragen over toegankelijkheid kan je op dezelfde website of bij het Vlaams expertisecentrum toegankelijkheid, **Inter Vlaanderen**, terecht op info@inter.vlaanderen.

2.1.3 Toegankelijkheid voor invaliden

De verschillende tools tonen aan dat toegankelijkheid een belangrijk aandachtspunt is binnen het beleid rond sportinfrastructuur. Met deze hulpmiddelen kunnen clubs gericht werken aan het toegankelijk maken van hun infrastructuur, of de bestaande situatie evalueren en waar nodig verbeteren. Omdat het niet altijd vanzelfsprekend is wat er precies verwacht wordt, reikt Voetbal Vlaanderen doorheen heel deze gids een aantal tips aan rond toegankelijkheid.

2.1.3.1 Looppad

- Het looppad naar de sportaccommodatie moet een vrije doorgangsbreedte van minimaal 1,50 meter hebben als het zich niet tussen binnenmuren bevindt.
  - Als er een tijdelijke versmalling is van maximaal 1,20 meter, moet de doorgangsbreedte minimaal 0,90 meter blijven.
  - Bij een versmalling die zich over meer dan 1,20 meter uitstrekt: als ter hoogte van die versmalling een doorgang van minstens 1,20 meter gegarandeerd wordt en minstens elke tien meter, alsook aan het begin en het einde van de versmalling voor een vrije en vlakke draairuimte wordt gezorgd.
- De breedte van een looppad, gemeten tussen onafgewerkte binnenmuren, bedraagt minstens 175 cm, zodat na de afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten en leuning een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 150 cm gegarandeerd wordt.
  - In de aanvraag kunnen afwijkingen op de ruwbouwmaten worden opgenomen als in het aanvraagdossier gemotiveerd aangetoond wordt dat na de afwerking van de wanden een vrije en vlakke doorgangsbreedte, gemeten tussen de afgewerkte wanden met inbegrip van eventuele leuning en plinten, van minstens 150 cm gegarandeerd wordt.
  - Een versmalling van een dergelijk looppad is toegestaan in de volgende gevallen:
    - Bij een versmalling die zich over hoogstens 120 cm uitstrekt: als de breedte van het looppad, gemeten tussen de onafgewerkte binnenmuren, minstens 115 cm bedraagt, zodat na afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten steeds een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm gegarandeerd wordt.
    - Bij een versmalling die zich over meer dan 120 cm uitstrekt: als de breedte van het looppad, gemeten tussen de onafgewerkte binnenmuren, minstens 145 cm bedraagt, zodat na afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 120 cm gegarandeerd wordt. In dit laatste geval moet minstens elke tien meter, alsook aan het begin en het einde van de versmalling, voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd.
- Een looppad mag alleen hellen in de richting dwars op de normale looprichting om een normale afwatering te verzekeren.

- De looppaden moeten vrij zijn van obstakels.
  - Bij handelingen waarbij brandhaspels, brandblusapparaten of andere uit de wand stekende constructies geïnstalleerd worden, mogen die constructies het ongestoord gebruik van het looppad niet in het gedrang brengen. Hiertoe kunnen die apparaten in een nis ingewerkt worden zodat ze niet buiten het afgewerkte muurvlak uitsteken.
  - Voorwerpen die de doorgang kunnen versmallen, moeten duidelijk gemarkeerd zijn, zowel voelbaar als met een goed contrast.
- Het oppervlak van de looproutes moet stroef, vlak, stevig, en aaneengesloten zijn.
- Zorg ervoor dat er voldoende zitplaatsen met rug- en armleuningen langs de looppaden beschikbaar zijn, zodat mensen kunnen rusten.

2.1.3.2 Toegang

- Voor toegangen of deuropeningen moet, na afwerking, een vrije doorgangshoogte van minstens 2,09 meter gegarandeerd worden.
- De ruwbouwmaten van toegangen of deuropeningen moeten minstens 105 cm breed zijn, zodat na afwerking een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm gegarandeerd wordt.
- Bij elke draaideur, moet er gezorgd worden voor een alternatieve toegang of deur, die niet draait. Deze verplichting geldt niet bij draaideuren die uitgerust zijn met mechanismen die het gebruik door personen met een handicap garanderen.
- Vóór en achter elke toegang of deur, met uitsluiting van toegangen tot of deuren naar gesloten trappenhallen, moet voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd, die maximaal twee procent in één richting mag hellen met het oog op de afwatering. De vrije en vlakke draairuimtes van meerdere deuren mogen elkaar overlappen.
- Het draaivlak van een deur moet vlak zijn.
- Bij manueel te bedienen deuren moet de buitenste rand van de vrije en vlakke draairuimte aan de trekzijde van de deur, het draaivlak van de deur raken en moet de buitenste rand van de vrije en vlakke draairuimte aan de duwzijde van de deur, het gesloten deurvlak raken.
- Bij een manueel te bedienen deur, met uitsluiting van toegangen tot of deuren naar gesloten trappenhallen, moet naast de krukzijde voor een vrije en vlakke wand- en vloerbreedte worden gezorgd, met een ruwbouwmaat van minstens 45 cm, zodat na de afwerking een vrije en vlakke wand- en vloerbreedte van minstens 50 cm gegarandeerd wordt.
- Deuren die toegang verlenen tot aangepaste sanitaire voorzieningen, kleedruimtes of pashokjes, moeten naar buiten opendraaien.
- Als de toegang (semi-)transparant is, bijvoorbeeld van glas of gaaswerk, moet er een contrasterende markering tussen de deur of poort worden aangebracht.

- Bedieningselementen zoals deurbel, deurkruk, drukknop, intercom en brievenbus moeten makkelijk bruikbaar en bereikbaar zijn. Ze moeten goed herkenbaar zijn, zowel in reliëf als in vormgeving.
- De hoofdtoegang moet goed verlicht zijn, kleurcontrasterend uitgevoerd en duidelijk zichtbaar en logisch gepositioneerd vanaf de openbare weg en voetpaden.
- De naam en/of het logo van de sportaccommodatie moet in goed contrasterende letters of cijfers worden geplaatst, zodat ze goed zichtbaar zijn vanaf de openbare weg, voetpaden en parkeerplaatsen.
- Flauwe opritten moeten worden gemarkeerd met witte harde noppentegels voor mensen met een visuele beperking.
- Voorwerpen die zich in de looproute bevinden, zoals bloembakken of slagbomen, moeten duidelijk gemarkeerd zijn. Vermijd obstakels door inrichtingselementen in te bouwen of in een nis te plaatsen.

2.1.3.3 Helling

- Niveauverschillen tot en met 18 cm moeten, zowel binnen als buiten, minstens met een helling overbrugd worden, met uitzondering van niveauverschillen tot twee cm in buitenruimtes of niveauverschillen tot twee cm bij een overgang tussen binnen- en buitenruimtes.
- Niveauverschillen van meer dan 18 cm moeten overbrugd worden, ofwel met een trap in combinatie met een helling, ofwel met een trap in combinatie met een lift, ofwel met een helling in combinatie met een lift.
- Het hellingspercentage bedraagt hoogstens:
  - tien procent bij niveauverschillen tot 10 cm, of in geval van buitenruimtes bij niveauverschillen van 2 tot en met 10 cm;
  - 8,3 procent bij niveauverschillen van 10 cm tot 25 cm;
  - 6,25 procent bij niveauverschillen van 25 cm tot 50 cm;
  - vijf procent bij niveauverschillen van 50 cm of groter.
- Een combinatie van hellingen is toegestaan op voorwaarde dat gezorgd wordt voor een tussenbordes van 120 cm op 150 cm ter hoogte van de overgang. Als een combinatie van hellingen gepaard gaat met een verandering van richting, is een tussenbordes van 150 cm op 150 cm, ter hoogte van de richtingsverandering, vereist.
- Bij hellingen met een hellingspercentage van meer dan vier procent moet zowel bovenaan als onderaan voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd. Die draairuimte mag maximaal twee procent in één richting hellen met het oog op de afwatering.
- Bij een overbrugging van een niveauverschil van meer dan 50 cm of een helling van meer dan 10 m met een hellingspercentage van meer dan vier procent, moet voor een tussenbordes van 120 cm op 150 cm gezorgd worden. Als de helling verandert van richting, is een tussenbordes van 150 cm op 150 cm, ter hoogte van de richtingsverandering, vereist.
- De breedte van een helling met een hellingspercentage van meer dan vier procent bedraagt minstens 145 cm, zodat na de afwerking van de eventuele wanden en met inbegrip van de ruimte voor eventuele plinten en leuning een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 120 cm gegarandeerd wordt.
- In de aanvraag kunnen afwijkingen worden opgenomen als in het aanvraagdossier gemotiveerd aangetoond wordt dat na de afwerking van de eventuele wanden een vrije en vlakke doorgangsbreedte, gemeten tussen de afgewerkte wanden en met inbegrip van eventuele leuning en plinten, van minstens 120 cm gegarandeerd wordt.
- Als een helling een niveauverschil van meer dan 10 cm overbrugt, moet aan de open zijanten van de helling en aan de eventuele tussenbordessen over de volledige lengte van de helling voor een afrijdbeveiliging van minstens 5 cm hoogte gezorgd worden.

- Aan de zijkanten van een helling die een niveauverschil van meer dan 25 cm overbrugt, moet aan beide zijden een leuning aangebracht worden, die doorloopt over eventuele tussenbordessen. Voor het begin en aan het einde van de helling moet de leuning minstens 40 cm horizontaal verderlopen. Als de leuning in het ijle stopt, moet ze worden afgerond naar de grond of naar de wand.
- De loopoppervlakken moeten voldoende verlicht zijn.

2.1.3.4 Algemene aanbevelingen sportvelden

- Om te voorkomen dat een hekwerk een obstakel vormt, plaats het hekwerk hoog genoeg en laat het contrasteren in kleur en vorm.
- Voor rolstoelsporten is het noodzakelijk dat er buiten de sportvelden en de bijbehorende vrije uitlopen, stalling- of opbergruimten beschikbaar zijn, waar de dagelijkse niet-sportrolstoelen van de spelers veilig kunnen worden opgeborgen tijdens trainingen en wedstrijden.
- Indien dug-outs, materiaalopslagruimten, etc., langs het veld zijn geplaatst, moeten deze in nissen in het hekwerk worden geïntegreerd.
- Hekken en omheiningen rondom het sportveld moeten hoog genoeg zijn en moeten vlak en obstakelvrij uitgevoerd worden.

2.2 VEILIGHEID

2.2.1 Monitoring

Ieder bestuur en/of de eigenaren van een sportaccommodatie zijn verantwoordelijk voor de veiligheid van een sportaccommodatie. Deze verantwoordelijkheid delen zij met sporters, trainers, coaches en verzorgers. Samen moeten zij zorgen voor een veilige sportomgeving. Een belangrijke aanbeveling rondom veiligheid is dat er telkens iemand van de club aanwezig is, die toeziet dat de infrastructuur op een correcte manier gebruikt wordt. Hiervoor voorzie je best vrijwilligers, die geen trainer of bestuurslid zijn. Op die manier kan je een goede taakverdeling maken voor de vrijwilligers en hebben zij ook geen andere taken op dat moment. Maak zeker tijdig een planning zodat de vrijwilligers op tijd weten wanneer ze verwacht worden!

Taken bij het bewaken van de veiligheid op de sportaccommodatie worden nagezien door die vrijwilliger, maar ieder lid van de club heeft verantwoordelijkheid in het handhaven van de veiligheid. Zowel het bestuur en/of de eigenaren als de sporters, trainers, coaches en verzorgers hebben de volgende taken:

- de sportaccommodatie regelmatig controleren, zodat onveilige situaties aan het licht komen;
- zorgen dat iedereen zuinig omgaat met de sportaccommodatie;
- zorgen dat de accommodatie netjes is opgeruimd. En daarbij zaken melden die niet in orde zijn, en deze weer in orde laten maken.

Regelmatige controle van de accommodatie brengt onveilige situaties aan het licht.

Voetbal Vlaanderen geeft enkele checklists en tips mee om de veiligheid op je accommodatie te verbeteren:

2.2.1.1 Zichtbaarheid

Zichtbaarheid betreft niet alleen het vermogen om iets te zien of te overzien, maar ook het vermogen om zelf gezien te worden. Het omvat ook aspecten zoals het kunnen horen en hoorbaar zijn, evenals het vermogen om herkenbaar te zijn en herkend te worden. Kijk hoe het staat met de zichtbaarheid op de volgende plekken in de accommodatie:

Richtlijn	Beoordeling					Oplossing/maatregel
	++	+	+/-	-	-	
Kantine/clubhuis						
Kleedkamers						
Velden						
Materiaalruimtes						
Overige ruimtes						
Overige gebouwen						
Tribune						
Fietsenstalling						
Parking						
Weg van kleedkamers naar velden						
Omheining						
Omgeving voetbalaccommodatie						

Tips:

- ! Goede verlichting op de toegangspaden (voetgangers en fietsers) naar het sportterrein
- ! Gescheiden toegang voor auto's en fietsers en voetgangers
- ! Goede buitenverlichting bij gebouwen op het sportterrein (kantine, kleedkamers, tribunes)
- ! Fietsenstalling is goed verlicht
- ! Fietsenstalling dicht bij ingang accommodatie
- ! Zorg voor niet-verblindende verlichting
- ! Kapotte verlichting zo snel mogelijk repareren/vervangen
- ! Struiken rondom fietsenstalling en op parkeerplaatsen zijn laag in verband met zichtlijnen
- ! Kruinen van bomen niet laag laten groeien, maar hoog genoeg opsnoeien.
- ! Vanuit kantine zichtlijnen naar alle velden, parkeerterrein, fietsenstalling, overige gebouwen
- ! Kleedkamers: inkijk voorkomen door zogenaamde schaamschotten, douches in de kleedkamers, deurdrangers aanbrengen zodat deuren automatisch sluiten
- ! Ramen in kleedkamers beplakken met lichtdoorlatende folie, geen inkijk
- ! In accommodatie geen nissen of lange gangen
- ! Personeel/vrijwilligers voor toezicht tijdens openingstijden van de voetbalaccommodatie → zij zijn in kledij van de club gekleed zodat bezoekers duidelijk zien dat dit iemand is van de club

2.2.1.2 Duidelijkheid

Dit gaat over de mate van duidelijkheid die is gecreëerd binnen de voetbalaccommodatie met betrekking tot de aanduidingen van de verschillende zones, gebieden of ruimtes op het terrein. Welke functie vervult elk gebied of elke ruimte en wie heeft hiertoe toegang?

Richtlijn	Beoordeling					Oplossing/maatregel
	++	+	+/-	-	-	
Kantine/clubhuis						
Kleedkamers						
Velden						
Materiaalruimtes						
Overige ruimtes						
Overige gebouwen						
Tribune						
Fietsenstalling						
Parking						
Weg van kleedkamers naar velden						
Omheining						
Omgeving voetbalaccommodatie						

Tips:

- ! Duidelijke bewegwijzering bij binnenkomst op het sportterrein: Welke accommodaties? Waar kleedkamers en de kantine?
- ! Duidelijke aanduiding voor verkeersstromen op het sportterrein, voor auto's fietsers en voetgangers
- ! Uniforme aanduidingen
- ! Gebouwen hebben een naam en zijn verlicht
- ! Herkenbare entree van sportterrein en van de gebouwen
- ! In de gebouwen: duidelijke bewegwijzering van de verschillende functies zodat duidelijk is wie waar mag komen (bv. meisjeskleedkamer, scheidsrechterskamer, bestuurskamer, secretariaat, toiletten)
- ! Afscheiding speelvelden en zones voor publiek
- ! Bordjes, verlichting en wegwijzers voor vluchtroutes
- ! Borden met geldende regels op het sportterrein
- ! Plattegrond
- ! Beheerders/vrijwilligers hebben herkenbare kledij
- ! Duidelijke indeling van parking

2.2.1.3 Toegankelijkheid

De gebouwen op de voetbalaccommodatie moeten gemakkelijk toegankelijk zijn. Dit betreft onder andere de in- en uitgangen van de kantine en kleedkamers, evenals duidelijke vluchtwegen voor noodgevallen. Geef aan welke delen van de accommodatie wel of niet adequaat toegankelijk zijn.

Richtlijn	Beoordeling					Oplossing/maatregel
	++	+	+/-	-	-	
Kantine/clubhuis						
Kleedkamers						
Velden						
Materiaalruimtes						
Overige ruimtes						
Overige gebouwen						
Tribune						
Fietsenstalling						
Parking						
Weg van kleedkamers naar velden						
Omheining						
Omgeving voetbalaccommodatie						

Tips:

- ! Hekwerken zijn open tijdens de openingstijden van de accommodatie en gesloten als er niemand op de accommodatie aanwezig is (tenzij anders overeengekomen)
- ! Hekwerken zijn robuust, vandaalbestendig en hoog genoeg
- ! Ramen of natuurlijke lichtbronnen zijn inbraakbestendig
- ! Goten en afvoeren zijn niet te beklimmen
- ! Fietsenstalling: fietsen kunnen vastgezet worden aan fietsenrekken
- ! Het sportterrein en accommodaties zijn toegankelijk voor menesen met een beperking
- ! Gangen in gebouwen zo kort mogelijk en niet doodlopend
- ! Accommodatie is binnen afsluitenbaar waar nodig
- ! Alarminstallatie geïnstalleerd
- ! Kleedruimtes scheidsrechters dicht bij het veld en afsluitbaar van binnenuit. De route naar de kleedkamer is niet door de kantine of via spelerskleedkamers
- ! Sleutelplan: wie heeft welke sleutels van accommodatie?
- ! Waar zijn sleutels voor "omheining" en "barrières" (paaltjes/hekken) indien de hulpdiensten moeten passeren
- ! Ramen en deuren zijn inbraakwerend doordat het voorzien is van het juiste hang en sluitwerk

2.2.2 Gebruik van bewakingscamera's

Een bewakingscamera wordt gedefinieerd als "elk vast, tijdelijk vast of mobiel systeem dat beelden maakt voor de bewaking en het toezicht op bepaalde plaatsen."

Volgens de camerawet (21 maart 2007) zijn er drie mogelijkheden voor het plaatsen van camera's:

1. **Niet-besloten plaats:**

Dit betreft een plek die vrij toegankelijk is voor het publiek en niet is omheind. Voorbeelden zijn: de openbare weg rondom het sportcomplex, een gemeenteplein of een park dat niet afgesloten is.

2. **Besloten plaats toegankelijk voor het publiek:**

Dit betreft een gebouw of afgebakend terrein waar het publiek toegang toe heeft, zoals de tribune van het stadion, de spelersruimtes of de kantine.

3. **Besloten plaats die niet voor het publiek toegankelijk is:**

Dit betreft een gebouw of afgebakende ruimte die uitsluitend bestemd is voor de medewerkers of de spelers van de club, bijvoorbeeld de kleedkamers of de technische ruimtes van het stadion.

Het grootste deel van voetbalaccommodaties zal onder de tweede categorie vallen, aangezien de openbare ruimtes vaak toegang bieden aan bezoekers, zoals de tribunes en de horecagebieden.

Wat moet je nu doen als je camera's wilt plaatsen binnen een voetbalaccommodatie? Hier zijn de stappen:

Aangifte

Wanneer je camera's plaatst, ben je verplicht dit aan de politiediensten te melden. Dit moet uiterlijk de dag vóór je de camera's in gebruik neemt. Je kunt dit eenvoudig doen via de website www.aangiftecamera.be. Ook als je na de installatie wijzigingen aanbrengt (bijvoorbeeld het toevoegen van extra camera's), moet je dit opnieuw melden.

Pictogrammen

Daarnaast moet je in de voetbalaccommodatie duidelijk pictogrammen plaatsen die aangeven dat er camerabewaking is. Deze pictogrammen moeten zichtbaar zijn bij of op de deuren van de ruimtes die gefilmd worden, zoals de ingang van het stadion, de tribunes of de kleedkamers. De pictogrammen moeten voldoen aan de vastgestelde specificaties. Je kunt een officiële versie van het pictogram downloaden, maar zorg ervoor dat je de volgende belangrijke informatie toevoegt:

- "Camerabewaking - Wet van 21 maart 2007"
- De naam van de persoon of organisatie die verantwoordelijk is voor de verwerking van de beelden (bijvoorbeeld de voetbalclub), en zo nodig de contactgegevens van de vertegenwoordiger van de club, bij wie betrokkenen hun GDPR-rechten kunnen uitoefenen.
- Het postadres, e-mailadres en telefoonnummer van de verantwoordelijke.
- De contactgegevens van de Data Protection Officer (DPO) van de club, indien van toepassing.
- De website waarop informatie over de camerabewaking wordt gepubliceerd (bijvoorbeeld over de bewaartermijn van de beelden en hoe GDPR-rechten uit te oefenen). Dit kan worden opgenomen in de privacyverklaring van de club.

Tot slot is de verantwoordelijke voor de verwerking van de camerabeelden verplicht om een register bij te houden van de beeldverwerkingsactiviteiten. Dit kan worden gedaan via het GDPR-verwerkingsregister, zodat er altijd inzicht is in de verwerking van beelden op het terrein.

Waarvoor mogen de beelden worden gebruikt?

De beelden mogen alleen in real-time worden bekeken om direct in te grijpen bij een misdrijf, schade, overlast of verstoring van de openbare orde. Het opnemen van beelden mag alleen gebeuren om bewijs te verzamelen van overlast, een misdrijf of veroorzaakte schade, en om daders, getuigen of slachtoffers te identificeren. Als de beelden niet voor één van deze doeleinden nodig zijn, moeten ze uiterlijk na één maand worden verwijderd.

Wie mag de beelden bekijken?

Alleen de verantwoordelijke voor de verwerking heeft toegang tot de beelden. Deze persoon, of degene die onder zijn of haar toezicht handelt, is verantwoordelijk voor het beveiligen van de toegang tot de beelden zodat onbevoegden geen toegang kunnen krijgen. Wie de beelden inzien, is verplicht om vertrouwelijk om te gaan met de persoonsgegevens die de beelden bevatten.

Wat mag je niet filmen?

De bewakingscamera's mogen geen beelden vastleggen die inbreuk maken op de privacy van een persoon, of die gericht zijn op het verkrijgen van gevoelige informatie, zoals religieuze of seksuele voorkeuren.

Welke rechten heeft een gefilmde persoon?

Iedereen die op camera is vastgelegd, heeft het recht om toegang te vragen tot de beelden. Hiervoor moet een gemotiveerd verzoek worden ingediend bij de verantwoordelijke voor de verwerking van de beelden.

Meer informatie op de website van Binnenlandse Zaken:

<https://www.besafe.be/nl/camera>

2.2.3 Vluchtroutes

Vluchtroutes vragen om extra aandacht wanneer ook gehandicapte gebruikers geëvacueerd moeten worden. Als basis moet deze doelgroep ook in het evacuatieplan van de accommodatie worden opgenomen. Denk daarbij ook aan de toegankelijkheid voor blindengeleidehonden, dit betekent geen open ijzeren vluchtrappen.

- Nooduitgangen (één of meer) dienen binnen een loopafstand van 30 meter aanwezig te zijn. Drempelloos en met een minimale vrije doorgangsbreedte van 1,2 meter, zodat ook personen in sportrolstoelen direct het pand kunnen verlaten;
- De deurbediening (bijvoorbeeld de vergrendeling van dubbele deuren) dient tussen 0,9 en 1,2 meter boven vloerpeil geplaatst;
- Achter de nooduitgang buiten, een goede, toegankelijke vluchtroute naar de openbare weg;
- Als liften in het gebouw aanwezig zijn moet op vluchtrappen de minimale loopruimte ten minste 1,2 meter breed zijn;
- Vluchtroutemarkeringen nabij de grond of op/in de vloer aanbrengen;
- Het brandalarm moet zichtbaar en hoorbaar zijn;
- Zorg voor één extra (uitklapbare) rolstoel, zichtbaar nabij elke trap, om snel mensen te helpen afdalen;
- Zorg voor opstelruimte in brandvrije ruimtes waar rolstoelen/rollators/scootmobielen kunnen worden achtergelaten bij vluchten;
- Vluchtroutemarkeringen bijvoorbeeld in oplichtende richtinggevende tekens aanbrengen.

2.3 REGLEMENT VAN INWENDIGE ORDE KBVB

Op een voetbalaccommodatie gelden verschillende regels die strikt nageleefd moeten worden. Deze regels staan beschreven in het reglement van inwendige orde van de KBVB. Aan de hand van deze richtlijnen kunnen clubs de veiligheid op het terrein waarborgen. Daarnaast stellen de regels de club in staat om overtredingen door bezoekers te melden. Zo kan de overtreder worden aangesproken en een passende sanctie krijgen. De aard van de sanctie wordt bepaald door de bevoegde instanties.

- ! Clubs zijn verplicht om dit reglement duidelijk zichtbaar aan te geven binnen hun accommodatie.

2.3.1 Algemeen – Reglement van Inwendige Orde (anno 2025)

Artikel Bondsreglement 9.2

Het reglement van inwendige orde is van toepassing in het volledige complex van alle voetbalstadions. De organisator van de voetbalwedstrijden kan evenwel bijzondere bepalingen toevoegen in een artikel 16.

De term “voetbalwedstrijd” dient ook gelezen te worden als “futsalwedstrijd”; de term “stadion” als “zaal” en de term “stadionverbod” als “zaalverbod”.

Artikel Bondsreglement 9.3

Clubs en organisatoren zijn ertoe gehouden om het onderstaande reglement van inwendige orde toe te passen in het kader van een voetbalwedstrijd of ander voetbalevenement ten aanzien van personen die het complex (wensen te) betreden of er aanwezig zijn.

De bepalingen met betrekking tot het Reglement van Inwendige Orde zijn niet verplicht van toepassing op het recreatief voetbal.

De club of organisator brengt op een duidelijk zichtbare wijze het onderhavige Reglement van Inwendige Orde aan de ingang van het complex aan in de door de wet voorziene lettergrootte.

Elke club van de hogere afdelingen vermeldt het Reglement van Inwendige Orde integraal op zijn website en verwijst naar de toepasselijkheid van het Reglement van Inwendige Orde in het aankoopproces van abonnenementen, tickets en/of andere toegangsbewijzen.

Clubs en organisatoren zijn ertoe gehouden supporters actief bewust te maken van het verbod op het gebruik van pyrotechniek, alsmede van het verbod op daden van racisme en xenofobie.

2.3.2 Amateurclubs – Reglement van Inwendige Orde KBVB (anno 2025)

Deze artikels moeten visueel zichtbaar zijn op de voetbalaccommodatie

Algemeen

Artikel 1

Elke persoon die het complex betreedt, neemt kennis van (de bepalingen van) dit Reglement, aanvaardt deze en leeft deze na. Het Reglement van Inwendige Orde is op een duidelijke en zichtbare wijze aangebracht aan de ingang van het stadioncomplex.

Artikel 2

Elke houder van een toegangsbewijs of van een speciale toelating afgeleverd door de organisator begeeft zich in het stadioncomplex volledig op eigen risico. De organisator kan niet aansprakelijk worden gesteld voor diefstal of ongeval.

Toegang tot het stadioncomplex

Artikel 3

Iedere persoon die zich aanbiedt aan de toegang tot het stadion dient in het bezit te zijn van ofwel een geldig toegangsbewijs ofwel een speciale toelating die wordt verleend door de organisator en waaruit de bevoegdheid blijkt om het stadion te mogen betreden.

Met het toegangsbewijs wordt een éénmalige toegang verleend tot het stadion. Iedere persoon, die zich in het stadion bevindt, is op elk moment in het bezit van dit toegangsbewijs of van deze speciale toelating.

Artikel 4

Op het toegangsbewijs wordt, in voorkomend geval, de toegekende plaats in de tribune of zone aangeduid.

Artikel 5

Personen die niet in het bezit zijn van een geldig toegangsbewijs, een speciale toelating, of die hun aanwezigheid niet op een andere rechtmatige titel kunnen gronden (zoals veiligheids- of hulpdiensten), worden de toegang geweigerd of worden onmiddellijk uit het stadion verwijderd.

De koper of verkrijger en elke overdrager van het toegangsbewijs of van de speciale toelating is hoofdelijk en ondeelbaar aansprakelijk met de uiteindelijke houder ervan voor elke schade veroorzaakt door deze laatste in het stadion.

Controle-afgifte

Artikel 6

Eenieder die het stadion betreedt of wenst te betreden, met inbegrip van de houder van een toegangsbewijs of van een speciale toelating, onderwerpt zich aan de controle van zijn toegangsbewijs of van deze speciale toelating.

Indien er stewards aanwezig zijn, kunnen deze personen die het stadion betreden of wensen te betreden van hetzelfde geslacht als het hunne, verzoeken zich vrijwillig aan een oppervlakkige controle van kleding en bagage te onderwerpen, teneinde voorwerpen te detecteren waarvan het binnenbrengen in het stadion het verloop van de wedstrijd kan verstoren, de veiligheid van de toeschouwers in het gedrang kan brengen en de openbare orde kan verstoren.

De stewards kunnen ook overgaan tot een controle op de conformiteit van het toelatingsbewijs en het officieel identiteitsbewijs.

De stewards kunnen om afgifte van voorwerpen verzoeken die het verloop van de wedstrijd kunnen verstoren, de veiligheid van de toeschouwers in het gedrang kunnen brengen of de openbare orde kunnen verstoren.

De stewards beslissen welke voorwerpen tijdelijk kunnen worden bewaard met het oog op teruggave na de wedstrijd. De bewaargever geeft vrijwillig deze voorwerpen in kosteloze bewaring af en bekomt een ticket. Na de wedstrijd wordt aan de bewaargever het voorwerp enkel terugbezorgd tegen afgifte van dit ticket. De artikelen inzake bewaargeving van het Burgerlijk Wetboek zijn van toepassing.

Gegevens

Artikel 7

In overeenstemming met de wettelijke bepalingen ter zake:

- *wordt degene die het stadion betreedt of wenst te betreden desgevallend in kennis gesteld dat de organisator op grond van veiligheidsoverwegingen, gegevens verzamelt en verwerkt.*
- *kunnen van elke persoon die het stadion betreedt of wenst te betreden, beelden worden verzameld die kunnen worden bewaard en verwerkt. Het verwerken van deze beelden door de politiediensten en/of organisator gebeurt enkel in de optiek om de handhaving en de naleving van de veiligheid te verzekeren binnenin het stadioncomplex, en heeft onder meer tot doel feiten, gesanctioneerd door de Wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden, misdrijven en inbreuken op het Reglement van Inwendige Orde te voorkomen en op te sporen, en hun sanctie mogelijk te maken door de identificatie van de daders.*

Artikel 8

Inlichtingen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens in overeenstemming met artikel 14 van het Reglement 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en het vrij verkeer van die gegevens:

- *Identiteit van de verwerkingsverantwoordelijke:
....., vertegenwoordigd door.....*
- *Contactgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke:
.....*
- *Naam en contactgegevens aangestelde voor gegevensbescherming:
.....*
- *Rechtsgrond voor de verwerking en verwerkingsdoeleinden: Rechtsgrond: De Wet van 21 december 1998 betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden ("Voetbalwet").
Verwerkingsdoeleinden: De verwerking van de beelden die door de camera's in het stadioncomplex worden vastgelegd en verzameld, heeft tot doel de door feiten gesanctioneerd door de Voetbalwet en de inbreuken of overtredingen en misdrijven op het de door de organisator opgestelde Reglement van Inwendige Orde te voorkomen en op te sporen en de bestraffing mogelijk te maken middels de identificatie van de daders. De controle op de conformiteit van het toegangsbewijs met het identiteitsbewijs heeft tot doel supporters met een stadionverbod de toegang tot het stadioncomplex te ontzeggen.*
- *Categorieën van persoonsgegevens: Alle visuele gegevens die kunnen worden vastgelegd door een camera die toelaten of helpen een persoon te identificeren.*
- *De ontvangers of categorieën van ontvangers van de persoonsgegevens: De voor de verwerking verantwoordelijke en de bevoegde politiediensten en gerechtelijke autoriteiten.*
- *De periode gedurende welke de persoonsgegevens zullen worden bewaard: De beelden die aanleiding geven tot het opstellen van een proces-verbaal voor feiten of handelingen bestraft door de voetbalwet en tot vaststellingen van overtredingen of inbreuken op het Reglement van Inwendige Orde, worden door de verwerkingsverantwoordelijke gedurende zes maanden bewaard, behalve in geval van inbeslagneming van de beelden in toepassing van artikel 35 van het Wetboek van Strafvordering. Alle andere beelden worden gedurende drie maanden bewaard.*

- *Inzage, rechtzetting, wissen, beperking en bezwaar: Elke betrokkene heeft het recht de verwerkingsverantwoordelijke te verzoeken om inzage, rechtzetting of wissen van persoonsgegevens of om de hem betreffende verwerking te beperken, alsmede het recht bezwaar te maken tegen de verwerking en het recht op gegevensoverdraagbaarheid. Hiertoe wordt betrokkene verzocht contact op te nemen met de aangestelde voor gegevensbescherming.*
- *Klacht: Elke betrokkene heeft het recht klacht in te dienen bij de toezichthoudende autoriteit gegevensbescherming:
T: 32 (0)2 274 48 00 / 32 (0)2 274 48 35
E: contact@apd-gba.be*
- *Bron waar de persoonsgegevens vandaan komen: camera's geplaatst en gebruikt conform de voetbalwet*
- *Toegankelijkheid voor het publiek van de vastgelegde beelden: Neen*

Verboden voorwerpen of bezittingen

Artikel 9

Het is de houders van een toegangsbewijs of van een speciale toelating die zich aanbieden tot de toegang van het stadion alsook de aanwezige personen in het stadion verboden binnen te brengen, te laten binnen brengen of in het bezit te zijn van onder meer de volgende voorwerpen:

- 1. alcohol, drugs of opwekkende middelen,*
- 2. flessen, glazen, blikken of ander gelijkwaardig materiaal dat dient of gebruikt wordt om vloeistoffen of dranken te bevatten,*
- 3. projectielen of explosieven in vaste, vloeibare of gasachtige toestand,*
- 4. ontvlambare producten of materialen, spuitbussen,*
- 5. pyrotechnische voorwerpen zoals bengaals vuur,*
- 6. om het even welk wapen of gevaarlijk, snijdend of kneuzend voorwerp dat als dusdanig zou kunnen worden gebruikt,*
- 7. elk middel om de orde te verstoren, de veiligheid van de menigte in gevaar te brengen en/of schade toe te brengen aan goederen en personen.*

Artikel 10

Behoudens toestemming van de veiligheidsverantwoordelijke, worden dieren niet toegelaten in het stadion.

Artikel 11

De organisator behoudt zich uit veiligheidsoverwegingen het recht voor om:

1. de houder van een toegangsbewijs een andere plaats toe te wijzen dan deze vermeld op het toegangsbewijs
2. de wedstrijd te onderbreken of stop te zetten
3. de toeschouwers tijdelijk in het stadion op te houden bij het einde van de wedstrijd
4. het stadion geheel of gedeeltelijk te ontruimen
5. de toegang tot het stadion te weigeren ondanks het in bezit zijn van een geldig toegangsbewijs.

Verboden gedragingen

Artikel 12

Binnen het stadion is het voor de houders van een toegangsbewijs of van een speciale toelating ten strengste verboden om:

1. zonder toestemming van de Pro League/Voetbal Vlaanderen/ACFF of de KBVB, beelden of geluidsopnamen van een wedstrijd te maken of daaraan mee te werken voor enig ander doel dan persoonlijk, niet-commercieel gebruik in de privésfeer. Dit verbod geldt niet voor bevoegde persfotografen, -filmers of journalisten, in zoverre zij naar het oordeel van de organisator optreden binnen de grenzen zoals gesteld bij hun accreditatie of in zoverre zij handelen binnen de grenzen van de contracten die de Pro League/Voetbal Vlaanderen/ACFF of KBVB heeft afgesloten met haar commerciële en/of mediapartners. In ieder geval is het eenieder verboden foto's te verkopen voor commerciële doeleinden zonder toestemming van de portrethouder;
2. zonder geldige en voorafgaande schriftelijke machtiging van de organisator of van de Pro League/Voetbal Vlaanderen/ACFF of KBVB, matchdata, scoutingsdata, en/of statistieken te verzamelen of daaraan mee te werken middels draadloze netwerken of anderszins, behoudens hun eigen niet- commercieel, privaat oogmerk;
3. zich te bevinden in de niet-toegankelijke gedeelten van het stadion of in een andere tribune, compartiment of gedeelte van het stadion alsook op een andere plaats in de tribune dan deze vermeld op het toegangsbewijs zonder de voorafgaandelijke instemming van de veiligheidsverantwoordelijke. De organisator behoudt zich uit veiligheidsoverwegingen echter steeds het recht voor om de houder van een toegangsbewijs een andere plaats toe te wijzen dan deze vermeld op het toegangsbewijs;
4. gebouwen, constructies, hekkens of omheiningen, afsluitingen, lichtmasten, dug-outs, daken, of enige andere infrastructuur van het stadion te beklimmen en/of recht te staan op zitplaatsen of banken vóór, gedurende en na de wedstrijd;

5. *zich in te laten met beledigende, kwetsende, provocerende en/of discriminerende (racistische, xenofobe, homofobe,...) teksten, symbolen, spreekkoren, gebaren en uitlatingen;*
6. *de toegangs- en evacuatiewegen, trappen, trappenhuizen, gangen te hinderen en zich op dergelijke plaatsen langer op te houden dan strikt noodzakelijk is voor het betreden en het verlaten van het stadion;*
7. *zich te vermommen of aan de herkenbaarheid te onttrekken of dit te faciliteren;*
8. *dranken, voeding of enig ander product te verkopen of in de verkoop te brengen zonder de uitdrukkelijke toelating van de organisator;*
9. *enige handeling te stellen met als doel of resultaat enig voorwerp of vloeistof of enig ander product in losse of gasachtige toestand naar het speelveld, de zone die het speelveld omringt of in de tribunes te verplaatsen (zoals werpen of afvuren) of met gevaar voor anderen te manipuleren (zoals tot ontploffing doen brengen of dit te faciliteren);*
10. *enige pyrotechnische handeling te stellen of te faciliteren, die bedoeld is om licht, rook of lawaai te produceren, zowel in als buiten het stadion;*
11. *te roken in zones waar een rookverbod geldt;*
12. *te wildplassen;*
13. *schade te berokkenen aan personen en/of stadioninfrastructuur;*
14. *spandoeken, vlaggen of andere voorwerpen aan te brengen zonder voorafgaande goedkeuring van de organisator. Bovendien mogen deze niet:*
  - *voor de reclameborden worden opgehangen,*
  - *het zicht op het speelveld belemmeren,*
  - *de evacuatiewegen belemmeren,*
  - *iemands herkenbaarheid belemmeren.*

Weigering van toegang en verwijdering uit het stadion

Artikel 13

De toegang tot het stadion wordt ontzegd of geweigerd aan personen die:

1. kennelijk onder invloed zijn van alcohol, drugs of enig ander opwekkend middel;
2. een stadionverbod hebben gekregen, opgelegd door ofwel een organisator ofwel de nationale of internationale voetbalbonden of –federaties ofwel de administratieve of gerechtelijke autoriteiten;
3. door manifest gedrag aantonen het inzicht te hebben de openbare orde te verstoren of daartoe te provoceren door bijvoorbeeld het aanzetten tot slagen, verwondingen, haat, woede,...;
4. zich op vraag van de stewards die deelnemen aan de controle op de naleving van het reglement van inwendige orde, tegen een controle van de identiteit of afgifte verzet of wanneer is vastgesteld dat hij of zij in het bezit is van een wapen of een gevaarlijk voorwerp;
5. in strijd handelen met de bepalingen van één of meerdere artikelen van dit reglement van inwendige orde of weigeren de richtlijnen van de door de organisator aangestelde of gemandateerde personen op te volgen.

Artikel 14

Indien de organisator om veiligheidsredenen het recht van toegang tot het stadion weigert of om dezelfde redenen de betrokken persoon uit het stadion doet verwijderen, is noch de organisator, noch de verdeler gehouden het toegangsbewijs terug te betalen.

Artikel 15

De persoon, die de toegang tot het stadion wordt geweigerd of die door de beslissing van de organisator verplicht wordt het stadion te verlaten of de bepalingen van het Reglement van Inwendige Orde niet naleeft, kan uitgesloten worden voor het bijwonen van voetbalwedstrijden overeenkomstig de vigerende burgerrechtelijke uitsluitingsprocedure.

De burgerrechtelijke uitsluitingsprocedure wordt nationaal georganiseerd door de KBVB als overkoepelende sportbond voor rekening van de clubs en/of organisatoren ten aanzien van diens supporters.

De KBVB beschikt als overkoepelende sportbond, naast het geval waar zij zelf organisator is, over dezelfde mogelijkheden en hoedanigheden als de organisator om een burgerrechtelijke uitsluitingsprocedure op te starten.

De "Wet betreffende de veiligheid bij voetbalwedstrijden" van 21 december 1998 en zijn uitvoeringsbesluiten zijn van toepassing.

2.4 DUURZAAMHEID IN EN ROND HET SPORTDOMEIN (BIODIVERSITEIT)

Sportdomeinen maken niet alleen deel uit van de menselijke infrastructuur, maar ook van grotere natuurlijke ecosystemen. Ze kunnen een belangrijke schakel vormen in groenblauwe netwerken, wat inhoudt dat ze een waardevolle bijdrage leveren aan het behoud van biodiversiteit. Dit kan door ecosysteem- en biodiversiteitswaarden te integreren in ruimtelijke planning, ontwikkelingsprocessen, en strategieën die het sportdomein betreffen.

Voordelen van sporten in een groene omgeving:

- Een gezondere sportomgeving, met onder andere betere luchtkwaliteit.
- Sterkere gezondheidseffecten in vergelijking met sporten in een niet-natuurlijke omgeving.
- Vermindering van vermoeidheid en een verhoging van energie.
- Groene omgevingen stimuleren beweging en maken sporten aantrekkelijker.
- Een groene setting verlaagt stressniveaus.

Waarom is biodiversiteit belangrijk op het sportdomein? Het verbeteren van de biodiversiteit op sportdomeinen heeft tal van voordelen:

- Het creëert verbindingen met nabijgelegen natuurgebieden.
- Biedt extra habitat voor verschillende soorten.
- Biedt natuurgebaseerde oplossingen voor uitdagingen zoals droogte, hitte en wateroverlast.
- Het zorgt voor maatschappelijk verantwoord beheer van het terrein.
- Een sportdomein met rijke biodiversiteit kan als voorbeeld dienen voor bezoekers.

Hoe biodiversiteit op sportdomeinen te verbeteren? Er zijn verschillende manieren om biodiversiteit te bevorderen op sportterreinen:

- Aanleg van bloemrijke graszones.
- Creëren van houtkanten en struikgewassen.
- Gebruik maken van streekeigen plantensoorten.
- Voorzien in nestplaatsen voor vogels en andere dieren.
- Inrichting van natuurlijke waterbuffers om waterkwaliteit te verbeteren en overstroming te voorkomen.
- Het creëren van groene verbindingen tussen verschillende natuurlijke gebieden.
- Communicatie en sensibilisering van het publiek over het belang van biodiversiteit.
- Het aangaan van partnerschappen met natuurorganisaties of lokale initiatieven.
- Het opnemen van biodiversiteit als concrete doelstelling binnen de beleidsplannen van de sportorganisatie.

In de [Inspiratiegids Biodiversiteit Sport](#) vind je extra info, praktijkvoorbeelden en een stappenplan naar een natuurlijk ingericht sportdomein. Voor extra info of vragen rond biodiversiteit in je sportdomein kan je terecht bij **Sport Vlaanderen, Netwerk Lokaal Sportbeleid, Vlaamse Sportfederatie** en **Vlaamse Milieumaatschappij**.

2.5 SIGNALISATIE

Duidelijke oriëntatie bij het arriveren op het terrein is essentieel. Bezoekers moeten meteen onmiddellijk weten waar ze naartoe moeten, liefst zonder veel signalisatieborden.

- Zorg dat mensen onmiddellijk de kantine, kleedkamers en velden kunnen vinden.
- Het kan geen kwaad om extra bewegwijzering toe te voegen voor meer duidelijkheid.
- Navigeer bezoekers gemakkelijk naar hun bestemming binnen de accommodatie, inclusief de velden.
- Benummer de velden om oriëntatie te vergemakkelijken.
- Bij de inkom is het belangrijk om borden of affiches te plaatsen met belangrijke informatie.
- Reglement van Inwendige Orde en inkomgeld voor seniors- en jeugdwedstrijden moeten duidelijk worden gepresenteerd bij de inkom.
- Zorg voor duidelijke signalisatie van vluchtroutes in de kantine, kleedkamers en overige gebouwen.
- Als de club camerabewaking heeft, zorg dan voor de vereiste signalisatie hierover (zie 2.2.2. Gebruik van bewakingscamera's – Pictogrammen).
- Wet rookvrije sportterreinen moet sinds 31 december 2024 verplicht worden vermeld bij de inkom.

2.5.1 Rookvrije sportterreinen

Vanaf 31 december 2024 wordt het rook- en dampverbod in de openlucht strenger voor bepaalde publieke locaties. Dit houdt onder andere in dat roken niet meer toegestaan is op en rondom sportterreinen. Het verbod geldt voor alle tabaksproducten en vergelijkbare producten zoals e-sigaretten, vpen en waterpijpen. Het rookverbod is permanent van kracht, ook buiten de openingstijden van het sportterrein.

Het rookverbod geldt voor het gehele sportcomplex, dat meerdere openluchtvelen en tribunes kan omvatten. Dit verbod moet duidelijk aangegeven worden bij de ingangen van het terrein. Als het sportdomein niet goed is afgebakend of toegankelijk is vanuit verschillende richtingen, moet de uitbater het begin van het rookvrije gebied goed markeren. Het moet voor bezoekers meteen duidelijk zijn waar het rookverbod begint zodra ze het terrein betreden.

Wat betreft de signalisatie, de wet stelt dat de bekende rookverbodstekens verplicht zijn, vergelijkbaar met de borden op afgesloten publieke plaatsen. Andere vormen van aanduiding, zoals vlaggen, borden, palen, zuilen, doeken of markeringen op de grond, zijn ook toegestaan, zolang ze het rookverbod duidelijk maken. Signalisatie voor 'rookvrije terreinen', zoals die van Generatie Rookvrij, wordt eveneens geaccepteerd. De FOD Volksgezondheid adviseert om op de signalisatie te vermelden dat het rookverbod wettelijk is, zodat bezoekers begrijpen dat ze zich op een wettelijk rookvrij terrein bevinden, in tegenstelling tot een terrein waar het rookverbod vrijwillig is ingesteld. Daarnaast moet uiteraard ook het tabaksreclameverbod in acht worden genomen.

Wat betreft rookzones en horecaterrassen, de wet biedt de mogelijkheid om rookzones in te richten. Deze zones moeten duidelijk afgebakend en gemarkeerd zijn, mogen niet in doorgangen of zichtbare gebieden liggen (zoals bij de inkom), en mogen geen overlast veroorzaken voor niet-rokers.

Het terras van een cafetaria dat deel uitmaakt van een sportterrein of -complex valt onder de algemene regels voor horecaterrassen. Het terras moet wel duidelijk ingeplant zijn in het complex, moet voorzien zijn van vast meubilair en moet het hele jaar door als terras gebruikt worden. Tafels van binnen in de kantine buiten zetten telt niet als terras. Horecaterrassen in de buurt van sportterreinen blijven toegankelijk voor rokers. De uitbater heeft echter de vrijheid om een rookverbod op het terras in te voeren.

Op de website van Voetbal Vlaanderen kan je als club gratis signalisatiemateriaal bekomen omtrent het rookverbod op sportterreinen:

<https://www.voetbalvlaanderen.be/nieuws/rookverbod-op-sportterreinen-vanaf-2025-jouw-voetbalclub-klaar>

2.6 BELEVINGSWAARDE

Een belangrijke factor voor gebruikers en bezoekers van de voetbalinfrastructuur is de belevingswaarde. Dit is de waarde die gebruikers of bezoekers geven aan hun bezoek aan de infrastructuur. Hoe hoger deze waarde, hoe beter de gebruikers en bezoekers de infrastructuur ervaren. We geven enkele tips mee om de belevingswaarde te verhogen bij elk onderdeel van de infrastructuur. Hier zijn enkele tips voor de inkom en de algemene accommodatie:

- Vlotte inkom → kunnen bezoekers tijdens wedstrijddagen snel de accommodatie binnen
- Maak de inkom aantrekkelijk
  - Logo van de club
  - Kleuren van de club
  - Duidelijk leesbare tekst
  - Groot genoeg
  - ...
- Leesbaarheid → Vind je van aan de inkom makkelijk de kleedkamers, kantine, velden?
- De accommodatie is goed onderhouden en schoon
- Er is geen zwerfafval
- Voldoende afvalbakken
- Schilder blinde/leegstaande muren → tekening van bv. logo
- Consequent kleur- en materiaalgebruik
- Reclame en sponsorzichtbaarheid in de accommodatie (boarding rond velden, in kantine, op andere plaatsen van complex)

KLEEDKAMERS

03

3 KLEEDKAMERS

Kleedkamers zijn voor voetbalclubs een van de belangrijkste uithangborden voor de actieve bezoekers. Alle voetballers/voetbalsters, trainers/trainsters, scheidsrechters, tegenstanders spenderen veel tijd in de kleedkamers. Wanneer de kleedkamers goed uitgerust zijn, voldoende groot zijn en voldoende proper zijn maak je als club al onmiddellijk een goede indruk tegenover de eigen leden en bezoekende sporters/scheidsrechters/trainers.

3.1 WAT STAAT ER IN HET BONDSREGLEMENT KBVB?

Artikel B6.29

De club, op wiens terrein een wedstrijd gespeeld wordt, stelt een voldoende ruime kleedkamer ter beschikking van de scheidsrechters en van de beide clubs.

Artikel B6.30

Aan iedere bezoekende club wordt een afzonderlijke kleedkamer ter beschikking gesteld. Deze verplichting is niet van toepassing voor het voetbal niet-11/11 of toernooiwedstrijden.

Artikel B6.31

Elke kleedkamer wordt op normale manier verwarmd, is voorzien van warm water en voldoet aan de minimale vereisten op het vlak van hygiëne, veiligheid en gezondheid.

Artikel B6.32

De bezochte club kan niet aansprakelijk worden gesteld voor diefstal, verlies of beschadiging van voorwerpen die aan de bezoekende club en spelers toebehoren, behoudens ernstige nalatigheid.

- ! Een slot op de kleedkamers is zeker geen overbodige luxe om diefstal te voorkomen.

3.2 ALGEMENE AANBEVELINGEN

3.2.1 Kleedkamer (droge ruimte)

Aantal kleedkamers:

Om het aanbevolen aantal kleedkamers te bepalen moeten een aantal factoren in rekening gebracht worden. In de eerste plaats zijn het ledenaantal en het aantal ploegen belangrijke factoren. Andere factoren om het benodigde kleedkamersaantal te bepalen, zijn het aantal wedstrijddagen, de duur van de wedstrijden, het aantal teams dat tegelijkertijd een wedstrijd speelt (op hetzelfde of op verschillende velden), het aantal teams dat tegelijkertijd traint, het aantal teams dat op dezelfde dag traint. Als je dit alles in kaart kan brengen, kan je makkelijker het kleedkamersaantal bepalen. Belangrijk is om te weten dat elke voetbalclub dit voor zichzelf best ontwikkeld, want elke situatie is uniek.

- ! Voorzie ook enkele kleedkamers voor scheidsrechters.
- ! Advies: Zorg ervoor dat je minstens 2 kleedkamers voor scheidsrechters hebt. Bij wedstrijden waar er scheidsrechters van verschillende genders zijn, ben je in de mogelijkheid om hen in aparte kleedkamers te plaatsen. Zo moet er niemand wachten om zich om te kleden of zich te wassen. Dit advies focust vooral op ploegen die een aparte accommodatie voor wedstrijden hebben.

Grootte kleedkamers:

- De bank in de kleedkamer is bij voorkeur tenminste 9 meter lang aan bankruimte (niet per definitie aansluitend).
- Richtlijn: per persoon 0,6m en minimaal één zitplaats

3.2.2 Douches (natte ruimte) en toiletten

Douches

- Aantal douches:
  - Standaard → 5 douchekoppen
- Grootte:
  - 1,25m² per douche
  - Standaard = 12m² (5 douchekoppen)

Toiletten

Aantal kleedkamers	WC Dames	WC Heren	Urinoirs Heren	Totaal
2	1	1	/	2
4	1	1	2	4
6	2	2	2	6
8	2	2	3	7
10	2	2	3	7
12	2	2	3	7
14	3	3	4	10
16	3	3	4	10
18	3	3	4	10
Minstens 1 toilet voor andersvaliden				

Tips voor kleedkamers

- ! Zorg voor een goede afscheiding tussen nat en droog
- ! Denk aan de draairichting van de deur: De draairichting deur is belangrijk om voldoende vloeroppervlak te houden. Gezien de groei van het vrouwen- en meisjesvoetbal kan het zinvol zijn ervoor te zorgen dat als de deur opengaat er niet meteen in de kleedkamer kan gekeken worden. Dit kan bijvoorbeeld door een muurtje.
- ! Maak de afweging vloerverwarming > < luchtverwarming
  - Vloerverwarming → minder snel warme kleedkamer, aangenaam wanneer warm, vloer sneller droog na reinigen of douchen
  - Luchtverwarming → sneller warme kleedkamer, sneller tochtverschijnselen

3.3 GEBOUW KLEEDKAMERS

Niet enkel de kleedkamers, maar uiteraard ook het gebouw waarin alle kleedkamers zich bevinden heeft een bepaalde aandacht nodig. Bij de meeste voetbalclubs zijn de kleedkamers te vinden in ofwel het algemene clubgebouw, net als de kantine en bestuurskamers, ofwel bevinden de kleedkamers zich in een apart gebouw. De normen en aanbevelingen, die in het volgende deel beschreven worden, kunnen voor alle verschillende gebouwen van de sportaccommodatie bekeken worden.

3.3.1 Normen gebouwen

3.3.1.1 EPC-verplichtingen

Vanuit het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) krijgen voetbalclubs verplichtingen met betrekking tot de Energieprestatiecertificaten (EPC) voor niet-residentiële gebouwen. De onderliggende regelgeving is gebaseerd op de Europese EPBD-richtlijn en werd verder uitgewerkt in het Vlaamse energiedecreet, goedgekeurd door het Vlaams Parlement.

Het doel van deze regelgeving is om tegen 2050 het volledige Vlaamse niet-residentiële gebouwenpark koolstofneutraal te maken. Als federatie vinden wij het belangrijk om jullie te informeren over deze regelgeving, waar wij echter geen invloed of controlerende bevoegdheid over hebben.

- **Vanaf 01/01/2025:** Iedere grote niet-residentiële eenheid (met een bruikbare vloeroppervlakte van meer dan 1.000 m²) moet beschikken over een Energieprestatiecertificaat voor niet-residentiële gebouwen (EPC NR).
- **Vanaf 01/01/2026:** Dit EPC NR wordt ook verplicht voor gebouwen met een oppervlakte kleiner dan 1.000 m².
- **Vanaf 01/01/2030:** Alle grote niet-residentiële gebouwen moeten een geldig EPC hebben, waarop ten minste label E wordt behaald.

[Via deze link](#) kan er nagegaan worden voor welke gebouwen een EPC NR vereist is en de bijbehorende deadlines. Ook zijn hier de benodigde stappen om aan de regelgeving te voldoen te vinden.

Daarnaast heeft VEKA [een artikel](#) gepubliceerd waarin de verschillende verplichtingen voor niet-residentiële gebouwen worden uitgelegd. In dit artikel worden ook de financiële steunmaatregelen besproken die beschikbaar zijn om de energie-efficiëntie van niet-residentiële gebouwen te verbeteren.

VEKA is verantwoordelijk voor het toezicht op deze maatregelen. Clubs die niet aan de verplichtingen voldoen, kunnen een boete tussen de 500 en 5.000 euro krijgen. Deze boete houdt de verplichting om een EPC op te stellen echter niet op, wat betekent dat het EPC alsnog moet worden aangemaakt.

Voor meer informatie kunt u hier terecht. Bij verdere vragen kunt u contact opnemen met: veka@vlaanderen.be.

3.3.1.2 Luchtkwaliteit

Het besef van het belang van een gezonde binnenluchtkwaliteit is de afgelopen jaren sterk toegenomen, mede door de COVID-19-pandemie. Dit heeft geleid tot een bredere erkenning van de noodzaak om de luchtkwaliteit in publieke ruimtes te verbeteren. België wordt in deze gedachtegang een ambitieus beleid ingevoerd, gebaseerd op de [wet van 6 november 2022](#) betreffende de verbetering van de luchtkwaliteit in gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn, inclusief sportaccommodaties. Deze wet benadrukt de verantwoordelijkheid van sportclubs, en dus ook voetbalclubs, om gezonde en veilige omgevingen te creëren voor zowel spelers als supporters, en is daarmee een belangrijke stap richting de optimalisatie van de luchtkwaliteit in voetbalinfrastructuren.

Referentieniveaus

In de wet zijn twee referentieniveaus vastgesteld waarmee de binnenluchtkwaliteit kan worden gemeten. Hoewel het niet verplicht is om deze niveaus te behalen, kunnen ze door de beheerders van gebouwen als richtlijnen worden gebruikt bij investeringen in ventilatie- en luchtzuiveringssystemen:

! Let op! Momenteel is er geen verplichting voor uitbaters en eigenaars van gesloten ruimtes die publiek toegankelijk zijn in verband met de luchtkwaliteit.

Referentieniveau A:

- De CO₂-concentratie in de ruimte ligt onder de 900 ppm (wat betekent dat CO₂ 0,09% van het totale luchtvolume uitmaakt), of
- Er is een minimaal ventilatie- of zuiveringsdebiet van 40 m³/u per persoon aanwezig, waarvan ten minste 25 m³/u per persoon verse buitenlucht is.

Referentieniveau B:

- De CO₂-concentratie in de ruimte ligt onder de 1.200 ppm (wat betekent dat CO₂ 0,12% van het totale luchtvolume uitmaakt), of
- Er is een minimaal ventilatiedebiet van 25 m³/u per persoon aanwezig.

Hoe hoger de ventilatiesnelheid, hoe beter de luchtverversing, wat resulteert in een lagere concentratie van virussen en andere verontreinigende stoffen in de ruimte. CO₂, dat wordt uitgedemd door de aanwezige personen, hoopt zich op in slecht geventileerde ruimtes. Daarom wordt de CO₂-concentratie vaak gebruikt als indicator voor de effectiviteit van de luchtverversing in een ruimte.

Sinds 1 oktober 2024 kunnen uitbaters van gesloten, publiek toegankelijke plaatsen de wet op vrijwillige basis toepassen. Wanneer ze dat doen, moeten ze:

- Ten minste één CO₂-meter gebruiken om de luchtkwaliteit te monitoren. Dit helpt om de juiste balans te vinden tussen het aantal aanwezigen en de ventilatie. Als de CO₂-concentratie 900 ppm of lager is, wordt dit als een goede balans beschouwd. Bij een hogere concentratie is het raadzaam de ventilatie te verhogen of het aantal aanwezigen te beperken.
- Bronnen van binnenluchtvervuiling identificeren door middel van een risicoanalyse.
- Indien de risicoanalyse aantoont dat maatregelen nodig zijn, alternatieven implementeren en een actieplan opstellen om de risico's van luchtvervuiling te beheersen.
- Op verzoek van het publiek informatie verstrekken over de CO₂-concentratie of de luchtdebieten in de ruimte.

! Vanaf 1 januari 2027 zullen er wel verplichtingen zijn voor gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn:

- Ten minste één luchtkwaliteitsmeter gebruiken om de luchtkwaliteit in de ruimte te monitoren.
- Een risicoanalyse uitvoeren om mogelijke bronnen van luchtvervuiling te identificeren.
- Indien de risicoanalyse dit vereist, een actieplan opstellen om de geïdentificeerde risico's aan te pakken.
- De certificatie aanvragen zodra de noodzakelijke maatregelen zijn getroffen.
- Na het verkrijgen van de certificatie het door de FOD toegekende label zichtbaar ophangen.
- De ruimte blijven uitbaten met dezelfde apparatuur, of minstens met apparatuur van gelijke of betere kwaliteit als bij het verkrijgen van het label.

De invoering van deze verplichtingen zal gefaseerd plaatsvinden.

In de eerste fase worden enkel de eerste drie punten verplicht, met ingang van 1 januari 2027. Deze verplichtingen zullen aanvankelijk van toepassing zijn op een selecte groep gesloten, publiek toegankelijke plaatsen. Later, tegen het einde van 2037, wordt het toepassingsgebied uitgebreid naar alle dergelijke plaatsen.

In de tweede fase kunnen de plaatsen die al voldoen aan de eerste verplichtingen, de volgende drie punten implementeren. Deze stappen zullen in eerste instantie op vrijwillige basis worden uitgevoerd, zodra de certificatieprocedure is opgezet. Uiteindelijk zullen deze verplichtingen, op zijn vroegst per 1 januari 2038, ook voor alle gesloten plaatsen die publiek toegankelijk zijn, verplicht worden, zodra de eerste set verplichtingen op alle plaatsen van toepassing is.

Meer info kan je vinden op deze website: <https://www.health.belgium.be/nl/naar-een-wettelijk-kader-voor-binnenluchtkwaliteit#Principes>

3.3.1.3 Asbestattest

Het is belangrijk voor voetbalclubs om zich bewust te zijn van de risico's die asbest in hun clubgebouw met zich meebrengt. Door deze risico's actief in kaart te brengen, krijgt de club een duidelijk overzicht van de benodigde maatregelen. Voor toegankelijke gebouwen die vóór 2001 zijn gebouwd en die van eigenaar veranderen, is het verplicht om een asbestattest voor te leggen. Voor toegankelijke constructies kleiner dan 20 m² is een asbestattest niet verplicht, tenzij:

- de totale oppervlakte van de over te dragen toegankelijke constructies 20 m² of meer bedraagt;
- de toegankelijke constructie deel uitmaakt van een groter bouwkundig geheel.

Het asbestattest moet beschikbaar zijn op het moment van de overdrachtsovereenkomst, meestal bij het compromis, maar het kan ook op een ander moment worden verstrekt. **Vanaf 2032** moet elke toegankelijke constructie die vóór 2001 is gebouwd en bezit is van de club, een asbestattest hebben, zelfs als er geen plannen zijn om het gebouw over te dragen.

Meer informatie over het asbestattest vind je op de website van de Vlaamse Overheid: <https://www.vlaanderen.be/asbestattest>

In het voorjaar van 2024 lanceerde OVAM het protocol 'Asbestveilige Lokale Jeugdgebouwen'. Dit biedt lokale jeugd- en jeugdsportverenigingen de nodige ondersteuning voor het uitvoeren van asbestinventarisaties in hun gebouwen en het realiseren van een asbestveilige omgeving. Het is essentieel om asbestrisico's in kaart te brengen op locaties waar kinderen en jongeren vaak hun vrije tijd doorbrengen.

In het 'Stappenplan naar asbestveilige lokale jeugd(sport)gebouwen' van OVAM, vind je extra informatie en een duidelijk overzicht om je club asbestveilig te maken: '[Stappenplan naar asbestveilige lokale jeugd\(sport\)gebouwen](#)' - OVAM

3.3.1.4 Tips voor duurzaamheid

- ! Maak gebruik van ledverlichting
  - Ledverlichting is wel 90% zuiniger dan een gloeilamp.
  - Zeker ook voor buitenterreinen kan dit een groot verschil maken
- ! Installeer bewegingssensoren
- ! Installeer zonnepanelen
- ! Installeer kranen met sensoren of drukknoppen om het waterverbruik te reduceren, geen draaiknoppen!
- ! Gebruik van HVAC-systeem
  - HVAC-installaties zijn zo ontworpen dat zoveel mogelijk energie bespaard wordt. Dit heeft in belangrijke mate te maken met het afstemmen van de verwarmingssystemen op de ventilatiesystemen van een gebouw. Hiervoor worden ook wel luchtbehandelingskasten gebruikt.
  - Bij kleedkamers die minder goed geïsoleerd zijn, heeft gebruik van HVAC-systeem niet veel nut
- ! Plaats waterbesparende douchekoppen in de kleedkamers. Hiermee bespaar je al snel 25% op het totale waterverbruik bij het douchen.
- ! Plaats een timer op de douches.
- ! Plaats deurdrangers en tochtstrippen
  - Zo valt de deur hiermee dicht, waardoor er meer warmte binnen blijft.
  - Voorkom tocht door tochtstrippen te plaatsen onderaan buitendeuren en deuren die naar niet-verwarmde ruimtes leiden. Hierdoor komt er geen koude lucht in het gebouw.
- ! Zorg voor goed onderhoud en regelmatige controle van jouw installaties, bij voorkeur na de zomer.
- ! Koop elektrische toestellen met een A-label
- ! Bevestig reflecterende radiatorfolie. Die weerkaatsen een groot deel van de warmte, vooral aan buitenmuren.
- ! Isoleer de verwarmingsleidingen, en dit in niet-verwarmde lokalen zoals zolder, berging, garage ...
- ! Plaats een zonneboiler of warmtepompen
- ! Controleer of er apparaten zijn met sluimerverbruik
  - Bv. Een microgolf die constant in de stekker zit; een radio, tv ... die onnodig aangesloten zijn.
  - Bv. Schakel je pc/laptop en het scherm uit aan het einde van de werkdag. In slaapstand wordt nog steeds energie verbruikt. Zet het tweede beeldscherm enkel aan als dit nodig is.

Tips voor gebruikers:

- ! Verlaag de temperatuur in burelen. Één graad lager kan tot 7% besparen!
  - In de burelen is een temperatuur van 19° C een goed streefdoel.
- ! Efficiënte vrijwilligersuren en trainingsuren
  - Probeer de vrijwilligers en de ploegen zoveel mogelijk op dezelfde momenten naar de club te laten komen. Dit zorgt ervoor dat je niet verwarmt voor een beperkt aantal.
- ! Breng de gebruikers op de hoogte van wat zij kunnen doen om mee te besparen. Denk aan kranen sneller toe draaien, deuren sluiten, minder lang douchen ...
- ! Goed gebruik van de lichten
  - Lichten in de gebouwen aansteken wanneer de zaal betreden wordt.
  - Gebruik zoveel mogelijk zonlicht
  - Is er sfeerverlichting dat niet hoeft te branden?
- ! Laat alle trainingen op elkaar aansluiten zodat de kleedkamers niet onnodig verwarmd en/of verlicht is.
- ! Kunnen bepaalde trainingen op hetzelfde moment plaatsvinden? Dit zodat de buitenverlichting minder lang moet branden.

Andere tips:

- ! Stem af met de buurgemeenten/regio's/buren sportdiensten. Zo gaan mensen niet ergens anders sporten omdat daar de douche warmer is.
- ! Betrek andere verenigingen in overleg
  - Wat zien zij als haalbare maatregelen?
  - Wat doen zij reeds?

3.3.1.5 Elektriciteit

Wanneer je elektriciteit installeert in je voetbalclub in België, zijn er verschillende regels die je moet naleven om de veiligheid te waarborgen. Tijdens de keuring van de elektrische installatie wordt gecontroleerd of deze voldoet aan het **AREI**.

AREI staat voor het **Algemeen Reglement op de Elektrische Installaties** en bevat de richtlijnen waaraan elektrische installaties en apparatuur moeten voldoen. Dit reglement wordt uitgegeven door de **FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie** van België. Het is van kracht sinds 1 juni 2020 en werd herzien op 3 oktober 2024, met de nieuwe regels die vanaf 1 maart 2025 gelden.

Het AREI bestaat uit drie boeken, die elk de veiligheidsvoorschriften voor een bepaald type elektrische installatie beschrijven. Het belangrijkste doel van dit reglement is om de veiligheid van de installaties te garanderen, aangezien defecten kunnen leiden tot ernstige risico's zoals brand of elektrocutie. Daarom is de AREI-keuring van groot belang voor de brandverzekering.

De herziening van het AREI in oktober 2024 bracht een nieuwe versie van de drie boeken uit, waarvan de wijzigingen vanaf 1 maart 2025 in werking treden. Voor werkzaamheden die vóór 1 maart 2025 begonnen, geldt een overgangsregeling. Meer info vind je op de website:

<https://economie.fgov.be/nl/publicaties/algemeen-reglement-op-de>

3.3.2 Ligging en toegang

De ligging van het gebouw is verder een belangrijke aspect. Gebruikers van de infrastructuur (spelers, scheidsrechters, trainers...) zouden op een vlotte manier de kleedkamers moeten kunnen bereiken. Om een efficiënt en veilig spelerspad te voorzien, kan de club rekening houden met deze adviezen:

- Tussen de ingang van het hoofdveld en de uitgang van de kleedkamers moet een voldoende breed (minimaal 2 m.) spelerspad aanwezig zijn, dat behoorlijk is afgezet en indien nodig kan worden afgezet.
- Het spelerspad moet de kortst mogelijke afstand zijn tussen speelveld en kleedgelegenheid.
- Houd bij het ontwerpen van een sportpark de afstand van de kleedgelegenheid tot de speelvelden zo kort mogelijk.
  - Hoofdveld: maximale afstand is 50m
  - Overige velden: maximale afstand is 150m
  - Bij topamateuraccommodaties: maximale afstand tussen hoofdveld en kleedkamers is 10m
- Situering van het kleedkamergebouw direct nabij het hoofdveld krijgt de voorkeur.

Is er een tribune aanwezig?

Als er een tribune aanwezig is, is het aangewezen om de kleedkamers onder of achter de tribune te plaatsen en de toegang tot het hoofdveld via een doorgang in/onder de tribune te maken. Het spelerspad tussen hoofdveld en kleedgelegenheid is hiermee rechtstreeks en zo kort mogelijk. Het is niet noodzakelijk dat de toegang tot het speelveld via het midden verloopt.

! Verder verplicht de KBVB:

Bondsreglement artikel B6.18

Tijdens een wedstrijd is de toegang tot de neutrale zone en beschermingszone verboden voor onbevoegden. De bevoegde personen zijn toegelaten buiten de speeloppervlakte van het voorziene speelveld.

(Deze regel geldt niet bij recreatief voetbal. (zie Hoofdstuk 5. Terreinen))

3.3.3 Planning

Veel clubs kennen het probleem dat ze minder kleedkamers dan ploegen hebben. Er wordt geadviseerd om een planning op te stellen van het kleedkamergebruik. Door na te denken over een goede planning, kunnen de clubs in de mogelijkheid komen om elke ploeg in een kleedkamer te kunnen plaatsen. Een aansluitende optie is het gebruik van teamlockers.

3.3.4 Teamlockers

Verschillende clubs hebben niet de plaats om het aantal benodigde kleedkamers voor het aantal ploegen dat ze gebruikt te behalen. Vandaar worden kleedkamers dikwijls dubbel gebruikt. Dan kunnen clubs gebruik maken van teamlockers. Het gebruik van teamlockers zorgt ervoor dat kleedruimtes en speelvelden effectiever benut worden.

Het teamlocker-systeem is erop gebaseerd dat kleding en andere persoonlijke spullen worden opgeborgen in een afsluitbare kast. Doordat er geen spullen meer rondslingeren in de kleedkamer, is de ruimte vrij voor volgend gebruik. Door de tijdsplanning hierop aan te passen kunnen kleedruimtes en velden meervoudig gebruikt worden. Daarnaast wordt de kans op diefstal van kleding en eigendommen verkleind.

3.4 HYGIËNE

Hygiëne is in sportinfrastructuren, en bijgevolg ook voetbalinfrastructuren, een zeer belangrijk aspect. Het is een basisbehoefte dat voor elke sporter moet aanwezig zijn. Voetbal is een sport dat voornamelijk buiten doorgaat en zorgt bijgevolg voor verschillende manieren om de infrastructuur vuil te maken: modder, zand, bolletjes van kunstgras, en nog veel meer. Verder zijn voetbalinfrastructuren dynamische omgevingen waarin veel mensen elkaar ontmoeten, sporten, en bijgevolg ook zweten. Om deze redenen is het van essentieel belang dat de voetbalclubs ervoor zorgen dat hygiëne en sanitaire voorzieningen een zeer belangrijk aspect van het beleid van de infrastructuur van de club moet zijn.

Goede hygiëne begint altijd met eenvoudige, routinematige schoonmaakprocedures. Het consequent naleven van basisregels, zoals afstoffen van oppervlakken en apparatuur, het schrobben van de vloeren, frequent reinigen van toiletten en douches. Het belang van hygiëne is niet alleen voor de gezondheid en veiligheid van de leden, maar ook voor het grotere goed van de gemeenschap. Door het consequent volgen van de regels met betrekking tot hygiëne en het betrekken van leden, creëer je een sportomgeving waar iedereen met vertrouwen kan sporten.

Tips:

- ! **Maak regelmatig schoon:** Begin met de basis: het routinematig reinigen van de faciliteit. Hiermee wordt het afstoffen van de oppervlakken, het schrobben van vloeren, en het regelmatig schoonmaken van de kleedkamers, toiletten en douches.
- ! **Implementeer schoonmaakroosters:** Een efficiënte manier om de hygiëne en schoonmaak op een goede manier te beheren, is het opstellen van schoonmaakroosters. Het rooster zorgt ervoor dat alle nodige taken uitgevoerd worden en niets over het hoofd wordt gezien.
- ! **Voorzie toegankelijke desinfectiemiddelen:** Om de hygiëne te behouden en de bezoekers te stimuleren hieraan deel te nemen, bied je best voldoende en toegankelijke desinfectiemiddelen aan. Voorzie voldoende handgel, voorzie voldoende handzeep.
- ! **Betrek je bezoekers:** Educatie en communicatie zijn belangrijk voor het handhaven van hygiëne in je sportclub. Betrek je bezoekers door de bezoekers bewust te maken van de hygiënevoorschriften binnen de faciliteit. Dit kan via posters, e-mails of bijeenkomsten. Het is belangrijk dat iedere bezoeker zijn of haar deel doet om een hygiënische omgeving te creëren.
- ! **Zorg voor materiaal en ruimte om voetbalschoenen te kuisen:** Na trainingen of wedstrijden op natuurgrasvelden gebeurt het dikwijls dat de sporters modders meenemen aan hun schoenen. Na trainingen of wedstrijden op kunstgrasvelden gebeurt het dikwijls dat de sporters een hoopje infillmateriaal meenemen aan hun voetbalschoenen. Om ervoor te zorgen dat de kleedkamerblok proper kan blijven, voorzie je best voldoende schoenborstels en/of sproeiers om de schoenen te kunnen afkuisen vooraleer de sporters de kleedkamerblok betreden.

3.4.1 Legionella

Bij de kleedkamers en de douches is er door de vochtigheid een kans op legionella. Om legionellagroei te vermijden is het zinvol te letten op:

- ! Voorkom stilstand van water in een systeem.
- ! Stel de boiler of combiketel goed af (**tenminste 60 graden**).
- ! Gebruik het warme en koude water minimaal wekelijks. Spoel direct bij het "opnieuw" in gebruik nemen van de accommodatie even de kranen en douches door om het water te verversen. Het verstandigste is om dit te doen met water met een hoge temperatuur (**advies: 80 graden**). Indien nodig chemisch reinigen.

3.5 TOEGANKELIJKHEID

Wil je de toegankelijkheid van je kleedkamers laten evalueren? Neem dan zeker contact op met **Inter Vlaanderen** (info@inter.vlaanderen) of contacteer **Sport Vlaanderen** om je infrastructuur een [toegankelijkheidslabel](#) te toe te kennen.

3.5.1 Basiseis kleedkamers

- Zorg ervoor dat er minstens twee kleed- en wasruimtes aangepast zijn voor toegankelijkheid.
- De kleedruimtes moeten drempelloos zijn.
- Plaats obstakels (zoals banken, wastafels, afvalbakken) in de kleedruimtes op logische en rechte plaatsen, zodat ze goed te detecteren zijn met een taststok en contrasteren in kleur.
- Monteer de kledinghaken achter een lat, zodat sporters zich niet kunnen bezeren.
- Bevestig de kledinghaken op verschillende hoogtes.
- Voorzie zitbanken met een voldoende grote zitdiepte en zitbanken die op een toegankelijke hoogte zijn. Zorg ervoor dat de zitbanken contrasteren in kleur met de vloer en de wanden.
- De ruwbouwmaten van een aangepaste sanitaire voorziening met douche en toilet, al dan niet met wastafel, moeten minstens 2,40 meter op 2,45 meter zijn, zodat na de afwerking van de wanden en met inbegrip van de ruimte voor plinten een ruimte van minstens 2,35 meter op 2,40 meter gegarandeerd wordt. Bij die minimale maten moet de deur in de korte zijde aangebracht worden.
- Zorg ervoor dat de deurdoorgangen van de kleedruimte naar buiten geschikt zijn voor rolstoelen.
- Voorkom directe inkijk in de kleedruimte. Als een wand het zicht belet, zijn deurdrangers overbodig en wordt de toegang eenvoudiger.
- Bevestig eventuele (kleding)kluisjes op een lagere hoogte in of nabij de kleedruimte(n), voor rolstoelgebruikers.
- Voor sporters met een motorische beperking moeten er ruimere zitbanken voorzien worden.

3.5.2 Aangepaste douches

- De vloer van de douchezone moet drempelloos aansluiten op de vloer van de doucheruimte.
- De vloer van de douchezone mag hoogstens twee procent hellen.
- Het vloeroppervlak van de douchezone moet na de afwerking van de wanden minstens 120 cm op 120 cm bedragen.
- Er moet een douchezitje van minstens 45 cm diep en 40 cm breed aanwezig zijn. Als het douchezitje in een inwendige hoek is geplaatst, moet de afstand tussen de as van het douchezitje en de inwendige hoek minstens 45 cm bedragen; moet aan minstens één zijde van het douchezitje een vrije transferzone van minstens 90 cm zijn.
- Aan de voorzijde van het douchezitje moet een vrije ruimte van minstens 120 cm zijn.
- De douchekraan moet aangebracht worden op een afstand tussen 45 en 55 cm van de wand waartegen het douchezitje geplaatst is.
- Een doucheruimte is pas aangepast als het een vlakke drempelloze ruimte is en voorzien is van een vrije en vlakke draairuimte.
- De douchezone moet bovendien een slipvrij oppervlak hebben, dat gelijkloopt met de vloer en dat maximaal twee procent helt.
- Een alarminstallatie in de wasruimte is wenselijk.
- Zorg in de nabijheid van de wasruimten voor de opslag van (bij voorkeur twee) doucheroelstoelen, voorzien van hoepelaandrijving.
- De doucheruimte moet voorzien zijn van beugels zodat mensen met functiebeperkingen zich eraan kunnen vasthouden.

3.5.3 Aangepaste toiletten

- In een toiletgroep in een kleedkamerblok moet minstens één aangepast toilet aanwezig zijn.
- moet voor de toiletpot en na de afwerking en inrichting van de ruimte een vrije afstand van minstens 120 cm gegarandeerd zijn;
- moet minstens aan één zijde van de toiletpot een vrije transferzone van minstens 90 cm zijn;
- moet de vrije doorgang tussen de toiletpot en de wastafel minstens 90 cm breed zijn;
- moet de afstand van de voorzijde van de toiletpot tot tegen de achterliggende wand minstens 70 cm bedragen;
- moet een wastafel aangebracht zijn waaronder een ruimte is van minstens 70 cm hoog, minstens 90 cm breed en minstens 60 cm diep. Als de wastafel in een inwendige hoek is geplaatst, moet de afstand tussen de as van de wastafel en de inwendige hoek minstens 50 cm bedragen;
- Alle bedieningselementen moeten zo geplaatst worden dat de gebruiker er makkelijk aan kan
- Een aangepast toilet moet bereikbaar zijn via een droog vloeroppervlak vanuit de kleedruimte.
- Als de toiletruimte direct toegankelijk is vanuit de kleedruimte, kunnen de wastafel en de spiegel ook in de kleedruimte worden geplaatst, in plaats van in de toiletruimte.
- Het sanitair moet uitgevoerd worden in een kleur die contrasteert met de omgeving.
- De toegangsdeur van deze toiletruimte moet naar buiten.
- Het aangepaste toilet moet voorzien zijn van een alarminstallatie
- Aan de binnenkant van de deur moet een horizontale beugel over de volledige breedte van de deur bevestigd worden.

3.6 SIGNALISATIE

In de kleedkamers kan er voor verschillende signalisaties gezorgd worden.

- Benummer de kleedkamers duidelijk voor gemakkelijke identificatie.
- Als er kleedkamers in verschillende gangen of gebouwen zijn, voorzie wegbewijzing om bezoekers vlot naar de juiste plek te leiden.
- Zorg voor signalisatie voor de meisjeskleedkamer(s), kleedkamers voor scheidsrechters en toiletten.
- Als het EHBO-lokaal in hetzelfde gebouw is, voorzie dan ook signalisatie naar dit lokaal.
- Nooduitgangen en vluchtroutes moeten duidelijk worden gesignaleerd.

3.7 BELEVINGSWAARDE

Een belangrijke factor voor gebruikers en bezoekers van de voetbalinfrastructuur is de belevingswaarde. Dit is de waarde die gebruikers of bezoekers geven aan hun bezoek aan de infrastructuur. Hoe hoger deze waarde, hoe beter de gebruikers en bezoekers de infrastructuur ervaren. We geven enkele tips mee om de belevingswaarde te verhogen bij elk onderdeel van de infrastructuur. Hier zijn enkele tips voor de kleedkamers:

- Kleurgebruik: consequent en frequent
- Kleedkamers worden regelmatig gekuist
- Er komt voldoende water uit douches met voldoende druk
- De douches hebben warm water
- Voldoende grote kleedkamers
- Voldoende kleeerhangers/kapstokken
- Voldoende brede zitbanken
- Er zijn minimale restanten van eerder gebruik (modder, afval...)
- De kleedkamer heeft een proper tactisch bord
- Voorzien van schrijfmateriaal of magneten
- De kleedkamers kunnen op slot

KANTINE

04

4 KANTINE

De kantine is het bruisend hart van de voetbalclub. Op deze plek komen alle bezoekers van de voetbalinfrastructuur samen. De supporters, spelers, trainers, bestuursleden... komen hier op verschillende momenten samen om te discussiëren over het voetbal, de kelen te smeren, een overwinning te vieren en nog veel meer.

4.1 ALGEMENE VERPLICHTINGEN (REGISTRATIE EN TOELATING)

Verplichting voor het afficheren van registratie en toelating bij het Federaal Agentschap Voedselveiligheid.

4.1.1 Registratie

Als je dranken of voorverpakte voedselwaren verkoopt die minstens 3 maanden houdbaar zijn bij kamertemperatuur, moet je je registreren. Dat is bijvoorbeeld het geval voor snoep- en drankautomaten, chips, nootjes, kaas,... De volledige lijst vind je in de [activiteitenfiche](#).

Hoe registreren? [Ga naar deze link](#). Het betreft enkel een registratie en je hoeft dus niet te wachten op een goedkeuring. In het formulier duid je aan welke producten je verkoopt aan de hand van [codes uit deze lijst](#). Schenk je enkel drank? Dan is de code 022 van toepassing. Ook voorverpakt voedsel zoals chips en nootjes vallen hieronder. Het ingevulde formulier bezorg je aan de [lokale controle-eenheid](#) of doe de registratie online via [Foodweb](#).

De registratie is niet gratis. [Bekijk de tarieven](#), die jaarlijks worden geïndexeerd.

4.1.2 Toelating

Wanneer je ook niet-verpakte levensmiddelen verkoopt, of eten dat gekoeld moet worden, moet je een toelating aanvragen. Na de aanvraag zal de FAVV een (administratief) onderzoek uitvoeren. Afhankelijk van de uitkomst daarvan kan je een voorwaardelijke toelating krijgen. Als de FAVV binnen de 30 dagen na je aanvraag geen onderzoek uitvoert, kan je ervan uitgaan dat je de toelating hebt.

Ook de toelating aanvragen is niet gratis. Je betaalt er een jaarlijkse heffing voor, afhankelijk van het aantal voltijdse werknemers in je organisatie. Werk je enkel met vrijwilligers, dan zal je dus in de goedkoopste schijf terechtkomen.

4.1.3 Erkenning

Als voetbalclub zal je hier waarschijnlijk niet mee te maken krijgen, maar voor de zekerheid vermelden we het toch. Meestal gaat het voor erkenning om industriële activiteiten. Voor je een erkenning krijgt wordt er een inspectiebezoek ter plaatse gedaan. Er wordt dan gekeken of bijvoorbeeld de infrastructuur en uitrusting voldoende en veilig is. Als dat het geval is kan je een voorwaardelijke erkenning krijgen. Bij een tweede inspectie wordt de naleving van de voorwaarden geëvalueerd. Daarna kan er een erkenning voor onbepaalde duur worden gegeven.

4.1.4 Wanneer hoef je je niet te registreren?

In bepaalde gevallen wordt er een uitzondering gemaakt. Die geldt voor: verenigingen of organisaties zonder winstgevend doel, waarbij de activiteit zelf wel degelijk winstgevend kan zijn de medewerkers aan de bedoelde activiteit mogen hierbij geen enkele bezoldiging ontvangen voor de geleverde diensten ten hoogste 5 activiteiten gedurende maximaal 10 dagen per jaar worden beschouwd als 'sporadisch en uitzonderlijk'. In alle andere gevallen is een registratie, toelating of erkenning vereist.

Voorbeeld 1: Je voetbalclub organiseert een jaarlijks spaghettifestijn, om met de opbrengst nieuw materiaal aan te kopen. Een groepje vrijwilligers organiseert het festijn. Hoewel je een maaltijd aanbiedt, hoef je in dit geval niet te registreren bij het FAVV.

Voorbeeld 2: Na iedere competitie match (25 avonden per jaar) kan je in de kantine van een voetbalclub spaghetti krijgen. Die is gemaakt door vrijwilligers in de club. De spaghetti wordt tegen zeer democratische prijzen verkocht (8 euro per portie). Toch zal de club het FAVV moeten contacteren, want de drempel van 5 activiteiten gedurende maximaal 10 dagen is overschreden.

4.1.5 Een zelfstandige uitbater in de kantine?

Je hoeft je als voetbalclub niet te registreren. In dit geval is de zelfstandige uitbater verantwoordelijk om de juiste vergunningen te hebben. De uitbating gebeurt namelijk onder een ander ondernemingsnummer dan dat van je voetbalclub.

Voorbeeld: In de voetbalclub wordt de kantine via concessie uitbesteed aan een zelfstandige uitbater. Naast een uitgebreide drankkaart is er ook een beperkte eetkaart met enkele klassiekers zoals croques, spaghetti en broodjes. De uitbater zal zelf FAVV moeten contacteren om in orde te zijn op het vlak van voedselveiligheid.

Organiseer je iets in samenwerking met een traiteur? Ook de traiteur zelf is verplicht om de nodige vergunningen aan te vragen.

Voorbeeld: Voor het jaarlijks diner van de voetbalclub verzorgt een traiteur een uitgebreid walking dinner. De traiteur zal zelf de nodige verplichtingen moeten naleven en contact opnemen met FAVV.

4.2 CHECKLISTS HORECA VLAANDEREN

Een kantine binnen een sportinfrastructuur wordt beschouwd als horeca en valt daardoor onder specifieke wetgeving voor de horecasector. Dit betekent dat er verschillende verplichtingen zijn waaraan voldaan moet worden, evenals bepaalde documenten die beschikbaar gesteld en uitgehangen moeten worden. Om onze clubs te ondersteunen, bieden wij in deze gids checklists voor het naleven van deze eisen.

4.2.1 Checklist: Verplichtingen café

- Beteugeling van de dronkenschap
- Toegang voor minderjarigen
- Brandveiligheid
- Drankafnamecontract
- Vergunning kansspelen
- Verzekering (Verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid bij brand en ontploffing)
- Prijsaanduiding
- Auteursrecht en billijke vergoeding
- Verbod roken in de horeca
- Vergunning alcohol en sterke drank
- Btw – tarieven – geregistreerd kassasysteem
- Toelating / registratie FAVV ivm voedselveiligheid
- Milieuvergunning
- Geluidsnormen voor elektronisch versterkte muziek
- Beheersplan, register, conformiteitsattest, edm. i.v.m. legionella
- Toegankelijkheid
- Contract scheiding van afval
- Voldoende toiletten (zie aanbevelingen 4.3.4)
- Gemeentelijke reglementen
- Voornaamste verplichtingen bij het in dienst nemen van personeel/vrijwilligers
- Tewerkstellingsmaatregelen

4.2.2 Checklist: Documenten ter beschikking in je zaak

- Attest van je verzekering burgerrechtelijke aansprakelijkheid bij brand en ontploffing
- Sterke drankenvergunning
- Toelating / Registratie FAVV
- Milieuvergunning of melding/toelating
- Beheersplan, register, conformiteitsattest, edm. i.v.m. legionella
- Eventuele afwijking die je verkreeg i.v.m. de toegankelijkheidsreglementering
- Overeenkomst afvalophaling
- Eetgelegenheden: brandveiligheidsattest
- Café: brandveiligheidsattest en kansspelvergunning

4.2.3 Checklist: Documenten uithangen in je zaak

- Prijskaart
- Aanduiding rookverbod, rookkamer, edm. (stickers) (met uitzondering van rookzone/terras)
- Toelating / Registratie FAVV
- Besluitwet op de beteugeling van de dronkenschap
- Wet tot zedelijke bescherming van de jeugd + bord met beperkte tekst

Meer informatie kan je vinden in de [startersbrochure](#) voor horecazaken van Horeca Vlaanderen of via info@horeca.be.

4.3 VOORSTELLING KANTINE

Aan de hand van deze voorstelling tonen we hoe een kantine kan ingedeeld worden. Met deze voorstelling komen alle belangrijke aspecten aan bod om de kantine zo aangenaam, efficiënt en toegankelijk mogelijk te houden.

4.3.1 Inkom

Een kantine is voorzien van een duidelijke inkom. De bezoekers weten onmiddellijk waar de ingang van de kantine is. De inkom is groot genoeg. Bezoekers kunnen met meerdere mensen bewegen in de inkom. Verder is het aangewezen om in de inkom van de kantine een zone, kast of berging te voorzien waar sporters hun tas kunnen plaatsen. Zo hou je de tassen uit de kantine zelf en is er voor bezoekers van de kantine geen kans om te struikelen over de tassen in de kantine. Het zorgt er ook voor dat er meer ruimte beschikbaar blijft in de kantine zelf.

4.3.2 Kantine

- Voor de bezoekers van de accommodatie is het zeer aangenaam om vanuit de kantine zicht te hebben op alle velden. Op die manier kunnen mensen bij kouder weer, of mensen die minder te been zijn, toch naar de wedstrijden kijken. Meestal heeft de kantine dan ook een centrale ligging in de accommodatie, waardoor de bezoekers ook niet te ver moeten wandelen van de kantine naar de velden en omgekeerd.
- Het is aanbevolen dat medewerkers van achter de bar een overzicht hebben over heel de kantine. Zo kunnen de vrijwilligers en verantwoordelijken van de club een goede controle houden over de kantine.
- In het kader van toegankelijkheid voor iedereen kunnen clubs een lager gedeelte van de bar voorzien voor rolstoelgebruikers en kinderen. Op die manier zijn ook zij in staat om aan de bar te bestellen.
- Voor de medewerkers achter de bar voorzie je best voldoende ruimte. Zo kunnen zij op een vlotte manier bewegen tijdens het bestellen van bezoekers en gaat de bediening vlotter. Zeker op drukke momenten kan het zijn dat het soms snel moet gaan en is een vlotte werking achter de bar een must.
- Om voor een vlotte bediening te zorgen als je etenswaar voorziet, wordt er best gebruik gemaakt van een aparte bar. De aparte bar zorgt ervoor dat mensen, die etenswaar willen bestellen, niet aan de toog van de drank moeten aanschuiven. De medewerkers achter de bar kunnen zo ook enkel bezig zijn met de bediening van etenswaar.
- Zorg ervoor dat de bezoekers verschillende mogelijkheden hebben om te betalen. Als de bezoekers jetons en dergelijk aan een automaat moeten kopen, voorzie verschillende betalingsmogelijkheden.
- Tot slot wordt best, indien er een vestiaire wordt voorzien, de vestiaire in een aparte ruimte of een apart gedeelte van de kantine geplaatst. Zorg er dan ook voor dat de vestiaire zich niet in de voornaamste looproutes bevindt.
- Voor de oppervlakte van de kantine stellen we deze vuistregel voor:
  - 50 leden: 80 m²,
  - 100 leden: 125 m²,
  - 200 leden: 150 m²,
  - 500 leden: 200 m²,
  - meer dan 500 leden: 300 m² of meer.

4.3.3 Keuken

Een goed ingerichte keuken is essentieel voor het leveren van kwalitatieve service in elke horecagelegenheid, en dit geldt zeker voor voetbalkantines. Of het nu gaat om het bereiden van eenvoudige snacks of het verzorgen van maaltijden voor grote groepen supporters en spelers, een functionele en hygiënische keuken is van cruciaal belang. In de context van een voetbalkantine moeten de keukens niet alleen voldoen aan de specifieke eisen van het voedingsaanbod, maar ook aan strikte normen op het gebied van veiligheid, hygiëne en efficiëntie.

In de [HACCP-gids](#) van FAVV vind je een overzicht van de belangrijkste aanbevelingen en wettelijke normen voor het inrichten van een keuken in horecazaken, die uiteraard ook van toepassing zijn op voetbalkantines. Voor vragen kan je altijd terecht bij de lokale controle-eenheden (LCE) van het FAVV (<https://favv-afsca.be/nl/contact/lce>) of op info@horeca.be.

4.3.4 Toilet

Uiteraard moeten kantines voorzien zijn van toiletten. Dit zijn de aanbevolen aantal toiletten voor de voetbalkantine:

- Herentoiletten
  - Minstens 2 urinoirs en 1 vast toilet
  - Per elke extra 100 mannen → 1 urinoir extra
  - Per elke extra 200 mannen → 1 vast toilet extra
- Vrouwentoiletten
  - Minstens 2 toiletten
  - Per elke extra 60 vrouwen → 1 urinoir extra
- Minstens 1 mindervalidentoilet
  - Per elke 400 bezoekers → 1 mindervalidentoilet extra

De aantallen worden berekend op basis van het bezoekersaantal op piekmomenten. Het spreekt voor zich dat elk toilet ook een wasbak, zeep en droogmogelijkheid heeft.

- ! In een eventuele renovatie of een verandering van ruimtegebruik kan het gebruik van genderneutrale toiletten een optie zijn. Met genderneutrale toiletten heb je minder oppervlakte nodig voor de sanitaire blok en kan je de vrijgekomen ruimte op een andere manier integreren in de accommodatie.
- ! Organiseer je als club een evenement voorzie je best per 150 gelijktijdig aanwezig bezoekers 1 toilet, met een minimum van 2 toiletten. Als je werkt met mannen- en vrouwentoiletten dienen deze gescheiden te zijn. Maximaal 25% van het totale aantal toiletten mag urinoirs zijn.

4.3.5 Opslagruimte

Uiteraard kan je al het materiaal niet in de kantine zelf stockeren. Naast de kantine wordt dus best een opslagruimte/magazijn voorzien. Zorg ervoor dat deze ruimte groot genoeg is. Hoe meer je kan stockeren in deze ruimte, hoe beter. Deze kamer is donker en best kouder dan de kantine. De waren kunnen zo lang genoeg bewaard worden. Om deze ruimte koeler te houden, zorg je best voor een goede afvoer van warmte. Indien de ruimte groot genoeg is, is dit ook een goede ruimte voor de opslag van afval. **Vergeet hier zeker voor te zorgen dat je kan sorteren!**

Wanneer je van plan bent om de opslagruimte (opnieuw) te bouwen bespaar je best niet op de oppervlakte, aangezien de afwerking vrij goedkoop kan. Zorg tot slot dat de opslagruimte goed afsluitbaar is en op slot kan.

Voor extra ruimtes naast de kantine (keuken, opslagruimte, ...) stellen we als vuistregel voor dat elke aparte ruimte circa 1/10 van de vloeroppervlakte van de kantine (inclusief bar) dient te zijn.

4.3.6 Aparte ontvangstruimte voor bestuursleden

Als apart onderdeel van de kantine kan een aparte ruimte voor de ontvangst van bestuursleden, scheidsrechters, voor vergaderingen, opleidingen... gebruikt worden. Bestuursleden kunnen zo op een afgezonderde manier wat afgezonderd vergaderen, bestuursleden van tegenstanders ontvangen. Scheidsrechters kunnen zo voor en na de wedstrijd apart ontvangen worden. Wat een enorme meerwaarde voor een club kan geven, is de mogelijkheid om opleidingen te voorzien.

Zorg er dus voor dat de vergaderzaal toch een tiental mensen kan ontvangen. Voorzie bijgevolg voldoende tafels en stoelen. Als je deze ruimte ook als vergader- en opleidingsruimte gebruikt kan je deze zaal voorzien van projectiemateriaal (projectiescherm/-muur, beamer, tv). Eventueel kan je deze ruimte ook voorzien van kleine horecamogelijkheden zoals een fornuis, wasbak, ijskast, diepvries...

4.3.7 Studiemogelijkheden

Veel voetbalclubs hebben studenten als leden, en het is bekend dat het combineren van studeren en voetbal soms een uitdaging kan zijn. Wanneer een club een ruimte aanbiedt waar studenten kunnen studeren, wordt het voor hen makkelijker om beide activiteiten te combineren. Dit is ook een waardevolle aanvulling voor topsportstudenten, aangezien zij de mogelijkheid hebben om voor of na hun training aan schoolwerk te doen op de club.

4.3.8 Planning kantine

Bij de meeste voetbalclubs zijn het vrijwilligers die in de kantine werken, wat voor hen een vorm van engagement is. Wanneer het clubbestuur een duidelijke planning opstelt, weten de vrijwilligers precies wanneer zij aan de beurt zijn. Door goed na te denken over deze planning, kan het bestuur samen met de vrijwilligers overleggen en de planning afstemmen op hun voorkeuren. Het opstellen van een goed georganiseerde planning voor de kantine is een waardevolle oplossing om te zorgen voor een efficiënte bezetting en te voorkomen dat er problemen ontstaan.

4.4 TOEGANKELIJKHEID

Wil je de toegankelijkheid van je kantine laten evalueren? Neem dan zeker contact op met **Inter Vlaanderen** (info@inter.vlaanderen) of contacteer **Sport Vlaanderen** om je infrastructuur een [toegankelijkheidslabel](#) te toe te kennen.

4.4.1 Kantine

De kantine is het centrale punt binnen een voetbalaccommodatie, zeker tijdens wedstrijddagen. Voor, tijdens en na de wedstrijden gaan de meeste bezoekers nog eens de kantine binnen. Uiteraard zitten er bij de bezoekers van een voetbalaccommodatie ook mindervalide personen. Ook zij mogen geen hinder ondervinden om de kantine (en de rest van de accommodatie) te bezoeken. Hiervoor geven we deze aanbevelingen:

- Als een vast inrichtingselement met het oog op het onthaal van het publiek of een daarmee gelijkgestelde constructie wordt aangebracht, moet vóór dat element voor een vrije en vlakke draairuimte worden gezorgd.
- Aan alle elementen als vermeld in het eerste puntje moet een verlaagd gedeelte aangebracht worden. De hoogte tot de bovenzijde van het verlaagde gedeelte bedraagt hoogstens 80 cm. Onder het verlaagde gedeelte moet een opening zijn van minstens 70 cm hoog, minstens 90 cm breed en minstens 60 cm diep.
- De kantine wordt met dubbele deur uitgevoerd zodat ook bredere sportrolstoelen erin kunnen.
- Een gedeelte van de bar verlagen en onderrijdbaar maken zodat rolstoelers hier ook direct aan plaats kunnen nemen.
- Wanneer de kantine relatief veel rolstoelbezoekers heeft dient de vuistregel van **4.2.2** ruimer geschat te worden.
- De vestiaire dient ook bruikbaar te zijn voor mensen vanuit een rolstoel (en/of kleine mensen), dus hiervoor dienen er laag geplaatste haken of jashaken aanwezig te zijn.
- De kantine kan worden uitgerust met een goed functionerend ringleidingsysteem voor mensen met een auditieve beperking.

4.4.2 Trappen

Veel kantines bevinden zich boven kleedkamers of bovenin in tribunes. Daarom moeten veel kantines bereikt worden met een trap of een lift. Voor mindervalide personen is het dan echt een uitdaging om de kantine te bereiken. Het is dan ook belangrijk dat de toegang tot deze kantines aangepast is voor personen met een beperking.

- Over de volledige lengte van de trappen en ter hoogte van eventuele tussenbordessen moet voor een breedte van minstens 125 cm gezorgd worden, telkens gemeten tussen de onafgewerkte binnenmuren, indien aanwezig, , zodat na afwerking van de eventuele wanden en tussen de leuning, een breedte van minstens 100 cm, vrij van obstakels, gegarandeerd wordt, wat gebruikers toelaat zich zonder hinder langs de trap te verplaatsen.
- Na ten hoogste 17 treden moet voor een tussenbordes van minstens 100 cm diep gezorgd worden.
- Alle treden moeten over een zo gelijkvormig mogelijke op- en aantrede beschikken. De aantrede is de horizontale afstand tussen twee opeenvolgende trapneuzen, gelegen op de looplijn van twee opeenvolgende traptreden. De optrede is de verticale afstand tussen de bovenzijde van twee opeenvolgende treden. De optrede mag hoogstens 18 cm meten en de aantrede moet minimaal 23 cm meten. De som van tweemaal de optrede en eenmaal de aantrede van elke trede moet tussen 57 cm en 63 cm bedragen of een veelvoud daarvan.
- Aan beide zijden van de trap moet een trapleuning aangebracht worden, die doorloopt ter hoogte van eventuele tussenbordessen. Voor het begin en aan het einde van de trap moet de trapleuning minstens 40 cm horizontaal verderlopen. Als de leuning in het ijle stopt, moet ze worden afgerond naar de grond of naar de wand.

4.4.3 Liften

Rolstoelgebruikers kunnen moeilijk een kantine op een hogere verdieping bereiken via een trap. Voor hen is het dus aangewezen dat er een lift aanwezig is in de accommodatie. Voor een lift geven we deze aanbevelingen:

Lift:

- Als een lift geïnstalleerd wordt, moet die in een afgesloten koker zitten of moet het om een verticale plateaulift gaan.
- Voor een lifttoegang moet een vrije en vlakke draairuimte zijn.
- Liften die in een afgesloten koker geplaatst zijn, moeten automatische deuren hebben. De vrije en vlakke doorgangsbreedte van de liftdeur moet minstens 90 cm bedragen.
- Bij verticale plateauliften moet het hefplatform minstens 100 cm breed en 140 cm diep zijn.
- Over de volledige lengte van de plateaulift, alsook ter hoogte van de doorgangen van de deuren, moet een vrije en vlakke doorgangsbreedte van minstens 90 cm gegarandeerd worden.
- Een automatisch bedienbare schuifdeur toepassen.
- Bedieningsknoppen in reliëf uitvoering en contrasterend van kleur,
- Instructies en verdiepingsaanduiding aanpassen aan ooghoogtes van verschillende gebruikers, dus ook rolstoelgebruikers.
- Bedieningspaneel voorzien van taakverlichting.
- Eén leuning aan één van de lange liftwanden.
- Je kan een (opklapbaar) zitje installeren.
- De verdiepingsaanduiding zowel visueel als auditief aangeven.
- De vloerbedekking voor de lift wat betreft kleur en materiaal laten contrasteren met de overige vloerbedekking.
- Liften voorzien van een auditieve vermelding van de verdieping en een geluidssignaal bij het openen en sluiten van de liftdeur.
- Bij openslaande deuren deze uitvoeren met stootplaten ter voorkoming van beschadigingen door rolstoelen.

4.5 SIGNALISATIE

In de kantine is signalisatie een manier om de bezoekers van het centrale punt te helpen navigeren naar alle andere delen van de voetbalaccommodatie. Als er een duidelijke signalisatie voorzien wordt, weten de bezoekers vlot de weg naar de kleedkamers, vergaderruimtes, de verschillende velden, etc.

- Als de kantine op een hoger verdiep ligt, zorg voor duidelijke wegbewijzing naar het verdiep, met aanwijzingen voor de juiste route via trap en/of lift.
- In de kantine is signalisatie belangrijk om bezoekers te helpen navigeren naar andere delen van de accommodatie, zoals kleedkamers, vergaderruimtes en velden.
- Vermeld de huisregels duidelijk in de kantine, aangezien dit het centrale punt is waar iedereen binnenkomt.
- De kantine is een goede plek om belangrijke informatie (evenementen, sponsors, ploegen, ...) te delen met bezoekers.
- Zorg voor een verbodsbord voor roken in de kantine.
- Noodroutes en vluchtroutes moeten ook duidelijk aangegeven worden in de kantine.

4.6 BELEVINGSWAARDE

Een belangrijke factor voor gebruikers en bezoekers van de voetbalinfrastructuur is de belevingswaarde. Dit is de waarde die gebruikers of bezoekers geven aan hun bezoek aan de infrastructuur. Hoe hoger deze waarde, hoe beter de gebruikers en bezoekers de infrastructuur ervaren. We geven enkele tips mee om de belevingswaarde te verhogen bij elk onderdeel van de infrastructuur. Hier zijn enkele tips voor de kantine:

- Gezelligheid
- Voldoende zitplaatsen, tafels, ruimte
- Voldoende grote toog
- Verlaagd gedeelte van de toog voor rolstoelgebruikers en kinderen
- Aanbod drank, snacks, (maaltijden)
- Vlotte bediening
- Meerdere betalingsmogelijkheden
- TV's, muziekinstallatie → sfeerbeelden (en sponsorzichtbaarheid) en -muziek
- Foto's jeugd- en seniorenploegen
- Bord met uitslagen en klassement
- Bord voor communicatie (affiches, sponsors, posters Voetbal Vlaanderen, ...)
- Spelen (biljart, darts, tafelfoetbal...)
- Zicht op alle terreinen
- Reclame en sponsorzichtbaarheid in de accommodatie

TERREINEN

05

5 TERREINEN

Een goed voetbalveld is veel meer dan alleen een grasmat; het vormt letterlijk en figuurlijk de basis van het spel. De kwaliteit en geschiktheid van het terrein hebben directe invloed op de veiligheid, het spelverloop en de ervaring van spelers en toeschouwers.

5.1 ALGEMENE RICHTLIJNEN

5.1.1 Speelveld

Bondsreglement artikel B6.4

Wedstrijden worden gespeeld op een speelveld dat in overeenstemming is met de toepasselijke regels van het voetbalspel.

Bondsreglement artikel B6.5

Wedstrijden mogen gespeeld worden op volledig natuurlijke, volledig synthetische of een combinatie van natuurlijke en synthetische oppervlakken (hybridesysteem), onverminderd eventueel toepasselijke nadere vereisten.. De kleur van synthetische oppervlakken is groen.

Art. A/V

Een geheel of gedeeltelijk synthetisch speelveld dat voldoet aan de normen vastgesteld door de FIFA mag zonder enige beperking worden aangewend in alle wedstrijden.

Reeds gehomologeerde speelvelden met een duurzame grondbedekking mogen verder gebruikt worden.

Bondsreglement artikel B6.6

Het speelveld moet rechthoekig zijn en afgebakend worden met ononderbroken lijnen zonder greppels of andere zaken die gevaarlijk kunnen zijn. Belijning in kunstgras mag gebruikt worden op natuurgrasvelden indien ze geen gevaar oplevert. Deze lijnen behoren tot de gebieden die ze afbakenen.

Alleen de lijnen, die in dit hoofdstuk worden vermeld, mogen aangebracht worden op het speelveld. In afwijking hiervan zijn er op een speelveld in kunststof andere markeringen toegelaten indien deze een andere kleur hebben en duidelijk te onderscheiden zijn van de lijnen die voor voetbal elf tegen elf worden gebruikt.

De twee lange afbakeningslijnen heten zijlijnen en de twee korte heten doellijnen. Het speelveld is verdeeld in twee helften door een middenlijn, die het midden van de twee zijlijnen verbindt.

Alle veldmarkeringen hebben dezelfde breedte, die niet meer dan 12 cm bedraagt. De doellijnen zijn even breed als de doelpalen en de lat.

Bondsreglement artikel B6.9

De speelvelden en de neutrale zone vertonen een effen vlak, zonder verzakkingen noch bruuske verhogingen.

Bondsreglement artikel B6.10

Naargelang de afdeling voldoet het speelveld voor de wedstrijden 11 tegen 11 aan de volgende voorwaarden:

Afdeling	Afmetingen (m)		Tolerantie: * 1 m. lengte/breedte * 25 cm doel- en strafschopgebied * 5 cm. doelen	Helling max:
	Lengte	Breedte		
Profvoetbal eerste ploegen	100-105	64-68	geen	2%
Andere hogere afdelingen eerste ploegen Heren	100-105	64-68(1) (2) (3)	Ja	2%
Bepalingen voor de ACFF-kampioenschappen eerste ploegen Heren	100-105	64-68 (1) (2)		
Super League Vrouwenvoetbal	100-105	64-68 (1) (2)	Ja	2%
Alle andere seniores- en jeugd ploegen, rekening houdende met de mogelijke uitzonderingen hierna vermeld	100-110	55-75	Ja	2% (4)
UITZONDERINGEN				
Reserven seniores bepaalde leeftijd	Min. 90	Min. 45	Ja	3%
Provinciale vrouwen eerste ploegen				
Gewestelijke jeugd ploegen				
Vrouwelijke jeugd				
Recreatief voetbal				
<p>(1) Indien dit materieel onmogelijk is, vast te stellen door de bevoegde instantie bij een terreinkeuring, mag de minimumbreedte van 60 meter (met toepassing van de voorziene tolerantie) worden aangehouden voor de clubs uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1ste, 2de en 3de afdeling ACFF - 2de en 3de afdeling VV en voor de Super League Vrouwenvoetbal <p>(2) Voor clubs die promoveren vanuit 1ste provinciale afdeling naar 3de afdeling VV/ACFF of vanuit 1ste nationale vrouwenvoetbal naar de Super League vrouwenvoetbal wordt er een overgangperiode van twee seizoenen toegestaan om te voldoen aan de afmetingen van het speelveld. Indien dit materieel onmogelijk is: zie (1) Indien dit wel mogelijk is, en er is na twee seizoenen nog niet aan de voorwaarden voldaan, zullen deze clubs verplicht worden opnieuw te dalen naar de hoogste reeks van hun provincie, of naar 1ste nationale vrouwenvoetbal, in het daaropvolgende seizoen.</p> <p>(3) Voor clubs die stijgen naar 1ste afdeling VV en die de licentie van Vlaamse topamateurclub dienen te bekomen.</p> <p>(4) Indien bestaande speelvelden een hogere helling hebben, mag dit behouden blijven.</p>				

Bondsreglement artikel B6.12

Een doel wordt op het midden van elke doellijn geplaatst en wordt stevig aan de grond bevestigd. Een doel bestaat uit twee loodrecht staande palen op gelijke afstand van de hoekvlaggenstokken, die aan de bovenzijde verbonden zijn door een horizontale doellat. De doelpalen en de doellat zijn gemaakt van goedgekeurd materiaal. Ze zijn vierkant, rechthoekig, rond of ovaal van vorm en leveren geen gevaar op voor de spelers.

De afstand tussen de binnenkant van de palen is 7,32 m en de afstand van de onderkant van de doellat tot de grond is 2,44 m.

De doelpalen en de doellat zijn wit en hebben een gelijke breedte en diepte, die niet meer dan 12 cm bedraagt.

Netten worden vastgemaakt aan de doelen en de grond achter de doelen, op voorwaarde dat ze goed ondersteund worden en dat ze de doelverdediger niet hinderen.

Bondsreglement artikel B6.13

Op elke hoek van het speelveld staat een hoekvlaggenstok met vlag. Deze hoekvlaggenstok is minstens 1,50 m hoog en eindigt bovenaan niet in een punt. Er kunnen ook vlaggenstokken geplaatst worden aan de uiteinden van de middenlijn op een afstand van minimaal 1 m buiten de zijlijn.

Bondsreglement artikel B6.14

De wedstrijden 8 tegen 8 worden gespeeld op een deel van de helft van een normaal terrein, in de breedterichting, en waarbij de begrenzingen worden gevormd door:

Voor de U12 en U13: de middellijn en het doelgebied, over de ganse breedte van het veld.

1. Voor de U10 en U11: de middellijn en het strafschoopgebied, vanaf de zijlijn tot aan de tegenoverliggende verlenging van het strafschoopgebied.

Ze kunnen ook doorgaan op de door de KBVB erkende voetbalpleinen ingericht voor deze wedstrijden, en waarbij de afmetingen mogen schommelen tussen:

1. U12 en U13: lengte: 50 tot 60 meter; breedte: 40 tot 45 meter;
2. U10 en U11: lengte: 40 tot 50 meter, breedte: 30 tot 35 meter.

Bondsreglement artikel B6.15

De wedstrijden 5 tegen 5 worden gespeeld op een gedeelte van een normaal speelveld, met als afmetingen 35 meter bij 25 meter.

Ze kunnen ook doorgaan op de door de KBVB erkende voetbalpleinen ingericht voor deze wedstrijden, en waarbij de afmetingen 35 meter bij 25 meter zijn.

Bondsreglement artikel B6.16

Het speelveld en het doel voor de wedstrijden 8 tegen 8 of 5 tegen 5 voldoen aan de volgende bijkomende voorwaarden:

- 1. de binnenafmeting van de doelen is 5x2 meter. De doelen dienen stevig vastgehecht te worden aan de grond;*
- 2. de minimumbreedte van de doelpalen is 7,5 centimeter;*
- 3. het doelgebied is een fictieve zone in een straal van 8 meter vanaf het midden van het doel;*
- 4. er is geen strafschoop- of hoekschoopgebied;*
- 5. wanneer het speelveld gevormd wordt door een deel van een normaal terrein, wordt er zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de bestaande afbakening. Voor de andere afbakeningen gebruikt men lage kegels (topjes/markeerschijven), een dunne lijn van wit zand of andere gehomologeerde belijningsproducten;*
- 6. de neutrale zone mag bestaan uit een ruimte rondom het speelveld, vrij van enige hindernis, ten einde een voldoende veiligheid te garanderen aan de scheidsrechter, spelers en officials.*

Bondsreglement artikel B6.17

Het speelveld en de doelen voor het voetbal 3 tegen 3 of 2 tegen 2 voldoen aan de vereisten opgelegd door ACFF en/of Voetbal Vlaanderen.

5.1.1.1 Speelveldafzetting

11v11

- Binnen 3 meter van de grenslijnen mogen zich tijdens wedstrijden geen obstakels bevinden, behalve de voorzieningen die direct aan het spel gerelateerd zijn, zoals:
  - Dug-outs mogen binnen de uitloopruimte staan, maar moeten minimaal 2 meter uit de zijlijn geplaatst worden.
  - Uitklapbare pupillendoelen mogen ingeklapt binnen de uitloopruimte staan, op minimaal 2,50 meter uit de zijlijn.
- De uitloopruimte moet van hetzelfde materiaal zijn als het speelveld, of bestaan uit kunstgras dat minstens 1 meter uit de zijlijn wordt aangebracht. Het kunstgras moet dezelfde sporttechnische eigenschappen hebben als het natuurgrasveld. De aansluiting tussen de uitloopruimte en het veld moet vlak zijn, zonder drempels, om te voorkomen dat er gevaar ontstaat voor de spelers.
- De laatste 0,5 meter van de uitloopruimte mag verhard worden, maar de overgang moet vlak zijn en de vlakheid van het veld moet behouden blijven, zonder drempels.

Bondsreglement artikel B6.7

Elke hindernis op het speelveld of op minder dan drie meter van de buitenste lijnen van het speelveld is verboden.

Voor speelvelden van clubs van het recreatief voetbal en in het gewestelijk jeugdvoetbal, die aangelegd zijn voor 1 juli 2018, is deze afstand anderhalve meter.

Atletiekpistes worden niet als hindernis beschouwd.

Deze zone, die ten minste drie meter breed is, wordt neutrale zone genoemd. De neutrale zone moet omheind zijn met een afrastering of leuning. De afrastering of leuning dient minstens één meter hoog te zijn, met een toegelaten afwijking van 15 cm naar beneden.

De speelveldafzetting moet een voldoende stevige en veilige constructie hebben zonder scherpe of uitstekende delen.

Constructie en veiligheid

De voorkeur gaat uit naar metalen staanders die met een metalen leunbuis aan elkaar zijn verbonden, maar andere materialen en constructies zijn ook toegestaan. Zorg ervoor dat uitstekende bouten worden afgedekt met kunststof doppen of afgeslepen worden. Richt scherpe punten van bevestigingsdraad bij harmonicagaas naar beneden, hoewel kunststof bevestigingsmaterialen de voorkeur hebben. Bij staalmatten is het het beste om zowel de boven- als onderkant af te werken met een horizontale staaf, zonder uitstekende punten.

Toegangspoorten in de afrastering moeten bij voorkeur naar buiten draaien.

Houd bij het plaatsen van de speelveldafzetting ook rekening met het ophangen van reclameborden. Vanwege het gewicht van deze borden is een zwaardere bovenbuis een goede keuze, of pas de afstand tussen de palen aan, bijvoorbeeld van 3,00 meter naar 2,50 meter. Om voldoende ruimte onder de reclameborden te waarborgen, is het raadzaam om de leunbuis op een hoogte van 1,00 tot 1,20 meter aan te brengen.

Doelopstelplaatsen

Het is wenselijk om bij het ontwerp van het speelveld en de veldomheining rekening te houden met doelopstelplaatsen. Mobiele doeltjes kunnen tijdens de wedstrijd in deze doelopstelplaatsen worden geplaatst. Door doelopstelplaatsen te voorzien, wordt voorkomen dat doelen over de veldafzetting worden getild of gegooid, wat ten goede komt aan de levensduur van zowel de doelen als de afzetting van het speelveld.

Alle mogelijke hindernissen, boven het speelveld zijn slechts toegelaten indien zij zich op minstens 15 meter hoogte boven het speelveld bevinden. In het gebied dat zich uitstrekt tot een denkbeeldige loodrechte lijn op 3 meter van de buitenste lijnen van het speelveld mag er zich op minder dan 3 meter hoogte evenmin een hindernis bevinden.

Deze regel geldt niet voor de op 1 juli 2018 in gebruik zijnde accommodaties van het recreatief voetbal.

ADVIES

Bij twee naast elkaar gelegen 11-tegen-11-velden is het belangrijk om een minimale afstand van 6 meter (2 x 3 meter) tussen de velden aan te houden, zonder obstakels in de tussenruimte of zonder rekening te houden met ruimte voor publiek. Houd hierbij rekening met toekomstige toevoegingen zoals lichtmasten, ballenvangers, veldafzettingen, dug-outs, gebouwen, beplanting, enzovoort.

Obstakelvrije ruimte

Als velden in elkaars verlengde of haaks op elkaar liggen, waardoor er mogelijke hinder of gevaarlijke situaties kunnen ontstaan, moet de tussenruimte altijd minimaal 6 meter zijn. In dergelijke gevallen is het aan te raden om ballenvangers achter de doelen te plaatsen. Als de velden in de toekomst een afzetting krijgen, is het verstandig om extra ruimte van ongeveer 2 meter rondom het veld te plannen voor het publiek. Dus bij twee naast elkaar liggende velden moet de ruimte tussen de velden minimaal 4 meter zijn (2 x 2 meter), exclusief neutrale zone (2x3m).

Afronden van hoeken

De vereniging mag de hoeken van het speelveld afronden, zolang de afstand tot de hoekvlagstok minimaal 3 meter blijft. Er zijn twee mogelijkheden: of de veldafzetting blijft rechthoekig, of de afzetting volgt de ronding van het veld. In het eerste geval kan er in de hoek van het veld een verharding worden aangebracht die aansluit op het maaiveld en de overige verharding. In het tweede geval kan de vrijgekomen ruimte worden benut voor een pad rondom het speelveld.

Advies voor 8v8/5v5/3v3/2v2

- Er mogen zich geen obstakels binnen 2 meter van de grenslijnen bevinden (behalve de voorzieningen die noodzakelijk zijn voor het spel).
- De uitloopruijme moet hetzelfde materiaal zijn als het speelveld, en de laatste 0,5 meter van deze ruimte mag verhard zijn. Zorg er echter voor dat de overgang tussen de verharding en het speelveld vlak is, zonder drempels.

5.1.2 Dugout 11v11-veld

Bij 11v11-wedstrijden wordt het verwacht dat er twee aparte dug-outs aanwezig zijn:

- De dug-out moet minstens 2 meter van de zijlijn geplaatst worden, gemeten vanaf het meest uitstekende deel (meestal het dak). Beide dug-outs dienen aan dezelfde lange zijde van het veld te staan.
- De minimale afstand tussen de twee dug-outs moet 10 meter zijn, en de maximale afstand 40 meter.
- De maximale breedte van een dug-out is 10 meter.

ADVIES

Het wordt aanbevolen om een breedte van ongeveer 0,50 tot 0,60 meter per zitplaats te hanteren. In het amateurvoetbal heeft een dug-out doorgaans een functionele breedte van 6 tot 8 meter. De binnenhoogte van de dug-out moet minimaal 1,75 meter bedragen, en de vrije stahoogte is meestal 2 meter. De diepte van de dug-out mag maximaal 1 meter zijn, terwijl de hoogte van de banken vaak 0,50 meter is. Als zitplaatsen kunnen banken of speciale kuipjes worden gebruikt.

De constructie moet veilig zijn voor zowel de spelers op het veld als voor de mensen in de dug-out. Zorg ervoor dat hoeken worden afgerond of voorzien zijn van zachte materialen. Het is ook belangrijk om extra aandacht te besteden aan de ondersteuning van het dak en de bevestiging van de constructie aan de onderbouw.

Wat met regenwater?

Plaats de dug-outs op het maaiveld of maximaal 0,50 meter verdiept. Een verdiepte dug-out biedt een beter zicht voor de toeschouwers. Bij deze dug-outs moet je echter voorkomen dat er water vanaf het veld in de dug-out kan lopen. Tip: zorg voor een waterafvoer in de bodemplaat en koppel deze aan de drainage. Het nadeel van een verdiepte dug-out is dat het zicht voor de inzittenden minder goed is, waardoor trainers vaak buiten de dug-out gaan zitten of staan. Om het zicht voor toeschouwers te verbeteren, kunnen doorzichtige materialen in de dakconstructie worden gebruikt. Deze materialen moeten vandaalbestendig zijn en niet breekbaar. Denk hierbij aan hard glas, polycarbonaat of lexaan.

- ! Tip: Het is aan te raden om de dug-outs aan de west- of zuidwestzijde te plaatsen om inwaaien en inregenen te voorkomen. Daarnaast moet de constructie voldoen aan de lokale bouwvoorschriften. Sommige gemeenten vereisen een bouwvergunning, terwijl in andere gevallen een melding voldoende is.

5.1.3 Ballenvangers

Beschouw ballenvangers als een standaardonderdeel van de inrichting van een speelveld en plaats ze achter elk doel. Dit maakt het niet alleen mogelijk om de bal snel weer in het spel te brengen, maar vermindert ook het risico op onveilige situaties voor zowel de spelers als het publiek, zowel binnen als buiten het veld. Wanneer velden haaks op elkaar liggen of in elkaars verlengde, kunnen gevaarlijke situaties ontstaan als een bal onverwacht het andere veld inrolt.

- ! Tip: installeer ballenvangers over de volledige breedte van het veld om dit te voorkomen.

Er zijn ook andere situaties waarin het, vanuit een veiligheidsstandpunt, raadzaam is om ballenvangers of verhoogde hekwerken te plaatsen. Denk hierbij aan:

- Verkeersveiligheid op omliggende wegen, straten of afritten
- Bescherming van particuliere eigendommen zoals woningen en tuinen
- Bescherming van (openbare) parkeerterreinen, inclusief die in de straat

De ballenvangers worden ten minste 3m buiten het speelveld geplaatst.

5.1.4 Reclameborden of omheiningsborden

Uit onderhoudsoverwegingen is het raadzaam om reclameborden of omheiningsborden niet tot de grond door te laten lopen. Opspattend water kan de borden vervuilen en het vocht kan het rottingsproces versnellen, afhankelijk van het materiaal. Daarnaast maakt dit het maaien moeilijker en kunnen de borden daardoor beschadigd raken. Daarom is het verstandig om de strook grond onder de borden te verharderen door langs de binnen- en buitenkant een rij tegels aan te brengen. Dit maakt handmatig maaien vaak overbodig en vermindert het onderhoud van de randen.

De verharding moet gelijk lopen met het maaiveld. Het wordt aanbevolen om onder de borden een vrije hoogte van ongeveer 20 cm aan te houden bij gras. Bij verharding onder de borden is een hoogte van 10 tot 15 cm voldoende. Gebruik stevige, vochtbestendige materialen. Vroeger werd vaak watervast multiplex of betonplex gebruikt, maar tegenwoordig worden vrijwel uitsluitend kunststofplaten of lichte, roestvrije metalen platen toegepast. Om inwateren en beschadiging bij hout te voorkomen, kan de bovenzijde worden afgeschermd met een metalen U-profiel.

Borden mogen geen scherpe of uitstekende delen bevatten die gevaarlijk kunnen zijn voor toeschouwers of spelers. Bij elektronische en digitale (reclame)borden moet rekening worden gehouden met de afmetingen van de apparatuur, die vaak zo'n 35 cm diep kan zijn. Voor het plaatsen van reclameborden kan toestemming van de gemeente nodig zijn, aangezien zij eisen kan stellen aan de uitvoering en de inhoud van de reclame.

De reclame- en/of omheiningsborden worden ten minste 3m buiten het speelveld geplaatst.

5.1.5 Scorebord

Er zijn nauwelijks specifieke reglementen voor het plaatsen van een wedstrijdklok of scorebord. Deze apparaten dienen voornamelijk als service voor het publiek en zijn niet bedoeld voor de officiële tijdsregistratie. De scheidsrechter gebruikt hiervoor zijn of haar eigen klok en speeltijden.

Stoppen en starten

Houd bij het plaatsen van een wedstrijdklok of scorebord rekening met de volgende richtlijnen:

- De tijd moet automatisch stoppen na 45 minuten en na 90 minuten.
- De klok moet aan het begin van de tweede helft weer kunnen starten.
- Eventuele tijd die de scheidsrechter toevoegt, mag niet zichtbaar zijn op de klok.

Het scorebord wordt ten minste 3m buiten het speelveld geplaatst.

5.1.6 Verlichting

Het voetbalseizoen speelt zich voornamelijk in de wintermaanden af. Dat wil zeggen dat de meeste trainingen en avondwedstrijden na zonsondergang doorgaan. Om avondwedstrijden bij kunstlicht te mogen spelen, moet aan bepaalde eisen voldaan worden. Deze zaken moeten gecontroleerd worden door een externe om de vergunning te verkrijgen.

Bondsreglement artikel B6.33

Een officiële wedstrijd kan 's avonds worden gespeeld voor zover de verlichtingssterkte van de installatie aan bepaalde normen, afhankelijk van de afdeling, voldoet:

Afdeling	Minimale verlichtingssterkte (lux)	Bijzonderheden
Profvoetbal (eerste ploegen)	800	Een club welke, vanaf het seizoen 2016-2017 gedurende 2 opeenvolgende seizoenen is uitgekomen in afdeling 1A van het profvoetbal, moet bij haar aanvraag van haar licentie voor de volgende seizoenen voor 1A profvoetbal, beschikken over een verlichtingsinstallatie met een gemiddelde verlichtingssterkte van minstens 1200 lux;
Beloften en reserves profvoetbal	200	
Super League Vrouwenvoetbal	300	
1 ^{ste} afdeling Voetbal Vlaanderen (eerste ploegen)	300 (in de overgangsfase: 200)	Verplichting vanaf de aanvang van het tweede opeenvolgende seizoen dat de club in de afdeling uitkomt
2 ^{de} afdeling Voetbal Vlaanderen (eerste ploegen)	200 (in de overgangsfase: 130)	
3 ^{de} afdeling Voetbal Vlaanderen (eerste ploegen)	130 (in de overgangsfase: 80)	
1 ^{ste} afdeling ACFF (eerste ploegen)	Gedurende het eerste seizoen: 200 Vanaf het tweede seizoen: 300	Dit criterium is van toepassing voor zover de club vraagt om haar wedstrijden 's avonds te spelen.
2 ^{de} en 3 ^{de} afdeling ACFF (eerste ploegen)	100 (in de overgangsfase: 80)	Verplichting vanaf de aanvang van het derde opeenvolgende seizoen dat de club in de afdeling uitkomt
Hogere afdelingen: andere wedstrijden 11/11	80	
Vrouwenvoetbal andere dan Super League, clubs provinciale afdelingen en clubs recreatief voetbal voor wedstrijden 11/11	80	
Wedstrijden niet-11/11 in alle afdelingen	60	
Provinciale vrouwen, laagste reeks Vrouwen recreatief voetbal	Minimaal 60 lux op elk meetpunt	

Bij controle van de verlichtingsinstallatie, mag nergens op het terrein de verlichtingssterkte minder zijn dan 75% van het voorgeschreven gemiddelde.

Bondsreglement artikel B6.34

Indien een club uit 2de of 3de afdeling VV/ACFF of uit provinciale afdelingen ACFF/VV een club uit de 1ste afdeling ACFF/VV ontvangt voor een wedstrijd van de Beker van België, heeft de bezoekende club het recht te eisen dat de verlichting beantwoordt aan de in de afdeling van haar vleugel (ACFF of VV) vereiste normen. Wanneer aan deze voorwaarde niet is voldaan, organiseert de bezochte club de wedstrijd op een ander terrein dat voldoet aan deze normen, ofwel wordt de wedstrijd bij daglicht gespeeld.

Indien een club uit het amateurvoetbal een club uit het profvoetbal ontvangt voor een wedstrijd van de Beker van België gelden de desbetreffende regels.

Bondsreglement artikel B6.35

Nergens op het terrein mag de verlichtingssterkte zodanig zijn afgenomen dat het speelveld naar het oordeel van de scheidsrechter onbespeelbaar is.

In geval van defect ter gelegenheid van een wedstrijd, geeft de scheidsrechter aan de bezochte club maximum een half uur globaal respijt om het defect te herstellen. Indien dit niet lukt, verliest de bezochte club de wedstrijd met forfaitsscore, tenzij het een algemeen defect betreft dat de sector treft of een defect in de elektriciteitscabine die exclusief dient voor de club en waaraan redelijkerwijze niet kan worden verholpen door de redelijke voorzorgen van de bezochte club.

Een redelijke voorzorg van de bezochte club bestaat erin om in geval van defect ter plaatse of in de onmiddellijke nabijheid beroep te doen op een aangestelde van de distributiemaatschappij, te beschikken over voldoende hulp en over het onontbeerlijk vervangingsmateriaal.

5.2 BEHEER EN ONDERHOUD

5.2.1 Natuurgrasveld

Een goed onderhouden natuurgrasveld biedt de beste speelervaring voor voetballers. De meeste spelers geven de voorkeur aan een natuurgrasveld van hoge kwaliteit. Het onderhouden van een kwalitatief goed natuurgrasveld vereist wel enige zorg, maar de kosten hiervan zijn vergelijkbaar met die van het onderhoud van een kunstgrasveld. Natuurgrasvelden beschikken over uitstekende sporttechnische eigenschappen, die relatief eenvoudig te behouden zijn. Bovendien helpen natuurgrasvelden bij het absorberen van CO₂, wat een positief effect heeft op de vermindering van de opwarming van de aarde.

Recente ontwikkelingen in het beheer en onderhoud van grasvelden voor sport focussen zich steeds meer op het beschermen van het milieu. Er worden verschillende onderzoeken uitgevoerd om het gebruik van meststoffen, bestrijdingsmiddelen en water voor de beregening van de velden te verminderen. Het doel is om duurzamere methoden te vinden die zowel de kwaliteit van de velden behouden als de impact op het milieu minimaliseren.

Er kunnen verschillende manieren onderscheiden worden om het gras te onderhouden.

5.2.1.1 Maaien, grasvegen, wiedegeen, verticuteren

- Het maaien van gras heeft de volgende doelen:
  1. Het verbeteren van de geschiktheid voor gebruik.
  2. Het bevorderen van de dichtheid van de grasmatt.
- Grasvegen:

Wanneer het gras snel groeit, kunnen er veel grassnippers op het veld achterblijven. Bij koud en nat weer kunnen deze snippers (door slechte afbraak) leiden tot de vorming van alg of vilt, wat zorgt voor gladheid of verstikking van de grasmatt. In zulke gevallen is het noodzakelijk om het gras op te ruimen.

Met name in het voor- en najaar drogen de grassnippers niet goed uit; ze beginnen te rotten, waardoor een slijmerig laagje op het veld ontstaat. In dat geval kunnen de snippers met een veegmachine worden opgeruimd, eventueel in combinatie met licht verticuteren en wiedegeen, wat meteen de conditie van de grasmatt verbetert. Dit kan snel gebeuren met de huidige apparatuur (ongeveer een uur per veld, afhankelijk van de gebruikte machine).
- Wiedegeen:

Wiedegeen is het losmaken van de bovenste laag van de grasmatt met pennen tot een diepte van ongeveer 10 mm. Het doel hiervan is om een mogelijke viltlaag te doorbreken en ondiep wortelende grassen en onkruiden los te maken. De bestaande grasmatt blijft hierbij zoveel mogelijk intact. Wiedegeen verbetert de luchtcirculatie in de toplaag, stimuleert de groei van gras dat uitlopers vormt en zorgt voor een lichte egalisatie van de toplaag. Daarnaast voorkomt het gladheid door het doorbreken van het slijm- of viltlaagje.
- Verticuteren:

Verticuteren is een behandeling waarbij roterende messen de grond op een geringe diepte bewerken. Deze messen snijden zowel dode als levende grasresten (die later worden opgeveegd en afgevoerd) weg, zodat maai-resten geen viltlaag kunnen vormen. Door de snijdende werking worden ook bovengrondse uitlopers gecontroleerd en kunnen mossen en onkruiden uit de grasmatt worden verwijderd. Op velden die intensief worden bespeeld, is deze bewerking vaak niet nodig, maar op velden die minder gebruikt worden of velden met weinig bodemleven in de toplaag kan onder zure omstandigheden een viltlaag ontstaan.

5.2.1.2 Rollen, prikrollen en (diep)beluchten

- Rollen:
Rollen met een vlakke rol wordt voornamelijk gebruikt om kleine oneffenheden, zoals zodebeschadigingen, te herstellen. Er wordt vaak gedacht dat het rollen het veld vlakker maakt, maar dit effect is beperkt.
! Tip: Voor het structureel corrigeren van oneffenheden is het vullen van gaten nodig, en slepen van het veld kan in dergelijke gevallen een beter alternatief zijn.

Bij weinig bespeelde velden kan de bovenlaag van het veld te los zijn, waardoor de grasmat snel beschadigt. Na vorst kan de toplaag ook loskomen, wat resulteert in 'opvriezen' van de zode. Het opnieuw aandrukken van de zode met een rol kan helpen, waardoor de hergroei van gras versnelt en de sterkte van de bovenlaag toeneemt.

Een nadeel van rollen is de verdichting van de grond, vooral wanneer de bodem erg nat is. Pas daarom de gewichtsbelasting van de rol aan de toestand van de zode aan. Als de zode zacht is, moet er niet gerold worden.

- ! Een algemene richtlijn is: niet rollen als de trekker nog zichtbare sporen achterlaat. Als de grond aan de oppervlakte droog genoeg is, kan een lichte rol gebruikt worden. Een zware rol wordt echter niet gebruikt bij normaal onderhoud, en bij droge grond heeft rollen weinig of geen effect.
- ! Rollen mag pas na de dooi plaatsvinden als de vorst volledig uit de grond is en het overtollige water is verdampt of uitgezakt.

- Prikrollen

Prikrollen wordt vaak toegepast als reactie op te natte velden tijdens het speelseizoen. Echter, uit ervaring blijkt dat prikrollen dan meestal geen positieve invloed heeft op de doorlatendheid en luchthuishouding van de bovenlaag. Sterker nog, het kan negatieve effecten hebben, omdat er bij natte omstandigheden bodemverdichting optreedt door het versmeren van de messen.

Prikrollen (met een rol met messen) wordt vooral preventief toegepast tijdens het groeiseizoen. Het doel is de bodembeluchting van de zode te verbeteren en de groei van uitlopervormende grassoorten, zoals veldbeemdgras, te stimuleren door het doorsnijden van wortelstokken. Voor niet-uitlopervormende grassen (zoals Engels raaigras, dat vaak de belangrijkste grassoort is) heeft dit minder effect.

In de praktijk wordt prikrollen vaak maar incidenteel en niet intensief uitgevoerd (meestal maar in één richting). Prikrollen is pas effectief als het frequent en grondig wordt gedaan, dus in meerdere richtingen over het veld. Veel mensen vrezen dat dit de zode te veel beschadigt, maar een bepaalde mate van schade is juist nodig om effect te bereiken. Het veld mag er best wat ruiger uitzien. Om het gewenste effect te behalen, is het raadzaam een prikrol met driehoekige messen en een kleine kransafstand (ongeveer 10 cm) te gebruiken. De grond moet, zoals eerder genoemd, niet te nat zijn, maar ook niet te droog (anders kunnen de messen niet diep genoeg in de grond doordringen). Bij droge omstandigheden kan het gebruik van een prikrol weinig effect hebben, en intensief prikrollen kan tijdens het speelseizoen tot hinder voor de spelers leiden.

- Diepbeluchten

Diepbeluchten kan soms leiden tot goede resultaten, vooral op oudere velden die door slechte grasgroei of wateroverlast sterk verdicht zijn in de laag net onder de zode. In zulke gevallen is prikrollen niet voldoende om de problemen op te lossen; er zijn diepere bewerkingen nodig. Er zijn drie hoofdtypes machines voor deze bewerking:

- **De zware prikrol:**

Dit is een machine met zware driehoekige messen die tot 10 tot 15 cm diep in de grond kunnen doordringen.

- **De vertidrain:**

Dit is een machine met holle of massieve pennen die een wikkende beweging maken. De bovengrond wordt perforeren, losgemaakt en de verdichting wordt verholpen. De bewerkingsdiepte bedraagt 25 tot 35 cm. Het is aan te raden deze bewerking minimaal één keer per jaar uit te voeren voor oudere velden als onderdeel van het normale onderhoud.

- **De diepbeluchtingsschudfrees:**

Deze machine gebruikt ronddraaiende messen om een grondkolom van ongeveer 20 cm los te wrikken. De messen maken sleuven tot een diepte van 40 tot 50 cm. Deze machine is vooral nuttig bij hardnekkige wateroverlastproblemen veroorzaakt door diepere verdichte lagen.

5.2.1.3 Zodebezanden en dresen

Door het achterblijven van maaisel en het afsterven van plantenwortels neemt het organische stofgehalte in de toplaag van een sportveld jaarlijks toe. Dit kan de kwaliteit van het veld negatief beïnvloeden, aangezien een teveel aan organisch materiaal kan leiden tot een vette, zachte en slecht doorlatende toplaag. Het resultaat is niet alleen een slechter speeloppervlak, maar ook een verhoogd risico op bespelingschade, wat leidt tot hoge reparatiekosten.

Zodebezanden is een effectieve methode om het organische stofgehalte in de toplaag op peil te houden. Het toevoegen van zand zorgt ervoor dat de toplaag steviger wordt, de waterdoorlatendheid verbetert en de wrijving op het speeloppervlak behouden blijft. Dit is essentieel voor het behoud van de kwaliteit en speelbaarheid van het veld, vooral bij intensief gebruik.

Daarnaast kan het toepassen van een dreslaag (het gelijkmatig verdelen van een dunne laag zand of mengsel over het veld) helpen om de grasmat te herstellen, de bodemstructuur te verbeteren en de verdichting te verminderen. Dit draagt niet alleen bij aan een betere doorlatendheid, maar voorkomt ook de vorming van een viltlaag die de wortelgroei zou kunnen belemmeren. Het dresen helpt ook om het veld te egaliseren, wat essentieel is voor een goed bespeelbaar oppervlak en het voorkomen van verdere schade door spelactiviteit.

Het regelmatig zodebezanden en dresen is dus niet alleen een middel om het organische stofgehalte in balans te houden, maar ook een belangrijk onderdeel van het onderhoudsproces om de grasmat gezond te houden en de prestaties van het veld te waarborgen.

5.2.1.4 Beregenen en controle drainagesysteem

Vroeger werden sportvelden niet beregend, maar door de verhoogde bespelingfrequentie van tegenwoordig is beregening steeds belangrijker geworden. Moderne beregeningssystemen kunnen helpen om velden, vooral tegen september, weer in topconditie te krijgen. Niet elk sportveld heeft echter automatisch beregening nodig. Beregening is vooral nuttig wanneer het aantal spellen verhoogd wordt en wanneer het overige onderhoud van het veld optimaal is.

Hemelwaterverordening

Lees hier meer over de gewestelijke hemelwaterverordening:

<https://omgeving.vlaanderen.be/nl/verordeningen/de-gewestelijke-hemelwaterverordening-2023>

De hemelwaterverordening heeft ook impact op het beheer van voetbalgrasvelden, vooral in verband met duurzaam waterbeheer en het voorkomen van wateroverlast. Hier is hoe het gekoppeld kan worden:

- Opvangen en hergebruiken van hemelwater:
Bij de aanleg of renovatie van voetbalvelden kan hemelwater worden opgevangen via systemen zoals regenwaterreservoirs of -tanks. Dit water kan vervolgens worden gebruikt voor het beregenen van de grasmat, wat niet alleen duurzamer is, maar ook kostenbesparend. Het hergebruik van hemelwater vermindert de druk op de drinkwatervoorziening en voorkomt dat overtollig regenwater oncontroleerbaar het riool instroomt.
- Afvoeren en infiltreren van hemelwater:
Bij de aanleg van voetbalvelden wordt vaak rekening gehouden met de afwatering van het veld, zodat regenwater niet blijft staan op het veld, wat de speelbaarheid zou kunnen verminderen. De hemelwaterverordening zorgt ervoor dat het water op een verantwoorde manier wordt afgevoerd, bijvoorbeeld via infiltratie in de bodem of tijdelijke buffering in wadi's (waterafvoer in de bodem). Hierdoor wordt wateroverlast voorkomen en blijft het veld in goede staat, zelfs bij hevige regenval.
- Bufferen van regenwater:
Voor voetbalvelden is het belangrijk dat het water niet te snel het veld verlaat. Daarom kunnen buffersystemen, zoals regenwaterputten of infiltratiegreppels, worden aangelegd om het hemelwater tijdelijk op te vangen en later gecontroleerd af te voeren. Dit is vooral belangrijk tijdens regenachtige periodes om te voorkomen dat het veld te nat wordt en daardoor slecht bespeelbaar is.

- Verbetering van de bodemstructuur en drainage:
De hemelwaterverordening stimuleert de implementatie van verbeterde drainage- en infiltratiesystemen in de ondergrond van voetbalvelden. Dit zorgt ervoor dat regenwater snel en efficiënt kan wegvloeien zonder dat het zich ophoopt en modderige of verzadigde plekken creëert. Goede drainage is cruciaal voor het behoud van een stevig en goed doorlatend speeloppervlak, vooral voor velden die intensief worden bespeeld.
- Duurzaam onderhoud van het veld:
De hemelwaterverordening kan ook bijdragen aan een duurzamer onderhoud van voetbalgrasvelden. Door het waterbeheer in lijn te brengen met de regelgeving, kunnen clubs ervoor zorgen dat hun velden het hele jaar door in optimale conditie blijven. Duurzaam waterbeheer voorkomt dat het veld uitdroogt of te nat wordt, wat resulteert in betere speelomstandigheden en lagere onderhoudskosten.

In feite kan het goed naleven van de hemelwaterverordening helpen om het beregeningssysteem van het voetbalveld effectiever te maken, de grasmat gezond te houden en wateroverlast te voorkomen. Het creëert een evenwichtige aanpak voor het beheer van water, wat belangrijk is voor de lange-termijnkwaliteit van de grasmat en het speelplezier op het veld.

5.2.1.5 Onkruid en insectenvraat bestrijden (verbod op pesticidegebruik)

Op sportvelden moet de betreffende sport onder veilige en geschikte omstandigheden kunnen worden beoefend. Het terrein moet functioneel blijven en de veiligheid tijdens de sportbeoefening gewaarborgd zijn door adequaat onderhoud en beheer. Vanaf 1 januari 2015 is op veel sportvelden het gebruik van pesticiden verboden. Het verbod heeft op betrekking alle gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Zij vallen allemaal onder de noemer 'pesticiden'. Enkele voorbeelden van pesticiden zijn herbiciden (tegen ongewenste kruiden), fungiciden (tegen schimmels), insecticiden (tegen insecten), rodenticiden (tegen ratten en muizen), en algiciden (tegen groene aanslag).

Het Vlaamse pesticidereductiebeleid is gebaseerd op twee hoofdprincipes:

1. **Bescherming van het milieu**, en in het bijzonder het watersysteem.
Pesticiden en hun afbraakproducten kunnen in het oppervlaktewater en grondwater terechtkomen, wat schadelijke ecologische effecten kan hebben. Dit kan ook invloed hebben op het gebruik van water, bijvoorbeeld voor drinkwatervoorziening.
2. **Bescherming van de volksgezondheid**. Het gebruik van pesticiden kan een directe impact hebben op de mensen die ze toepassen, maar ook op de personen die het behandelde terrein betreden of gebruiken. Vooral kwetsbare groepen, zoals kinderen, zijn hiervoor extra gevoelig.

Sportvelden zijn vaak plekken waar kinderen en jongeren, die een van de kwetsbare groepen vormen, regelmatig aanwezig zijn. Dit vergroot de kans dat zij in contact komen met pesticiden. Bovendien kunnen sommige sportvelden gelegen zijn in gebieden waar het grondwater wordt gebruikt voor drinkwaterproductie. Pesticiden of hun afbraakproducten kunnen in de bodem doordringen of wegspoelen, waardoor het grondwater verontreinigd wordt. Voetbal Vlaanderen staat dus ook volledig achter pesticidevrij beheer van voetbalterreinen.

Aanbeveling voor pesticidevrij beheer

Onderhoud	Alternatief onderhoud
Natuurgras	<ul style="list-style-type: none"> • Regelmatig maaien (afvoer van het maaisel) of mulchen • Verticuteren, wiedegegen of verticaal maaien • Doorzaaien – kies de juiste grassoort • Topdressing met zand • Verluchten • Doordacht en uitgebalanceerd bemestingsschema • Precieze berekening • Stimuleer het bodemleven om te zorgen voor een goede bodemstructuur
Kunstgras	<ul style="list-style-type: none"> • Borstelen – inclusief de randen: 1 maal per week • Slepen: 1 keer per week • Takken en bladeren verwijderen • Voldoende aandacht voor de randen – afstand tussen kunstgras rand en de omheining • Bij de aanleg: voorzie voldoende plaats tussen de rand van het sportveld en de afsluiting

Hoewel het gebruik van pesticiden doorgaans verboden is, kunnen er onder bepaalde omstandigheden uitzonderingen worden gemaakt. Meer info vind je op [deze webpagina](#) van de Vlaamse Milieumaatschappij.

5.2.1.6 Belijning

Bondsreglement artikel B6.6

Het speelveld moet rechthoekig zijn en afgebakend worden met ononderbroken lijnen zonder greppels of andere zaken die gevaarlijk kunnen zijn. Belijning in kunstgras mag gebruikt worden op natuurgrasvelden indien ze geen gevaar oplevert. Deze lijnen behoren tot de gebieden die ze afbakenen.

Alleen de lijnen, die in dit hoofdstuk worden vermeld, mogen aangebracht worden op het speelveld. In afwijking hiervan zijn er op een speelveld in kunststof andere markeringen toegelaten indien deze een andere kleur hebben en duidelijk te onderscheiden zijn van de lijnen die voor voetbal elf tegen elf worden gebruikt.

De twee lange afbakeningslijnen heten zijlijnen en de twee korte heten doellijnen. Het speelveld is verdeeld in twee helften door een middenlijn, die het midden van de twee zijlijnen verbindt.

Alle veldmarkeringen hebben dezelfde breedte, die niet meer dan 12 cm bedraagt. De doellijnen zijn even breed als de doelpalen en de lat.

In dit onderdeel wordt vooral gekeken naar de velden voor 11 tegen 11. Voor velden van 8v8, 5v5, 3v3 en 2v2 kunnen dezelfde aanbevelingen genomen worden. Enkel moet uiteraard rekening gehouden worden met de reglementaire afmetingen van deze velden.

Het speelveld moet duidelijk gemarkeerd zijn met lijnen, niet door gleuven. De lijnen zelf maken deel uit van de gebieden die ze afbakenen.

Bondsreglement artikel B6.11

Enkel de volgende veldmarkeringen zijn toegelaten:

- I. de zijlijnen en de doellijnen voldoen aan de afmetingen die zijn bepaald in artikel B6.6 tot B6.10;
- II. de middenstip bevindt zich halverwege de middenlijn. Een cirkel met een straal van 9,15m is eromheen gemarkeerd;
- III. loodrecht op de doellijn, binnen het speelveld, zijn twee lijnen met een lengte van 5,50m getrokken op een afstand van 5,50 m van de binnenzijde van elke doelpaal. Zij zijn aan de uiteinden verbonden door een lijn evenwijdig met de doellijn. Het gebied dat door deze lijnen wordt afgebakend, heet het doelgebied;
- IV. loodrecht op de doellijn, binnen het speelveld, zijn twee lijnen met een lengte van 16,50m getrokken op een afstand van 16,50 m van de binnenzijde van elke doelpaal. Zij zijn aan de uiteinden verbonden door een lijn evenwijdig met de doellijn. Het gebied dat wordt afgebakend door deze lijnen heet het strafschoopgebied;
- V. in elk strafschoopgebied is een strafschoopstip aangebracht op een afstand van 11 m van het midden van de doellijn even ver van beide doelpalen;
- VI. buiten het strafschoopgebied is een cirkelboog aangebracht met een straal van 9,15 m, gemeten vanaf de strafschoopstip;
- VII. binnen het speelveld is een kwartcirkel aangebracht, met een straal van 1 m, gemeten vanaf elke hoekvlaggenstok. Het gebied dat wordt afgebakend door deze lijnen heet het hoekschoopgebied;
- VIII. aan de buitenzijde van het speelveld, op 9,15 meter van de kwartcirkel van het hoekschooppunt, mag een lijntje van 30 cm lengte aangebracht worden loodrecht op de doellijn en op de zijlijn.

ADVIES

De voorkeurskleur voor de belijning is wit. Andere kleuren zijn in principe toegestaan, mits ze voldoende contrasteren. Kunstgrasvelden worden soms gemarkeerd met gele lijnen, terwijl bij sneeuw rood of blauw goed zichtbare kleuren zijn. Het sneeuwvrij maken van de belijning is vaak onvoldoende. In dergelijke gevallen zal de zichtbaarheid moeten worden verbeterd door alsnog gekleurde lijnen aan te brengen. De kleuren van de belijning op natuurgrasvelden worden verkregen door kleurpoeder toe te voegen aan kalk of belijningsverf. Voor natuurgras zijn er verschillende opties voor belijningsmateriaal, zoals (gebluste) kalk, krijt, mergel of een speciale belijningsverf.

Het is niet toegestaan om bijtende, irriterende of andere materialen te gebruiken die schadelijk kunnen zijn voor de **gezondheid**. Het inbranden van belijning met gif of andere scherpe middelen, wat kan leiden tot geulen en onnodige schade aan de grasmat, is eveneens verboden. Het gebruik van alternatieve middelen die de grasgroei remmen en een langere levensduur van de lijnen garanderen, is aan te raden.

Voetbal Vlaanderen adviseert het gebruik van **milieuvriendelijke materialen**. Een geschikte optie in dit opzicht is het gebruik van zogenaamde verklikpunten. Er zijn eenvoudige kunstgraspluimpjes verkrijgbaar – en toegestaan – die belangrijke punten op het veld kunnen markeren. Een bijkomend voordeel is dat het niet nodig is de lijnen telkens opnieuw uit te zetten. Volledige kunststoflijnen zijn echter gekwalificeerd als ‘ondeugdelijk’ en zijn om deze reden niet toegestaan.

5.2.2 Kunstgrasveld

Kunstgrasvoetbalvelden vereisen uiteraard ook onderhoud. Kunstgrasvelden hebben dagelijks, periodiek en groot onderhoud nodig om hun kwaliteit te behouden.

- ! De belangrijkste richtlijn is: houd het kunstgras altijd zo schoon mogelijk en ga er zorgvuldig mee om.

Uit onderzoek blijkt dat vooral de doelgebieden het meeste last hebben van slijtage en dat de sporttechnische eigenschappen daar het snelst verslechteren. Het onderhoud van deze gebieden verdient dan ook extra aandacht. Hoe vaak de werkzaamheden moeten worden uitgevoerd moet worden afgestemd met de leverancier/aannemer van het kunstgrasveld.

5.2.2.1 Dagelijks onderhoud

Verwijderen zwerfafval, kauwgom en verontreinigingen

Zwerfafval op en rondom het kunstgrasveld moet dagelijks of wekelijks worden verwijderd. Kauwgomresten kunnen het beste weggehaald worden met “Gumremover”, terwijl verontreinigingen meestal met schoon water verwijderd kunnen worden, aangezien de hechting van vuil aan de kunstgrasvezels gering is. Het is belangrijk om geen oplosmiddelen zoals tri, aceton of alcohol te gebruiken. Grof materiaal kan handmatig verwijderd worden, terwijl klein en fijn afval vaak mechanisch verwijderd moet worden.

Verwijderen van bladeren en takken

Daarnaast moeten bladeren en takken regelmatig van het veld worden verwijderd, waarbij de frequentie afhangt van het weer en de lokale omstandigheden. Vooral in de herfst kunnen bladeren en naalden zich op het kunstgras verzamelen, wat kan leiden tot alg- en mosvorming als het niet tijdig wordt weggehaald. Het is raadzaam om hiervoor een mechanisch roterende borstel of een zuig-/blaasmachine te gebruiken, hoewel bij de laatste de afstelling goed gecontroleerd moet worden om te voorkomen dat instrooi materiaal wordt verplaatst. Het verwijderen van bladeren en takken moet altijd onder droge omstandigheden plaatsvinden.

Aanvullen instrooimateriaal

Ten slotte is het belangrijk om de instrooizandlaag en het rubber regelmatig te controleren, aangezien de laagdikte op bepaalde plekken door het gebruik slijt, vooral bij de penaltystip, doelgebieden, middenstip en corners. Deze laagdikte moet wekelijks worden gecontroleerd en waar nodig aangevuld met het juiste infill-materiaal. Bij een zand- en rubbermix dient deze waar nodig opnieuw aangebracht te worden. Eenvoudige hulpmiddelen, zoals een infillmeter, kunnen hierbij helpen.

5.2.2.2 Periodiek onderhoud

Borstelen/Slepen Kunstgrasmat:

Door het gebruik van het veld kan het instrooimateriaal samenklonteren en ontstaan er kleine oneffenheden in de kunstgrasmat. Dit kan worden verholpen door de mat te borstelen, wat het instrooimateriaal weer losser maakt en de mat egaliseert. Het borstelen voorkomt ook de groei van algen, mos en onkruid, vooral in de uitloopstroken. Het is belangrijk om te borstelen tot op de tegel aan de binnenkant van het leunhek en de borsteldrichting regelmatig te variëren om ophoping van materiaal op bepaalde plekken te voorkomen. Dit kan gedaan worden met een sleepbezem of een lichte hydraulische of mechanische borstel. Het borstelen dient alleen bij droge omstandigheden uitgevoerd te worden, omdat natte omstandigheden ervoor zorgen dat het zand en rubber compacter worden en niet goed tussen de vezels van de mat terechtkomen. Het borstelen moet wekelijks of om de twee weken gebeuren, afhankelijk van het type veld. Roterende borstels worden afgeraden voor wekelijkse onderhoud, omdat ze de mat sneller kunnen doen slijten.

Bestrijding Onkruid, Alg- en Mosvorming:

Ondanks goed onderhoud kunnen onkruid, algen en mos zich vormen, vooral op minder intensief bespeelde gebieden of op schaduwrijke plekken. Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen wordt steeds meer gereguleerd en is in veel gevallen verboden, vooral in waterwingebieden. Biologisch afbreekbare bestrijdingsmiddelen zijn toegestaan, en een veelgebruikte methode tegen algen en mos is strooizout, hoewel grote hoeveelheden vermeden moeten worden om verontreiniging van het grondwater te voorkomen. Bestrijding van onkruid en mos moet drie tot vier keer per jaar plaatsvinden, vooral aan de randen van het veld, maar kan beperkt worden door goed en regelmatig borstelen van de mat. Het gebruik van chemische middelen is echter enkel toegestaan door gecertificeerde personen, en de wetgeving kan per regio verschillen.

Controleren Mat en Naden:

Het is essentieel om de kunstgrasmat regelmatig te controleren op beschadigingen en losse naden. Beschadigde matten of loszittende naden moeten direct gemeld worden aan de beheerder of aannemer. Reparaties worden meestal binnen 48 uur uitgevoerd, maar het is belangrijk om te weten dat droge omstandigheden vereist zijn voor reparaties, dus bij slecht weer kan het langer duren. Het controleren van de mat en naden is een belangrijk onderdeel van het onderhoud, omdat vroege opsporing van schade kan voorkomen dat deze zich verder uitbreidt.

Controle en Doorspuiten Drainagesysteem:

De meeste kunstgrasvelden zijn uitgerust met een drainagesysteem dat jaarlijks gecontroleerd moet worden. Dit is belangrijk om te zorgen dat het systeem goed functioneert en water goed afgevoerd kan worden. Controleputjes moeten worden opgegraven om te controleren op verstoppingen of roest. Bij onvoldoende werking van de drainage, bijvoorbeeld na veel regen, moeten de buizen worden doorgespoten om verstoppingen van ijzer of slib te verhelpen. Dit moet onder lage druk (maximaal 4-5 bar) gebeuren om schade aan het systeem te voorkomen. Het doorspuiten van het systeem is meestal alleen nodig bij ijzerhoudend water of na enkele jaren, aangezien de eerste jaren na aanleg vaak meer verontreinigingen optreden door uitspoeling van ijzer en slib. Indien er aanhoudende wateroverlast is, moet er deskundige hulp worden ingeschakeld, omdat dit door diverse factoren kan worden veroorzaakt, zoals te ondiepe drainage, verstopping van de buizen of beschadigingen tijdens de aanleg. Het controleren van de drainage kan verder uitgevoerd worden door het meten van de grondwaterstanden of door gebruik van een camera-inspectie als er sprake is van verstoppingen over langere afstanden.

5.2.2.3 Specialistisch onderhoud

Decompacteren Instrooilaag:

Door bespeling, vervuiling en klimatologische factoren kan de instrooilaag van een kunstgrasveld gaan compacteren, wat de dempende werking vermindert. Om de dempingseigenschappen van het veld te behouden, moet de instrooilaag worden opgewoeld (gedecompecteerd). Dit kan worden gedaan met een speciaal ontwikkelde machine, waardoor de mat weer dezelfde dempende werking krijgt als een nieuw ingestrooide mat. Daarnaast helpt het decompacteren om alg- en mosvorming te voorkomen. Goedkopere alternatieven zoals een wiedeg of kriebeleg kunnen de instrooilaag losmaken, maar zonder de grond te reinigen. Het is belangrijk ervoor te zorgen dat de pennen van de eg de backing van de kunstgrasmat niet raken om schade te voorkomen.

Reinigen Instrooilaag:

Door het gebruik van het veld, het achterblijven van vezelresten en de aanwezigheid van zwerfafval, bladeren en takken, kan de instrooilaag vervuild raken. Er zijn verschillende gespecialiseerde machines ontwikkeld die de instrooilaag kunnen reinigen door het vuil samen met het infill-materiaal op te zuigen en te zeven. Het gereinigde infill valt terug in de mat, terwijl het vuil op de zeef achterblijft. Daarnaast worden ook de fijne deeltjes uit de infill-laag verwijderd met een 'stofzuiger', zodat de mat optimaal blijft functioneren.

Bijvullen Infill:

Na verloop van tijd neemt de dikte van de infill (bestaande uit zand en rubber) af door het gebruik van het veld en slijtage. De infill is essentieel voor de stabiliteit van de kunstgrasvezels, omdat het de vezels helpt rechtop te blijven staan en zich opnieuw op te richten wanneer er over gelopen wordt. Bij een te lage infilldikte verliezen de vezels hun stabiliteit en kunnen ze plat gaan liggen. Om dit te voorkomen, is het belangrijk om de infill regelmatig bij te vullen. Dit bijvullen zorgt niet voor het rechtop komen van reeds liggende vezels, maar houdt de mat in optimale staat. Het is bijzonder belangrijk om de infilldikte in de doelgebieden extra in de gaten te houden, aangezien deze gebieden sneller slijten.

Vervangen (Delen) Kunstgras:

Door slijtage, vandalisme of andere oorzaken kan het nodig zijn om delen van het kunstgras te vervangen, zoals bijvoorbeeld de penaltystippen die sneller slijten. Het vervangen van kunstgras moet met hetzelfde type kunstgras worden gedaan, met speciale aandacht voor de lengte van de vezels, aangezien deze na verloop van tijd kunnen slijten. Het nieuwe gras moet op de afgenomen vezellengte worden afgestemd. Het tijdig vervangen van veelgebruikte delen, zoals de doelgebieden, kan de levensduur van het veld aanzienlijk verlengen. Regelmatige inspectie is cruciaal om slijtage tijdig op te merken en te repareren. Voor reparaties en renovaties zijn specifieke normen vastgesteld waaraan de werkzaamheden moeten voldoen.

Onderhoudscontract:

Veel aannemers bieden onderhoudscontracten aan om de kwaliteit en speeieigenschappen van kunstgrasvelden te waarborgen. Dit onderhoudscontract loopt vaak gedurende de garantieperiode van de kunstgrasmat, die varieert van acht tot twaalf jaar. Het contract bevat meestal minstens één jaarlijkse inspectie en een standaard onderhoudspakket, dat onder andere het schoonblazen van het veld, het borstelen van de mat, en het reinigen van de kunstgrasmat omvat. Tijdens de inspectie worden onder andere de toestand van het veld, de uitvoering van eigen onderhoud door de beheerder, de noodzaak van vervangingen (zoals in de doelgebieden), en de controle van de terreininrichting (zoals hekwerk en ballenvangers) beoordeeld. Het is belangrijk dat de gebruiker een logboek bijhoudt van de uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden en de bespelingsuren, inclusief medegebruik van het veld, bijvoorbeeld door scholen. Dit logboek helpt bij het monitoren van de veldconditie en is waardevol bij garantieclaims. Afhankelijk van de inspectie kunnen aanvullende onderhoudswerkzaamheden zoals het bestrijden van onkruid, alg- en mosvorming, het decompacteren van de instrooilaag, het bijvullen van infill-materiaal, het repareren van loszittende naden, en het inspecteren en doorspuiten van de drainage worden uitgevoerd.

5.2.2.4 Belijning

De belijning op kunstgrasvelden kan aangebracht worden door het insnijden van lijnen of door middel van spuiten. Gespoten belijning vervaagt na verloop van tijd, dus moet deze meerdere keren gedurende de levensduur van het veld opnieuw aangebracht worden. Bij het spuiten is het belangrijk om de sporttechnische eigenschappen van de kunstgrasmat en de veiligheid van de spelers te waarborgen. Dit betekent dat verkitting of verstrengeling van de vezels niet toegestaan is.

- ! Voorkom ook dat infillmateriaal mee wordt gespoten, aangezien dit kan uitlopen en zich verspreiden.
- ! Ingesneden belijning heeft de voorkeur, omdat dit minder nadelige effecten heeft op de mat.

5.2.2.5 Monitoren kunstgrasveld

Door een veld te monitoren, krijg je inzicht in de prestaties ervan. Dit stelt je in staat om het onderhoud, beheer, de kwaliteit en de levensduur van het veld beter aan te sturen, wat ook financieel voordelig kan zijn. Een voetbalvereniging kan eenvoudig het kunstgrasveld monitoren met de volgende tips:

- Controleer de infill-laagdikte (maandelijks):
Bij de aanleg van het veld is de dikte van het kurk- (of infill-)materiaal vastgesteld. Door het gebruik van het veld, onderhoud en weersomstandigheden kan dit materiaal verplaatsen, wat invloed heeft op de sporttechnische eigenschappen van het veld. Het is daarom belangrijk om regelmatig de dikte van de laag te meten, bijvoorbeeld met een infilldiktemeter of door een sleutel in de mat te steken tot de backing en de hoogte van de infill te controleren. Dit moet vooral worden gedaan op de intensief bespeelde plekken, zoals de doelgebieden.
- Meet de balrol (maandelijks):
Dit kan op verschillende plekken op het veld worden gedaan door de bal vier richtingen op een helling te laten rollen. De bal mag niet verder rollen dan 15 meter; als dit wel gebeurt, kan dit wijzen op platliggende kunstgrasvezels, wat resulteert in een te glad en snel veld, wat vaak niet prettig is voor de spelers.
- Meet de balstuit (maandelijks):
Laat de bal vanaf een hoogte van twee meter vallen op verschillende plekken van het veld. De bal mag niet hoger dan 1,10 meter opstuiten (de onderkant van de bal). Een hogere stuit wijst op een harder veld, wat het risico op blessures vergroot.

5.2.2.6 Gebruiksregels

Gebruiksregels voor kunstgrasvelden kunnen de bezoekers bewuster maken van een goed gebruik van de velden. Met gebruiksregels bevordert je het principe: "Voorkomen is beter dan genezen." Deze regels kunnen bijvoorbeeld bij de ingang van het kunstgrasveld op een bord worden geplaatst. We geven enkele voorbeelden van gebruiksregels, deze kunnen afhankelijk van club tot club aangevuld worden.

- ! Voeten vegen:
Spelers brengen vaak vuil mee, dus het is belangrijk dat ze hun voeten vegen voordat ze het veld betreden. Goede opties zijn een 'vuilsluis' met roosters, een 'walk on, walk off mat' of borstels. Idealiter gebruik je een thermisch verzinkt inlooprooster van minstens 1,50 x 1,50 meter.
- ! Voorkom dat spelers over het hek klimmen:
Zorg ervoor dat spelers altijd via de officiële ingang het veld betreden. Dit voorkomt dat ze vuil mee naar binnen brengen en voorkomt schade aan het hek.
- ! Voorkom kauwgum op het veld:
Sommige soorten kauwgum blijven vastzitten aan het kunstgras en zijn lastig te verwijderen.
- ! Stel een rookverbod in (ook rond het veld):
Dit voorkomt dat sigarettenpeuken op het veld terechtkomen. Hoewel kunstgrasvezels niet kunnen branden, kunnen ze wel smelten door het contact met sigaretten.
- ! Stimuleer het gebruik van kunststof noppen:
Metalen noppen met bramen kunnen de mat beschadigen, en vlakke zolen zorgen voor extra slijtage. Kunststof noppen zijn daarom een betere keuze.
- ! Sluit de hekken na gebruik:
Dit voorkomt dat ongewenste bezoekers of dieren toegang krijgen tot het veld.
- ! Regel het verslepen van doelen:
Het slepen van losse doelen over het veld kan schade veroorzaken. Zorg ervoor dat doelen brede wielen hebben of til ze op bij verplaatsing.
- ! Gebruik het veld gelijkmatig:
Voorkom dat trainingen altijd op dezelfde plek plaatsvinden. Verschuif ook regelmatig de trainingsdoelen om slijtage te verdelen.

5.2.2.7 Kunstgras in de winter?

Tijdens de winter rijzen er vaak vragen over het gebruik van kunstgrasvelden in winterse omstandigheden, zoals bij vorst, ijzel en sneeuw. Is het veilig om op kunstgras te spelen? En is het verstandig om zout te strooien? Wat zijn de mogelijkheden en beperkingen van het spelen op kunstgrasvelden bij winterweer?

Kunstgras is over het algemeen goed bestand tegen winterse omstandigheden, maar de speelbaarheid kan beïnvloed worden door verschillende weersomstandigheden:

- **Vorst:**
Kunstgras, vooral moderne vezels zoals polyethyleen (PE), is vorstbestendig en kan goed omgaan met kou. De rubberinfill kan bij zeer lage temperaturen wat verharden, maar blijft in de meeste gevallen veilig om op te spelen.
- **Kale of Droge Vorst:**
Deze vormen van vorst hebben geen negatieve invloed op het kunstgras. Ze kunnen het veld zelfs vlakker maken, wat de speelbaarheid ten goede komt.
- **Rijp:**
Rijp is tijdelijk en veroorzaakt geen schade aan het kunstgras. Het kan wel voor gladheid zorgen, dus bij hardnekkige rijp moet het veld zorgvuldig worden beoordeeld op veiligheid.
- **Ijzel:**
Ijzel maakt het veld glad en onbespeelbaar. Dit leidt meestal tot tijdelijke afgelasting van wedstrijden.
- **Sneeuw:**
Sneeuw zelf is geen probleem voor kunstgras, maar kan gevaarlijk worden als het zich mengt met rubberinfill en een ijslaag vormt. Sneeuwruimen met sneeuwblazers is het beste, maar zware sneeuwruimers kunnen het veld beschadigen.
- **Opdooi:**
Kunstgrasvelden hebben goede drainage, dus de kans op ijsvorming is gering. Als er water blijft staan door opdooi, kan het veld tijdelijk onbespeelbaar zijn, maar dit duurt meestal slechts een dag of twee.
- **Zout en Pekel:**
Het gebruik van zout of pekkel wordt afgeraden, omdat het schadelijk kan zijn voor het milieu en de garantievoorwaarden van leveranciers vaak het gebruik uitsluiten.
- **Gevoelstemperatuur:**
Gevoelstemperatuur (windchill) heeft geen invloed op het kunstgras zelf, maar kan het voor spelers onaangenaam maken, vooral bij zeer koude wind. Het veld blijft echter onberoerd door de kou.

Kortom, kunstgras is goed bestand tegen kou, maar sneeuw, ijzel en opdooi kunnen de speelbaarheid beïnvloeden. Het is belangrijk om altijd de veiligheid van de spelers te beoordelen en het veld goed te monitoren.

5.2.2.8 Milieuproblematiek

Er wordt al jarenlang gediscussieerd over de mogelijke risico's van spelen op kunstgrasvelden, met name over de schadelijke stoffen die in SBR-rubbergranulaat aanwezig kunnen zijn. Dit rubber wordt gebruikt als infill op kunstgrasvelden om optimale speelomstandigheden te bieden.

De zorgen richten zich vooral op de volgende punten:

- Blootstelling aan PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen), die mogelijk kankerverwekkend zijn;
- De verspreiding van microplastics.

Het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA) speelt een belangrijke rol in de invoering van EU-wetgeving over chemische stoffen. De REACH-verordening (Registratie, Evaluatie, Autorisatie en Beperkingen van Chemische Stoffen) legt regels vast voor het gebruik van PAK's. Binnen REACH wordt onderscheid gemaakt tussen een mengselnorm en een consumentennorm, waaraan rubberkorrels moeten voldoen.

- **PAK's**

In 2016 veroorzaakte een Nederlandse reportage van ZEMBLA veel ophef door te wijzen op mogelijke gezondheidsrisico's van rubbergranulaat. Er werd niet alleen gewezen op kankerverwekkende stoffen, maar ook op andere stoffen die mogelijk toxische effecten kunnen hebben. De focus lag vooral op de aanwezigheid van PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen) en zware metalen in het SBR-rubber.

ECHA (Europees Agentschap voor Chemische Stoffen) beoordeelde de gezondheidsrisico's van rubbergranulaat, met aandacht voor blootstelling via huidcontact, inname en inademing. De resultaten, gepubliceerd in februari 2017, gaven aan dat het risico op gezondheidsproblemen als gevolg van blootstelling aan de korrels zeer laag was. De kans op kanker door langdurige blootstelling aan rubbergranulaat werd als minimaal beoordeeld, gezien de concentraties van PAK's op Europese sportvelden, die ver onder de wettelijke grenswaarden lagen. Ook de niveaus van zware metalen, ftalaten, benzothiazool en methylisobutylketon bleken onder de drempel te liggen die schadelijk zou kunnen zijn voor de gezondheid.

In juli 2021 werd de beperking met een specifieke concentratiegrenswaarde voor PAK's door de Europese Commissie goedgekeurd. Deze maatregel verbiedt het op de markt brengen (door producenten) en het gebruik van korrels als infill, indien ze **meer dan 20 mg/kg bevatten van de som van de acht PAK's**. Bovendien moeten de granulaten die op de markt worden gebracht, voorzien zijn van een partij-etiket om een veilig gebruik te waarborgen.

Om de blootstelling aan mogelijk schadelijke chemicaliën te beperken en risico's te minimaliseren, wordt aangeraden basishygiënemaatregelen te volgen. Dit helpt om goede praktijken te waarborgen en wetenschappelijke onzekerheden te verminderen:

- ! Was altijd je handen na het spelen op een kunstgrasveld en voor het eten.
- ! Maak snij- en schaafwonden direct schoon.
- ! Trek je schoenen, jassen, sportuitrusting en uniformen buiten uit om te voorkomen dat rubberkorrels je huis binnenkomen.
- ! Als je rubbergranulaat in je mond krijgt, slik het dan niet door.

- **Microplastics**

Wat wordt bedoeld met microplastics?

Microplastics zijn kleine plastic deeltjes van minder dan 5 millimeter. Ze kunnen ontstaan door slijtage van grotere plastic voorwerpen, zoals autobanden of synthetische stoffen, maar worden ook opzettelijk toegevoegd aan producten voor specifieke toepassingen. Volgens ECHA komen microplastics voor in bijvoorbeeld meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen, cosmetica, schoonmaakmiddelen, verven en producten die in de olie- en gasindustrie worden gebruikt.

De rubbergranulaatkorrels op kunstgrasvelden vallen dus ook onder microplastics.

Microplastics en milieu

Eenmaal in het milieu belanden microplastics niet in de natuur, maar hopen ze zich op. Ze komen vaak in dieren terecht, zoals vissen en schaal- en schelpdieren, en kunnen uiteindelijk ook door de mens via voedsel worden geconsumeerd. Bij het gebruik van producten die microplastics bevatten, komen grote hoeveelheden van deze deeltjes in het milieu terecht. De grootste bron van microplasticvervuiling komt van rubbergranulaat op kunstgrasvelden, met lozingen die kunnen oplopen tot 16.000 ton. Deze korrels kunnen in waterlopen belanden en zich verder verspreiden door bijvoorbeeld sneeuwruimen en ander onderhoud.

Europese maatregelen

In januari 2019 stelde ECHA een brede beperking voor microplastics in producten die in de EU op de markt komen, om te voorkomen dat ze in het milieu terechtkomen. Deze beperking betreft ook de verspreiding van rubbergranulaat van kunstgrasvelden.

In april 2023 stemden de EU-lidstaten in met een herzien voorstel van de Europese Commissie om het gebruik van opzettelijk toegevoegde microplastics verder te beperken. Deze beperking geldt ook voor rubbergranulaten op kunstgrasvelden. De Europese Commissie besloot op 25 september 2023 het verbod vast te leggen, met een overgangperiode van acht jaar die officieel inging op 17 oktober 2023.

Lees hier de beslissing van de Europese Commissie:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/nl/IP_23_4581

Toepassing maatregelen voor kunstgrasvelden

Na de overgangperiode van acht jaar (in 2031) zal het verboden zijn om rubber als infill op de markt te brengen. Eigenaren of beheerders van kunstgrasvelden zullen dan geen rubbergranulaat meer kunnen kopen. Ze zijn echter niet verplicht om direct over te schakelen naar een ander infillmateriaal.

Overgangperiode van acht jaar

De overgangperiode biedt eigenaren en beheerders de tijd om over te stappen op een alternatief voor rubbergranulaat. Gedurende deze periode kunnen ze nog rubbergranulaat kopen, maar dit staat haaks op de bedoeling van de maatregel. Het doel is uiteindelijk om microplastics uit het systeem te verwijderen. Daarom is het verstandig om tijdens deze periode alvast over te schakelen naar een ander invulmateriaal.

Alternatief voor rubbergranulaat

Kurk is momenteel het meest gebruikte alternatief voor rubbergranulaat. Sinds 2022 heeft Sport Vlaanderen een raamovereenkomst voor de sportsector om de overstap naar kurk als infill te maken. Er zijn ook raamovereenkomsten beschikbaar voor de renovatie of nieuwbouw van kunstgrasvelden, waarbij kurk als infillmateriaal wordt aangeboden.

5.2.3 Waarom kunstgras?

In het vorige onderdeel werden de schadelijke stoffen besproken die vrijkomen bij het gebruik van kunstgras. Echter, het blijkt dat door het aanpassen van het infill-materiaal, bijvoorbeeld door over te stappen op kurk, de milieuproblematiek aanzienlijk kan worden verminderd. Zodra deze zorg is weggenomen, blijven vooral de vele voordelen van kunstgras over. De aanleg van kunstgrasterreinen biedt tal van voordelen voor zowel clubs als sporters, ondanks dat veel sporters van nature de voorkeur geven aan natuurgras:

- Ten eerste kunnen sporters het hele jaar door spelen op een kwalitatief goed veld, in tegenstelling tot natuurgrasvelden, die vaak maandenlang onbespeelbaar zijn door het inzaaien in de zomer.
- Daarnaast zijn kunstgrasvelden minder afhankelijk van het weer. Bij hevige regen staan ze minder snel onder water, bij droogte worden ze niet te hard en winterse omstandigheden hebben nauwelijks effect (zie 5.2.2.7).
- Ook de spelkwaliteit is vaak beter, mede door de constante staat van het veld.
- Kunstgras maakt het mogelijk om velden intensiever te gebruiken zonder dat er slijtage optreedt. Dit vermindert de zorgen over de staat van het hoofdveld en zorgt ervoor dat het voor de jeugd ploegen minder snel nodig is om het eerste veld te sparen. Dit creëert bovendien extra speelruimte.
- Bovendien vergt kunstgras minder onderhoud. Waar natuurgrasvelden wekelijks verschillende onderhoudswerkzaamheden zoals belijnen, maaien en sproeien vereisen, beperkt het dagelijks onderhoud van kunstgrasvelden zich voornamelijk tot het verwijderen van (natuurlijk) afval. Op die manier worden de vrijwilligers minder belast.
- Het gebruik van kunstgras is een katalysator voor de aanwerving van leden. De vorige besproken voordelen worden ook opgemerkt door de sporters en worden ook door hen als positief beschouwd.

Voetbal Vlaanderen en Sport Vlaanderen moedigen de aanleg en het gebruik van kunstgras aan vanwege de aanzienlijke voordelen. Via Sport Vlaanderen kunnen clubs zich inschrijven voor groepsaankopen, waardoor ze kunstgras tegen een voordeliger tarief kunnen aanleggen.

Meer informatie over de groepsaankopen van Sport Vlaanderen is te vinden op: <https://www.sport.vlaanderen/wij-helpen-bij-sportinfrastructuur/groepsaankopen/>

5.2.4 Kunstgras vs Natuurgras (samenvatting)

Kunstgras	Natuurgras
<p>Pro's</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het hele jaar door beschikbaar • Niet tot nauwelijks afhankelijk van het weer • Betere spelkwaliteit door betere veldconditie en de gelijkmatigheid van de ondergrond (geen putten) • Frequenter gebruik met minder slijtage • Minder onderhoud • Katalysator aanwerving leden • Het onderhoud en de afschrijving zijn jaarlijks goed in te schatten, wat bijdraagt aan een overzichtelijke kostenplanning. • Het veld is multifunctioneel en kan maatschappelijk ingezet worden, bijvoorbeeld voor schoolsport of nevengebruik buiten reguliere gebruiksuren. • Het gebruiksgemak is hoog: het veld droogt snel en er is geen vervuiling door voetbalkleding.	<p>Pro's</p> <ul style="list-style-type: none"> • De investering bij realisatie en renovatie van natuurgrasvelden is relatief laag. • Beheer en onderhoud kunnen doorgaans goed door de eigenaar of beheerder zelf worden uitgevoerd. • Natuurgrasvelden zorgen voor een positief sport- en groen gevoel, vooral bij een goed onderhouden, bruikbaar veld. • Vaak heeft natuurgras de voorkeur van (oudere) gebruikers en sporters, vanwege het natuurlijke speelcomfort. • In tegenstelling tot kunstgras, scoort natuurgras positief op de watertoets vanwege de betere infiltratie van regenwater.
<p>Contra's</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij rubberinfill zijn er gezondheids- en milieurisico's (Microplastics, PAK's, ...) • Minder aangename perceptie bij voetballers (in vergelijking met goed natuurgrasveld) • De investering in kunstgrasvelden kent hoge kosten, afhankelijk van het type infill en de kwaliteit. • Afschrijvingskosten zijn een belangrijk aandachtspunt, met de noodzaak om de toplaag (renovatie) na 10-14 jaar te vervangen. • Het onderhoud en beheer van het veld is deels specialistisch; vaak kan dit niet door de eigenaar of gemeente zelf worden uitgevoerd. • Het gebruik van kunstgras kan klachten veroorzaken bij (vaak oudere) sporters, zoals gewrichtspijn. • Door de wrijving bij slidings is er een verhoogd risico op brandwonden.	<p>Contra's</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maanden onbespeelbaar door inzaaien • Sterk afhankelijk van het weer • Veel meer slijtage • Meer onderhoud nodig • Geen constante kwaliteit • Een slecht onderhouden natuurgrasveld kan leiden tot een negatief sport- en groen gevoel. • Het veld kan kaal worden door overmatig gebruik (laag grasdek), wateroverlast, kuilen, onvlakheden en harde, kale doelgebieden. • Het onderhoud van natuurgrasvelden is afhankelijk van weersomstandigheden en flora- en fauna-overlast, waardoor de kosten moeilijk jaarlijks exact in te schatten zijn. • Het onderhoud vereist hogere inzet van machines in vergelijking met kunstgrasvelden, bijvoorbeeld voor maaien en beregenen. • Voor een goede grasbezetting is regelmatig bemesten nodig. • Het gebruik van bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan in het kader van de GreenDeal, wat leidt tot extra inzet van machines en mogelijk overlast voor flora en fauna. • Tijdens droge periodes is beregening noodzakelijk, wat leidt tot waterverbruik en mogelijk de installatie van een beregeningssysteem. • Wekelijks belijnen van het veld is noodzakelijk en kan eventueel door vrijwilligers worden uitgevoerd.

5.2.5 Planning gebruik terreinen

Veel clubs hebben de uitdaging om meerdere teams tegelijkertijd op hetzelfde terrein te laten trainen. Afhankelijk van de leeftijdscategorie van de teams wordt bepaald hoeveel ruimte zij nodig hebben om kwalitatief te kunnen trainen. Dit kan voor veel clubs een complexe puzzel zijn. Wat kan helpen, is om van tevoren goed na te denken over de verdeling van de terreinen. Door een duidelijke planning op te stellen voor het gebruik van de velden, kunnen trainers precies zien welk gedeelte van het terrein beschikbaar is voor hun team. Zo kunnen ze hun trainingen afstemmen op de grootte van het toegewezen veld. In de verdeling wordt rekening gehouden met de leeftijdscategorie. Op die manier kan het perfecte trainingsschema opgesteld worden met een goede verdeling van de trainingsoppervlakte en trainingsuren en -dagen. Het gebruik van een planning is een van de beoordelingscriteria van de audit uitgevoerd door Double Pass.

In een ideale wereld en volgens onze opleidingsvisie kunnen de ploegen hun trainingen afwerken richting hun eindvorm. Dat wil zeggen:

- Ploegen 11v11 → volledig veld
- Ploegen 8v8 → 1/2 veld
- Ploegen 5v5 → 1/4 veld

Tijdens de audit van Double Pass wordt nagegaan in welke mate aan bepaalde criteria is voldaan als het gaat over beschikbaarheid van de velden. Hoe meer criteria je club kan aantonen of invullen, hoe beter het resultaat van de audit zal zijn.

- Altijd min. 1/2 veld beschikbaar voor trainingen vanaf U12
- Altijd min. 1/2 veld beschikbaar voor trainingen vanaf U15
- Min. 1x per week een volledig veld beschikbaar voor alle teams vanaf U15
- Min. 2x per week een volledig veld beschikbaar voor alle teams vanaf U17
- Min 2/3 veld ter beschikking voor alle trainingen vanaf U14

! Controleer zeker bij de trainers de tevredenheid over de beschikbaarheid van kwaliteitsvolle velden voor trainingen en wedstrijden.

5.3 TRIBUNE

Voetbaltribunes bieden niet alleen een plek voor supporters om het team aan te moedigen, maar dragen ook bij aan de sfeer en uitstraling van de club. Ze zorgen voor een veilige en comfortabele omgeving waar fans het spel kunnen volgen. Daarnaast helpen ze om het gemeenschapsgevoel rond de club te versterken. Met een goed ontworpen tribune kan de ervaring voor supporters verbeteren en draagt het bij aan de verdere ontwikkeling van de clubinfrastructuur.

Bij het ontwerpen van een voetbaltribune is het belangrijk om rekening te houden met enkele basisrichtlijnen om zowel het comfort van de toeschouwers als de veiligheid te waarborgen:

- Minimaal 4m van de zijlijn
- Scherm de tribune af van het veld met een borstwering, veldafscheiding of hekwerk van 1m hoog
- Zorg voor zo weinig mogelijk obstructies voor het zicht van toeschouwers
- Maximaal 14 zitplaatsen bij een traprede van één zijde
- Maximaal 28 zitplaatsen bij een traprede aan twee zijden
- Per toeschouwer → 0,5m banklengte
- Diepte van elke zitplaats is 0,35m
- Ruimte vóór de zitplaats is minstens 0,3m
- Minimale breedte per zitplaats is 0,8m

! Als clubs een licentie willen aanvragen voor 1e afdeling Voetbal Vlaanderen dient het ook aan voorwaarden voor de tribune te voldoen.

Bondsreglement Boek V Artikel V7.12 °2.c

Het stadion moet, bij aanvang van het tweede opeenvolgende seizoen dat de club uitkomt in 1ste afdeling Voetbal Vlaanderen, een capaciteit hebben van minstens 1.000 plaatsen, waarvan 150 zitplaatsen.

5.4 TOEGANKELIJKHEID

Wil je de toegankelijkheid van je terreinen laten evalueren? Neem dan zeker contact op met **Inter Vlaanderen** (info@inter.vlaanderen) of contacteer **Sport Vlaanderen** om je infrastructuur een [toegankelijkheidslabel](#) te laten kennen.

5.4.1 Toegankelijkheid voetbalvelden

Mensen met een beperking moeten niet alleen als bezoekers, maar ook als sporters de mogelijkheid hebben om makkelijk toegang te krijgen tot de sportvelden en deze te gebruiken. Hieronder staan enkele belangrijke aanbevelingen:

- Voor verschillende buitensporten moet het speelveld voldoen aan de juiste afmetingen, zonder obstakels. Deze afmetingen omvatten zowel de afmetingen van het veld zelf als de benodigde vrije ruimte eromheen.
- Als de sportaccommodatie wordt gebruikt voor officiële wedstrijden, moet het veld voldoen aan de specifieke eisen van de sport, zoals de technische standaarden van het voetbal. Dit omvat ook aanvullende zaken zoals tribunecapaciteit, scoreborden, en de ondergrond van het veld.
- De toegang tot het sportterrein moet zich idealiter aan de kant van de kleedkamers of het hoofdgebouw (zoals de kantine) bevinden en minimaal 1,50 meter breed zijn.
- De toegang tot het veld moet zoveel mogelijk drempelvrij zijn
- De kleur van kunstgras of andere kunststoffen moet goed contrasteren met de sportmaterialen die doorgaans gebruikt worden.
- Hoewel vrijwel alle ondergronden geschikt zijn voor mensen met een beperking, is een stevige ondergrond het meest comfortabel voor sporters die rolstoel gebruiken of minder goed ter been zijn.

Voetbal voor mensen met een beperking kent verschillende vormen, die zijn afgestemd op de aard van de beperking. Elke variant heeft specifieke eisen voor de sportinfrastructuur. De drie meest voorkomende vormen zijn:

- Voetbal voor mensen met een verstandelijke beperking (ID-voetbal): Deze variant volgt dezelfde spelregels als regulier voetbal.
- CP-voetbal: Dit is voor mensen met een motorische beperking door hersenbeschadiging. Het wordt gespeeld met zeven tegen zeven, waarbij de spelregels licht zijn aangepast en het veld en doel kleiner zijn.
- Blindenvoetbal: Deze variant is voor blinden en slechtzienden en wordt gespeeld met vijf tegen vijf. De spelregels zijn aangepast, en zowel het veld als het doel zijn kleiner.

Daarnaast bestaan er ook teams voor doven, die meestal de reguliere spelregels volgen en gebruikmaken van de standaardfaciliteiten.

5.4.2 Verlichting

Als er verlichting rondom het veld is geïnstalleerd, geldt het volgende:

- De verlichting moet niet boven het doelgebied geplaatst worden, maar vanaf de hoeken van het veld, om verblinding te vermijden.
- Verlicht delen naast het speelveld, zodat delen rond het speelveld goed verlicht en toegankelijk zijn.

5.4.3 Toegankelijkheid tribune

Wanneer er een tribune wordt geplaatst voor het volgen van wedstrijden, moeten er ook geschikte plekken zijn voor rolstoelgebruikers. Daarnaast moet de toegankelijkheid van deze ruimte zodanig zijn ingericht dat meerdere rolstoelgebruikers tegelijkertijd gebruik kunnen maken van de faciliteiten. Dit geldt ook voor zaken zoals drempelloosheid, de grootte van deuropeningen en draaicirkels in de nabijheid van deuren, doorgangen, hellingbanen en liften.

- Het aantal opstelplaatsen voor rolstoelgebruikers moet minimaal 2% van het totaal aantal zitplaatsen zijn, met een minimum van 1 plek.
- Er moeten ook enkele zitplaatsen voorzien worden met leuning en bredere zitplaatsen voor mensen met een fysieke beperking, met een minimum van 2% van het totaal aantal zitplaatsen, of ten minste twee plaatsen.
- De tribune moet beschikken over een goed werkend ringleidingsysteem voor mensen met een auditieve beperking.
- De zichtlijnen vanuit rolstoelen mogen niet belemmerd worden door balustrades. Dit geldt ook voor de zijkanten; transparante (glazen) balustrades zijn noodzakelijk.
- De opstelplaatsen en bredere zitplaatsen met leuning moeten duidelijk aangegeven worden in de bewegwijzering.
- De ruimte voor toeschouwers met een beperking moet veilig en gelijkmatig verdeeld worden. Het is het beste om deze aan de lange zijden van het veld te plaatsen.
- Bij grotere sportaccommodaties kan een zogenaamde blindentribune worden toegevoegd, waar mensen met een visuele beperking via draadloze hoofdtelefoons een gesproken verslag van de wedstrijd kunnen volgen.

5.5 INDOORMOGELIJKHEDEN

5.5.1 Indoor zaaltrainingen

Het aanbieden van indoortrainingen kan aanzienlijke meerwaarde creëren voor je club. Door gebruik te maken van binnenaccommodaties kunnen leden ook tijdens de wintermaanden of bij ongunstige weersomstandigheden doortrainen, wat zorgt voor continuïteit in de training en prestaties. Dit biedt niet alleen de mogelijkheid om de trainingen niet te laten afhangen van het weer, maar het stelt de club ook in staat om in een gecontroleerde omgeving te werken aan specifieke technische vaardigheden. Indoorfaciliteiten bieden namelijk de perfecte ruimte om intensief te focussen op techniek en precisie, zonder de afleidingen van buitenomstandigheden.

Door indoortrainingen aan te bieden, kan je als club je trainingsmethodes diversifiëren en meer doelgerichte sessies organiseren. Het biedt een unieke kans om de ontwikkeling van je leden te bevorderen, terwijl je tegelijkertijd de impact van slechte weersomstandigheden minimaliseert. Bovendien verhoogt het de algehele trainingscapaciteit, waardoor je club op langere termijn sterker en veelzijdiger wordt.

5.5.2 Fitnessruimte

Een indoor fitnessruimte kan een grote meerwaarde zijn voor een voetbalclub. Ten eerste biedt het spelers de mogelijkheid om het hele jaar door te werken aan hun fysieke conditie, ongeacht het weer. Dit maakt het makkelijker om kracht, snelheid en uithoudingsvermogen op peil te houden, wat de prestaties op het veld ten goede komt.

Daarnaast draagt een fitnessruimte bij aan blessurepreventie. Door gerichte krachttraining kunnen spelers hun spieren versterken en zo blessures voorkomen. Bij herstel na blessures biedt de fitnessruimte een ideale plek voor revalidatie en hersteltraining.

Een ander voordeel is de flexibiliteit en tijdsbesparing. Spelers hoeven niet meer naar een externe sportschool te reizen, waardoor ze meer tijd hebben voor andere aspecten van hun training. Ook kan het gezamenlijke trainen in de fitnessruimte de teamgeest versterken en de motivatie verhogen.

Voor een goed uitgeruste fitnessruimte zijn een aantal basisapparaten en materialen essentieel.

Denk hierbij aan:

- Krachttrainingsapparatuur** zoals dumbbells, halters en krachtstations
- Cardio-apparaten** zoals loopbanden, hometrainers en roeimachines
- Kettlebells** en **medicijnballen**
- Weerstandsbanden.**
- Rek- en stretchoefeningsmateriaal** zoals foamrollers en yogamatten
- Fitnessballen** en **balance ballen**

Tot slot helpt een goed uitgeruste fitnessruimte bij de werving en het behoud van talent, aangezien spelers vaak waarde hechten aan de faciliteiten die een club biedt. Het versterkt bovendien het imago van de club, wat kan bijdragen aan een grotere aantrekkingskracht voor sponsors en andere partners. Kortom, een indoor fitnessruimte biedt zowel sportief als organisatorisch voordelen voor de club en haar leden. Het is een investering die bijdraagt aan de algehele ontwikkeling van de spelers en de club.

5.6 SIGNALISATIE

Bij de velden is signalisatie naar de verschillende velden belangrijk. De bezoekers (sporters, trainers, supporters...) moeten duidelijk weten waar ze moeten zijn om een training/wedstrijd bij te wonen.

- Zorg voor duidelijke borden met veldnamen bij elk veld (bijvoorbeeld: "A-veld" op een bord aan het A-veld).
- Rookverbod rondom en op alle velden vermelden, inclusief op de tribunes.
- Noodroutes moeten duidelijk worden aangegeven bij de velden.
- Als er gebruiksregels voor kunstgras zijn, zorg dan dat deze regels zichtbaar zijn bij de kunstgrasvelden.

5.7 BELEVINGSWAARDE

Een belangrijke factor voor gebruikers en bezoekers van de voetbalinfrastructuur is de belevingswaarde. Dit is de waarde die gebruikers of bezoekers geven aan hun bezoek aan de infrastructuur. Hoe hoger deze waarde, hoe beter de gebruikers en bezoekers de infrastructuur ervaren. We geven enkele tips mee om de belevingswaarde te verhogen bij elk onderdeel van de infrastructuur. Hier zijn enkele tips voor de terreinen en tribunes:

- Voldoende afvalbakken
- Consequent kleurgebruik
- Groen is onderhouden en kort genoeg
- De kwaliteit van de speelvelden
- Kwaliteit van het fitnessmateriaal (indien fitnessruimte aanwezig)
- Grootte, comfort en netheid van dug-out
- Grootte, netheid en nieuwigheid van tribunes of overdekte plaatsen voor toeschouwers
- Reclame en sponsorzichtbaarheid in de accommodatie
  - Boarding rond velden
  - In kantine
  - Op andere plaatsen van complex
- Supportersbeleving tijdens wedstrijden
  - Harde of zachte ondergrond rond de velden → toeschouwers staan niet in de modder
  - Overdekte tribune of afdak rond terrein(en)
  - Zitplaatsen rond het terrein
  - Scorebord A-veld (manueel, digitaal) → een digitaal bord heeft een hogere belevingswaarde
  - Muziekinstallatie rond de velden en/of omroepsysteem
  - (Digitale) boarding → boarding geeft een warmer en geslotener gevoel

OVERIGE INFRASTRUCTUUR

06

6 OVERIGE INFRASTRUCTUUR

Voetbalaccommodaties bevatten uiteraard verschillende andere ruimtes die essentieel zijn voor de algehele werking. Gedurende een wedstrijd moet er bijvoorbeeld ruimte zijn voor administratieve taken, bij wedstrijden en trainingen moet een geblesseerde speler toegang hebben tot het EHBO-lokaal, de technische installaties moeten op een gestructureerde manier worden opgeslagen en nog tal van andere benodigheden en lokalen. Deze ruimtes zijn vaak verspreid over de gehele accommodatie en bevinden zich in de verschillende gebouwen, zoals de kantine, kleedkamers, enzovoort.

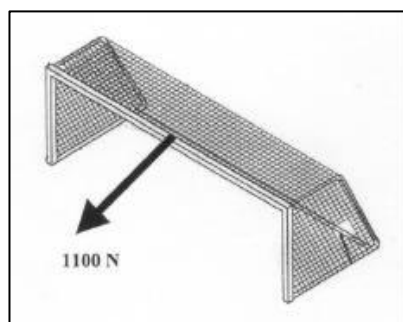
6.1 MATERIAAL- EN KLEDIJOPSLAG

6.1.1 Materiaalopslag

Een goed georganiseerde materiaalopslag is essentieel voor een efficiënte en veilige werking van de voetbalinfrastructuur. De opslagruimte moet minimaal 10 m² groot zijn, afhankelijk van de hoeveelheid materiaal die opgeslagen moet worden. Het gebruik van ballenkasten kan de ruimte optimaal benutten en helpen bij het efficiënt organiseren van ballen en ander klein materiaal. Het aantal benodigde opslagruimtes is afhankelijk van de voorraad van het materiaal en de frequentie van gebruik. Daarnaast is het belangrijk om ervoor te zorgen dat de opslagruimtes vorstvrij kunnen worden gehouden, vooral voor materialen die gevoelig zijn voor kou.

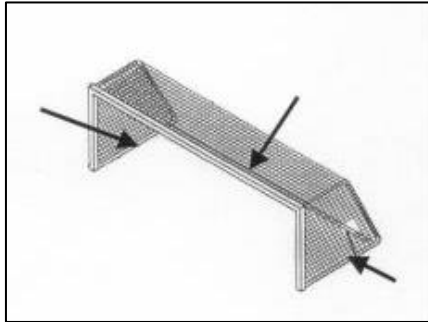
Het materiaal zelf kan bij een voetbalclub enorm bijdragen aan de waarde die een bezoeker of gebruiker van de infrastructuur geeft aan de accommodatie. Sporten met goed materiaal is enorm aangenaam voor de sporters en kan ervoor zorgen dat je nieuwe leden aantrekt en huidige leden behoudt. Welk materiaal een voetbalclub in het assortiment heeft, is zeer afhankelijk van de club zelf. Maak als club een duidelijke analyse van het materiaalgebruik en bepaal wat voldoende is en wat nog nodig is.

- ! Let op: sinds 2001 is er een Wet rond Verplaatsbare Doelen! Doelen die niet vastzitten in de grond vallen onder een bepaalde wetgeving. Deze wetgeving zegt dat deze doelen te allen tijde moeten verankerd worden in de grond. In het midden van de dwarsligger moet een horizontale kracht van 1100 Newton (+/- 110kg) kunnen gehouden worden (zie onderstaande foto).

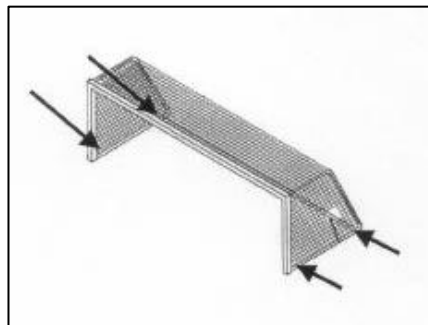

- ! Bij doelen met een achterstang dient het doel op 3 plaatsen verankerd te zijn: in het midden van beide zijstangen en in het midden van de achterstang (zie onderstaande foto).

- ! Bij doelen zonder een achterstang dient het doel op 4 plaatsen verankerd te zijn: aan de voor- en achterzijde van de zijstangen (zie onderstaande foto).

- ! Meer info over de Wet Verplaatsbare doelen: [Koninklijk Besluit rond Verplaatsbare Doelen](#)

6.1.2 Wasruimte/Opslag Kledij

De wasruimte voor voetbaluniformen en -kleding is een belangrijk onderdeel van de clubinfrastructuur. Het is van essentieel belang dat deze ruimte goed wordt ingericht om zowel het wassen als de opslag van kledij efficiënt en hygiënisch te laten verlopen.

Wanneer de kleding op de club gewassen wordt, moet er speciale aandacht worden besteed aan de afvoer voor de wasmachines en droogkasten. Het is belangrijk dat deze systemen vorstvrij blijven, vooral in de wintermaanden, om verstoppingen of schade door bevroering te voorkomen. Daarnaast moet de ruimte voldoende ventilatie bieden, zodat vochtige lucht goed kan worden afgevoerd en schimmel- of condensproblemen voorkomen worden.

Er moet ook nagedacht worden over de opslag van de gewassen kleding. Worden de kleren opgeslagen in dezelfde ruimte waar ze gewassen worden, of is er een aparte ruimte voor de opslag? Het is vaak handig om een aparte ruimte voor de opslag van de kleding in te richten, zodat de wasruimte overzichtelijk blijft en de kleding in een droge, geventileerde ruimte wordt bewaard. Dit helpt ook om de kleding in goede staat te houden en zorgt voor een georganiseerde werkruimte.

6.2 ONDERSTEUNENDE VOORZIENINGEN

6.2.1 Werkplaats

Een goed ingerichte werkplaats is essentieel voor het onderhoud van de sportinfrastructuur, machines en materialen. De werkplaats moet uitgerust zijn met zowel warm als koud water, zodat het onderhoudswerk efficiënt en hygiënisch kan worden uitgevoerd. Daarnaast is een laaggeplaatste uitstortgootsteen van belang voor het snel en gemakkelijk afvoeren van water, bijvoorbeeld bij het reinigen van gereedschap of machines.

De werkplaats moet minimaal 4 vierkante meter groot zijn, zodat er voldoende ruimte is om te werken en materialen op te slaan. Het is belangrijk dat de werkplaats gemakkelijk bereikbaar is voor medewerkers en onderhoudspersoneel, zodat het dagelijks gebruik optimaal is en het werk snel kan worden uitgevoerd zonder onnodige hindernissen. Met een goed georganiseerde werkplaats wordt het onderhoud van de infrastructuur eenvoudiger en kan de algehele werking van de sportfaciliteiten efficiënt worden gewaarborgd.

6.2.2 Installatieruimte en meterkast

De installatieruimte en meterkast moeten zich aan de buitenzijde van het gebouw bevinden en minimaal 8 vierkante meter groot zijn, zodat er voldoende ruimte is voor de noodzakelijke installaties en apparatuur. De ruimte dient van buitenaf toegankelijk te zijn via een dubbele deur, zodat onderhoudswerkzaamheden eenvoudig kunnen worden uitgevoerd zonder toegang via de binnenkant van het gebouw.

In de installatieruimte moet een centraal distributiesysteem aanwezig zijn voor de belangrijkste voorzieningen van de accommodatie. Dit omvat het systeem voor warm tapwater (meestal via een boiler), verwarming en elektriciteit. Deze systemen moeten efficiënt en goed onderhouden worden om een comfortabele en functionele omgeving voor zowel sporters als toeschouwers te garanderen.

Daarnaast moet er een centrale meterkast aanwezig zijn die voldoet aan de geldende wettelijke normen. Deze kast bevat de schakelaars voor onder andere de veldverlichting. De meterkast moet goed afgeschermd zijn en niet toegankelijk voor onbevoegden. Dit geldt ook voor de schakelaars voor de veldverlichting, die mogelijk op een andere locatie geplaatst moeten worden, zolang ze buiten het bereik van niet-geautoriseerd personeel blijven.

De ruimte moet verder voorzien zijn van verwarmingselementen en verlichting, zodat de installatie en het onderhoud in alle weersomstandigheden goed kunnen plaatsvinden. Een goed georganiseerde en goed toegankelijke installatieruimte draagt bij aan de operationele efficiëntie van de sportaccommodatie en zorgt ervoor dat noodzakelijke aanpassingen en reparaties snel kunnen worden uitgevoerd zonder verstoringen in het dagelijks gebruik van de faciliteiten.

6.2.3 Archiefruimte

Het archief moet droog, brandwerend en goed verlicht zijn om te zorgen voor een veilige en toegankelijke opslag van belangrijke documenten, zoals contracten, administratieve gegevens en andere relevante clubinformatie. Om de documenten in goede staat te bewaren, is het noodzakelijk dat de ruimte vrij is van vocht, wat schade aan papieren en elektronische archieven kan voorkomen.

Verder moet het archief goed afsluitbaar zijn, zodat vertrouwelijke informatie beschermd blijft tegen onbevoegde toegang. Het gebruik van afsluitbare kasten of een solide deur is hierbij essentieel. Door deze maatregelen te treffen, kan een club niet alleen voldoen aan administratieve vereisten, maar ook de veiligheid en het behoud van waardevolle documenten waarborgen. Het is belangrijk dat het archief regelmatig wordt bijgewerkt en gecheckt op toegankelijkheid, zodat het altijd eenvoudig door de juiste personen geraadpleegd kan worden.

6.3 EHBO-RUIMTE

Helaas zijn blessures tijdens het sporten en andere ongemakken op de sportaccommodatie niet altijd te voorkomen. Dan is het wel belangrijk dat een aantal zaken goed geregeld zijn om zo snel mogelijk en adequaat te handelen op het moment van een blessure of ongeluk.

6.3.1 Eisen EHBO-ruimte

EHBO-ruimte van de clubs voldoet best aan deze eisen:

- Goed bereikbaar voor geblesseerde spelers
- Hygiëne is key
- Verwarm de ruimte altijd naar 20-22°C
- Voorzie de ruimte van:
  - Wastafel met koud en warm water
  - Doktersmengkraan
  - EHBO-kast
  - Tafel met stoelen
  - Behandeltafel
  - EHBO-kit

6.3.1.1 Minimum inhoud EHBO-kit sportclubs

☐ Pakket Blarenprikkers (10 stuks)	1 stuk
☐ Instant coldpack	4 stuks
☐ Reddingsdeken goud/zilver	2 stuks
☐ Sporttape 3,8 cm x 10 m	1 stuk
☐ Allesknipper	1 stuk
☐ Reinigingsalcohol 30 ml	1 stuk
☐ Mitella (driehoeksverband)	4 stuks
☐ Hechtpleister op rol 1,25 cm x 5 m	1 stuk
☐ Non woven hechtstrips 6 x 75 mm (2x3 stuks)	2 stuks
☐ Kleurenwijzer	1 stuk
☐ Elastische pleisterstrip 6 cm x 1 m	1 stuk
☐ Safe kiss beademingsdoekje	1 stuk
☐ Splinterpincet 8 cm RVS	1 stuk
☐ Synthetische watten 10 cm x 3 m	1 stuk
☐ Veiligheidsspelden (3 stuks)	2 stuks
☐ Vinyl handschoenen (maat L) per paar verpakt	2 stuks
☐ Wondpleister assortiment (30 stuks)	1 stuk
☐ Elastisch hydrofiel zwachtel 6 cm x 4 m	1 stuk
☐ Elastisch hydrofiel zwachtel 8 cm x 4 m	1 stuk
☐ Gaaskompres steriel 10 cm x 10 cm	10 stuks
☐ Gaaskompres steriel 5 cm x 7,5 cm (1/16)	16 stuks
☐ Universeel/Ideaal windsel 8 cm x 5 m	2 stuks
☐ Snelverband gerold 10 cm x 12 cm (nr. 3)	2 stuks
☐ Snelverband gerold 6 cm x 8 cm (nr. 1)	2 stuks
☐ Snelverband gerold 8 cm x 10 cm (nr. 2)	2 stuks
☐ Wondsnelverband 6 cm x 8 cm plat model	1 stuk

6.3.2 AED

Een AED is nodig bij een hartstilstand en maakt hartritmestoornissen ongedaan. Een hartstilstand tijdens een voetbalwedstrijd is relatief zeldzaam. Maar als het gebeurt, maakt dit diepe indruk op de omstanders die erbij betrokken zijn geweest. Bij het snel kunnen behandelen (binnen zes minuten) met een automatische externe defibrillator (AED) is de kans op overleven vele malen groter.

Leden binnen de vereniging die weten hoe je de combinatie mondbeademing en hartmassage toepast en kunnen omgaan met een AED, kunnen er toe bijdragen dat een mensenleven wordt gered.

! Elke club dient een AED-toestel ter beschikking te hebben, dat vlot bereikbaar is en zeer snel kan gebruikt worden. De AED moet gesignaliseerd worden vanuit de hele accommodatie.

6.3.2.1 AED-toestel via Voetbal Vlaanderen

Dankzij onze samenwerking met Healthcare Solutions Europe (HSE) kunnen zowel clubs, met of zonder een jeugdwerking, een externe defibrillator aanschaffen tegen een voordelig tarief.

Clubs met een jeugdwerking die voldoen aan onderstaande voorwaarden kunnen in aanmerking komen voor een AED-subsidie (via het jeugdsportproject Sport Vlaanderen) van €500,00 voor de aankoop of het onderhoud van het AED-toestel:

- Clubs met meer dan 7 jeugd ploegen MET een geldig label
- Clubs met minder dan 8 jeugd ploegen (maar minimum 1 jeugd ploeg)
- Indoorclubs met minstens 1 jeugd ploeg

Heb je geen jeugdwerking? Geen nood. Dankzij de samenwerking met HSE kunnen ook deze clubs genieten van een scherpe aankoop prijs.

6.3.2.2 Basic Life Support-opleiding

Sinds dit kalenderjaar kunnen onze clubs ook een materiaalsubsidie voor een Basic Life Support-opleiding aanvragen via het formulier dat beschikbaar is op onze website. De materiaalsubsidies voor BLS en AED kunnen gecumuleerd worden.

Naast de aanschaf van een AED-toestel, is het belangrijk dat er voldoende mensen op de club opgeleid zijn om vakkundig te kunnen reanimeren. Naast de reanimatieopleiding van de trainers, bieden we een door het European Resuscitation Council gecertificeerde reanimatieopleiding aan met gebruik van je AED-toestel. Meer info vind je op:

<https://www.voetbalvlaanderen.be/club/jeugdvoetbal/jeugdsubsidies/materiaalsubsidies/aed-toestel>

6.4 LOKALEN VOOR WEDSTRIJDEN

6.4.1 Wedstrijdsecretariaat

Het wedstrijdsecretariaat is een essentieel onderdeel van de sportaccommodatie en zorgt ervoor dat alle administratieve taken rondom de club en de wedstrijden soepel verlopen. Het moet uitgerust zijn met alle benodigde materialen (computer, laptop, printers, scanners, ...) voor een efficiënte registratie en afhandeling van wedstrijddocumenten, zoals teamopstellingen, wedstrijdformulieren en uitslagen. Dit secretariaat is het centrale punt voor het verzamelen en beheren van belangrijke gegevens en zorgt ervoor dat alles in goede banen wordt geleid tijdens wedstrijden en evenementen.

6.4.2 Omroepkamer

Voor een professionele uitstraling en communicatie tijdens wedstrijden is een omroepkamer een waardevolle toevoeging. Deze ruimte, van minimaal 3 vierkante meter, moet het gehele A-veld kunnen overzien, zodat de omroep gemakkelijk alles kan volgen en aankondigen. De omroepkamer dient goed uitgerust te zijn met WiFi, een aansluiting voor de omroepinstallatie, een telefoonaansluiting en geluidsapparatuur om helder en effectief te kunnen communiceren met het publiek. In het geval van radiouitzendingen is een dubbele telefoonlijn noodzakelijk om een betrouwbare verbinding te garanderen. De omroepkamer draagt bij aan de algehele sfeer en zorgt voor een professionele communicatie tijdens evenementen.

6.4.3 Sponsorruimte/VIP-ruimte

De sponsor- en VIP-ruimte speelt een belangrijke rol in het versterken van de relatie tussen de club en haar sponsors, maar biedt ook een extra beleving voor speciale gasten. Deze ruimte moet voldoende groot zijn en minimaal voorzien zijn van enkele tafels en stoelen voor comfort en interactie. Daarnaast kan het, indien gewenst, voorzien worden van horecamogelijkheden zoals een fornuis, wasbak, ijskast en diepvries om een gastvrije omgeving te bieden. De ruimte moet uitkijken op het wedstrijdveld of de velden, zodat sponsors en VIP-gasten optimaal kunnen genieten van het spel. Een goed ingerichte sponsorruimte draagt bij aan de beleving van sponsors en creëert waardevolle extra's voor zowel de club als de sponsoren.

6.5 ONGEWENST DUBBEL GEBRUIK

Bij een voetbalinfrastructuur kan het efficiënt zijn om bepaalde ruimtes voor meerdere functies te gebruiken. Echter, het is belangrijk om goed na te denken over welke functies je aan deze ruimtes toewijst. Niet alle ruimtes zijn geschikt voor dubbel gebruik, en sommige combinaties kunnen leiden tot praktische problemen of ongemak.

Hier zijn enkele voorbeelden van ruimtes die je beter niet kunt combineren:

- De EHBO-ruimte moet niet gebruikt worden als scheidsrechterskleedkamer. De sfeer in een kleedkamer moet rustig en privé zijn, terwijl een EHBO- of massageruimte een andere, meer medische en hygiënische functie heeft. Het is belangrijk om deze ruimtes gescheiden te houden om zowel de functionaliteit als de privacy te waarborgen. Een EHBO-ruimte moet ook op elk moment toegankelijk zijn, terwijl een kleedkamer van een scheidsrechter op slot moet kunnen.
- De kantine is de plek waar leden en bezoekers elkaar ontmoeten voor ontspanning en sociale interactie, maar het is niet geschikt om als bestuurskamer te gebruiken. Het bestuur heeft een aparte ruimte nodig voor vergaderingen en administratieve taken, waar rust en focus noodzakelijk zijn.
- De installatieruimte is bedoeld voor technische installaties en systemen, zoals verwarming en elektriciteit, en moet niet als werk- of opslagruimte voor materiaal dienen. Dit kan leiden tot een onveilige situatie en maakt het moeilijker om de benodigde installaties goed te onderhouden en te beheren.
- Daarnaast moet de installatieruimte niet gebruikt worden voor de opslag van sportmateriaal. Het is belangrijk om materialen zoals ballen, shirts en trainingsmateriaal in een aparte, goed geventileerde en georganiseerde opslagruimte te bewaren, zodat ze gemakkelijk toegankelijk zijn en in goede staat blijven.

Door goed na te denken over de functies van verschillende ruimtes en ze zorgvuldig toe te wijzen, kun je zorgen voor een optimale werking van de faciliteiten en de tevredenheid van zowel spelers als medewerkers.

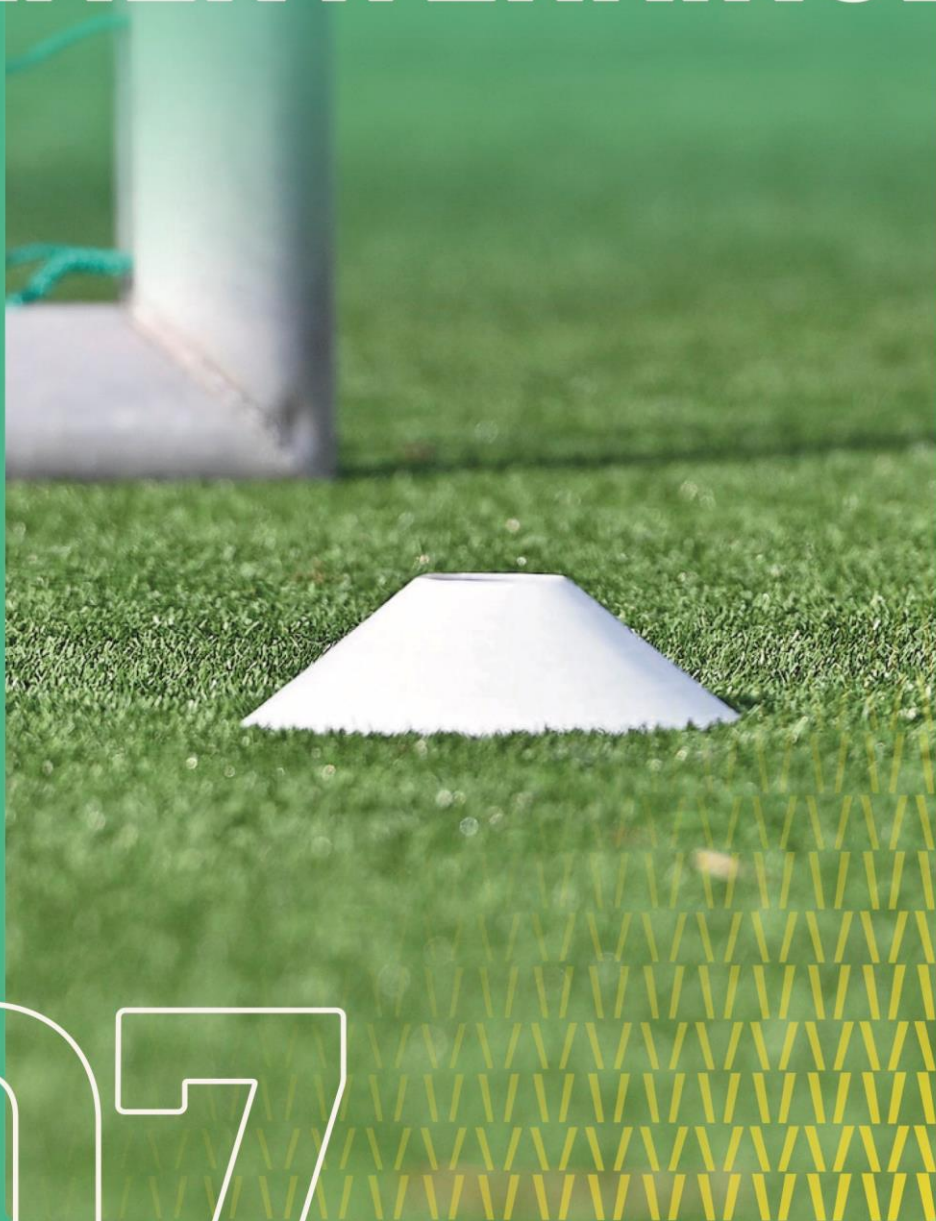

6.6 SIGNALISATIE

Net als in andere delen van de voetbalaccommodatie is ook bij deze ruimtes een duidelijke signalisatie van groot belang.

- Vrijwilligersruimtes, zoals technische ruimtes of het secretariaat, moeten uitsluitend toegankelijk zijn voor vrijwilligers en dit moet duidelijk aangegeven worden.
- Bezoekers mogen bijvoorbeeld niet in de werkkast of het materiaalkot komen.
- Duidelijke signalisatie is nodig naar het EHBO-lokaal en de AED, zodat deze snel en gemakkelijk te bereiken zijn.
- Goede signalisatie van de andere ruimtes.

EXTERNE SAMENWERKINGEN

07

7 EXTERNE SAMENWERKINGEN

De ontwikkeling en het beheer van voetbalinfrastructuur overstijgt vaak de grenzen van een club. Lokale overheden, scholen, sponsors, bouwpartners, buurtverenigingen en andere externe partijen spelen een cruciale rol bij het realiseren van duurzame en toekomstgerichte sportaccommodaties. Succesvolle samenwerking begint bij duidelijke communicatie, wederzijds vertrouwen en een gedeelde visie. In dit hoofdstuk bekijken we de samenwerkingen met overheden, spreken we over bovenlokale sportinfrastructuur en -materiaal en groepsaankopen van Sport Vlaanderen.

7.1 SAMENWERKING MET LOKALE OVERHEID

Bij vrijwel alle voetbalclubs bestaat er een overeenkomst met de gemeente over de exploitatie van hun accommodatie. Deze overeenkomsten variëren echter sterk. In sommige gevallen heeft de lokale overheid veel invloed op de exploitatie, terwijl in andere gevallen de rol van de overheid veel beperkter is. Het is belangrijk om, afhankelijk van de middelen en mogelijkheden van zowel de club als de lokale overheid, te bepalen welke vorm van overeenkomst het beste is voor beide partijen. Elke overeenkomst is daarom uniek, aangepast aan de specifieke situatie van de gemeente en de club.

Bij het opstellen van een overeenkomst is het van belang om na te denken over een concreet actieplan voor verschillende mogelijke toekomstige scenario's. Bijvoorbeeld, wat moet er gebeuren als de club failliet gaat? Het is cruciaal om voor elk scenario duidelijk te bepalen wat de verantwoordelijkheden van beide partijen zijn.

In overeenkomsten met lokale overheden kunnen we de volgende vormen onderscheiden:

- Sportconcessie:
Een sportconcessie houdt in dat grond of sportinfrastructuur voor een langere periode in gebruik wordt gegeven aan sportclubs.
  - Gemeentelijk beheer:
De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het onderhoud van verschillende openbare gebouwen in een gemeente. Dit omvat onder andere sportterreinen, gymzalen, zwembaden en andere gemeentelijke sportfaciliteiten, die in goede staat gehouden moeten worden voor de veiligheid en het welzijn van de inwoners.
  - Intergemeentelijke samenwerking:
Gemeenten in Vlaanderen kunnen bepaalde taken, bevoegdheden of verantwoordelijkheden overdragen aan een nieuwe of bestaande organisatie, of een samenwerkingsverband aangaan met andere gemeenten.
  - PPS (Publiek-Private Samenwerking):
PPS-projecten ontstaan door de samenwerking tussen publieke en private partijen, zoals steden, gemeenten, gewesten, de federale overheid, projectontwikkelaars, particuliere bedrijven, bouwondernemingen en investeerders. Deze partijen bundelen hun expertise, middelen en kennis om samen een project te realiseren, met als doel een maximale meerwaarde te creëren op een efficiënte manier.
  - Subsidies:
Lokale overheden bieden ook financiële steun aan sportclubs en sportevenementen. Subsidies zijn vaak te vinden op de websites van provincies of gemeenten. Voor meer informatie kunt u terecht bij uw lokale gemeente.
  - AGB (Autonoom Gemeentebedrijf):
Een autonoom gemeentebedrijf (AGB) is een extern verzelfstandigd agentschap dat door de gemeente is opgericht. Het heeft een eigen rechtspersoonlijkheid en voert specifieke taken uit die van belang zijn voor de gemeente, vaak met een publiekrechtelijk statuut.
- ! Ga bij de gemeente ook goed na welke vergunningen er nodig zijn voor bouw of renovatie van je voetbalinfrastructuur!

7.2 BOVENLOKALE INITIATIEVEN

7.2.1 Bovenlokale sportinfrastructuur

Steeds meer gemeentes zien voetbalclubs fuseren, wat leidt tot een toename van het aantal infrastructuren dat meer leden moeten kunnen huisvesten. Daarnaast zien we een trend waarbij clubs uit verschillende gemeentes samenwerken in fusies. Als gevolg hiervan richten Sport Vlaanderen en Voetbal Vlaanderen zich steeds meer op de ontwikkeling van bovenlokale sportinfrastructuur.

Deze grotere infrastructuren centraliseren sportactiviteiten op één grote sportsite. Op die manier kunnen er dus ook samenwerkingen ontstaan tussen clubs van verschillende sporten.

Het decreet Bovenlokale Sportinfrastructuur en Topsportinfrastructuur biedt een permanent kader waarin jaarlijkse aanvragen voor subsidies ingediend kunnen worden door publieke actoren (zoals gemeentes) en private initiatiefnemers (bijvoorbeeld PPS, sportclubs, federaties en private bedrijven). Dit geldt voor zowel nieuwbouw als renovaties. De volgende deadlines voor indiening zijn 31 maart 2025 en 30 september 2025, waarbij elke oproep minimaal 5 miljoen euro beschikbaar stelt.

Denk als club dus goed na of een samenwerking met andere clubs, binnen of buiten voetbal, een voordeel kan opleveren voor jouw club, de leden en de bezoekers.

Meer informatie vind je op de websites van [Sport Vlaanderen](#) & [Netwerk Lokaal Sportbeleid](#)

7.2.2 Gedeeld sportmateriaal

Een andere mogelijkheid om overkoepelend samen te werken is materiaal gedeeld gebruiken. Door niet-alledaagse trainingsapparatuur, zoals bijvoorbeeld Led Plates, gezamenlijk te gebruiken, kunnen clubs hun kosten verlagen en efficiënter omgaan met hun middelen. Dit is vooral voordelig voor kleinere clubs die anders misschien niet in staat zouden zijn om het nodige materiaal aan te schaffen.

Daarnaast bevordert gedeeld gebruik van materiaal samenwerking tussen clubs, wat niet alleen de onderlinge band versterkt, maar ook bijdraagt aan de lokale sportgemeenschap. Clubs kunnen ook beter plannen maken voor het gebruik van het materiaal, wat verspilling voorkomt en de levensduur van het materiaal verlengt.

7.3 GROEPSAANKOOP SPORT VLAANDEREN

Sport Vlaanderen biedt sportaanbieders, zoals lokale besturen, clubs, verenigingen en de private sector, de kans om deel te nemen aan een groepsaankoop voor sportinfrastructuur, met een focus op buitensportfaciliteiten. Een groepsaankoop is een ideale manier om hoogwaardige sportinfrastructuur aan te schaffen tegen een lagere prijs.

Aankopen die verband houden met thema's zoals energie, klimaat, sportieve publieke ruimte en vrijetijdssport komen in aanmerking voor deelname aan de groepsaankoop. Nadat de leverancier(s) zijn geselecteerd, kunnen lokale besturen en sportclubs hun bestelling plaatsen en profiteren van aanzienlijke kortingen op de aankoopprijs.

Voorbeelden van mogelijke groepsaankopen:

- Aanleg kunstgras
- Plaatsen verlichting
- Aankoop scoreborden
- Duurzame energie
- ...

Meer info kan je vinden op de website van Sport Vlaanderen:

<https://www.sport.vlaanderen/wij-helpen-bij-sportinfrastructuur/groepsaankopen/>